

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА
УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ І ПІДПРИЄМНИЦТВА**

**РЕСУРСНИЙ ЦЕНТР ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПРИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ**

**ГО "ФУНДАЦІЯ "ПРОСТІР"
ЛУГАНСЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ СПІЛКИ ЕКОНОМІСТІВ УКРАЇНИ**

**V Всеукраїнська науково-практична конференція
здобувачів вищої освіти та молодих вчених**

**ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ:
проблеми і можливості досягнення в Україні та світі**

**22 жовтня 2021
Сєвєродонецьк**

ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: проблеми і можливості досягнення в Україні та світі: матеріали V Всеукраїнської наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти та молодих вчених, 22 жовтня 2021 р., м. Сєвєродонецьк. – Сєвєродонецьк : [Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля], 2021. – 125 с.

Видається за рішенням Вченої ради Навчально-наукового інституту економіки та управління протокол № 2 від 22 жовтня 2021 р.

Редакційна колегія:

Галгаш Р. А.	д.е.н., проф., проректор з науково-педагогічної роботи, економіки та розвитку СНУ ім. В. Даля
Івченко Є. А.	д.е.н., доц., директор Навчально-наукового інституту економіки та управління СНУ ім. В. Даля
Семененко І. М.	д.е.н., проф., зав. кафедри економіки і підприємництва СНУ ім. В. Даля
Бурко Я. В.	к.е.н., доц., доц. кафедри економіки і підприємництва СНУ ім. В. Даля
Кривуля П. В.	к.е.н., доц., доц. кафедри економіки і підприємництва СНУ ім. В. Даля
Швець Н. В.	к.е.н., доц., доц. кафедри економіки і підприємництва СНУ ім. В. Даля

Відповідальність за зміст і редакцію матеріалів несуть автори та наукові керівники.

Зміст

<i>Тематичний напрям 1. Соціально-економічні проблеми сталого розвитку регіонів України.....</i>	<i>6</i>
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОСТІ ПОЛІТИК ГРОМАД ЗАДЛЯ СТАЛОГО РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	
Борова Г. О.....	6
ІНВЕСТИЦІЇ В ОСНОВНИЙ КАПІТАЛ ЯК ЧИННИК СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	
Булочка А. В.....	8
РОЗВИТОК ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНИХ ВИРОБНИЦТВ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНИЙ ЧИННИК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ	
Васильєва Т. С.	10
ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ЗБУТУ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ	
Гавриляк П.....	13
СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ ВИРІШЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОБЛЕМ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ	
Губін О. М.....	14
НАДПРОФЕСІЙНІ НАВИЧКИ СТУДЕНТІВ ЯК ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОСТІ ТА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ	
Гумєнєнкова Ю. О.	17
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА МОДЕРНІЗАЦІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	
Кострова Н. О.....	18
ОБҐРУНТУВАННЯ АКТУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ З МЕТОЮ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ	
Кривуля Ю. П.	21
СЕРЕДНЯ ЗАРОБІТНА ПЛАТА ЯК ГОЛОВНИЙ ПОКАЗНИК, ЩО ФОРМУЄ ПОДАННЯ ТА УЯВЛЕННЯ ПРО РІВЕНЬ ЖИТТЯ В РЕГІОНІ	
Кулаков Є. В.....	26
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДЛІТКІВ, СХИЛЬНИХ ДО БРОДЯЖНИЦТВА	
Оперчук П.О.....	28
ФОРМУВАННЯ НАПРЯМКІВ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	
Малосілов О. О., Горбачук С. С.	30
ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ІНСТРУМЕНТІВ В ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА НЕДЕРЖАВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ (НДО) В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ГРОМАД	
Сіґасєва Т. Г., Держак Н. О.....	32
РОЛЬ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ КОМПАНІЇ В РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ	
Соболікова Т.	34
АНАЛІЗ ПРОБЛЕМАТИКИ ВПЛИВУ МІЖНАРОДНОЇ ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМГИ НА СТАЛИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНІВ УКРАЇНИ	
Торба А. О.....	35
РИЗИКИ ЕКОНОМІЧНОГО СТИМУЛЮВАННЯ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	
Тутова А. С.	37
АНАЛІЗ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ	
Христофорова К. В.	39
РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ РИНКІВ КАПІТАЛУ	
Шишкова Д. С.....	41

ДІЯЛЬНІСТЬ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ У КОНТЕКСТІ ВИРІШЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОБЛЕМ МІСТА	
Шкурупій К. В.....	43
<i>Тематичний напрям 2. Вирішення екологічних проблем на шляху сталого розвитку</i>	<i>45</i>
ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СИСТЕМИ КЕРУВАННЯ КОМПЛЕКСУ ЕНЕРГОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БУДІВЛІ	
Асманкіна А. А.....	45
ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА ДЛЯ АНАЛІЗУ СТАНУ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ	
Бондаренко К. Р.	46
АВТОМАТИЧНИЙ ЗБІР ТА ОБРОБКА ІНФОРМАЦІЇ ПРО СТАН ЕКОЛОГІЙ ТА ОПЕРАТИВНЕ ІНФОРМУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ	
Борзикін В. І.	48
ВПЛИВ БОЙОВИХ ДІЙ НА ЕКОЛОГІЮ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ	
Карпенко М. В.....	51
СОРТУВАННЯ СМІТТА ЗА ДОПОМОГОЮ НЕЙРОННИХ МЕРЕЖ	
Ткачов Н. С.	54
РОЗРОБКА ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОГРАМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ПІДПРИЄМСТВА	
Химко Ю. Р.....	56
<i>Тематичний напрям 3. Досвід країн світу у досягненні цілей сталого розвитку</i>	<i>58</i>
СПОЖИВАННЯ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ДОСВІД КРАЇН СВІТУ	
Какацій С. В.	58
ДОСВІД КРАЇН СВІТУ ЩОДО ПОДОЛАННЯ КОРУПЦІЇ ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	
Невідома К. О.	60
НЕВИЗНАЧЕНІ РИСИ ШЛЯХІВ ДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ У ОПИСІ СУЧАСНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СУСПІЛЬСТВА	
Нечай В. С.....	62
ДОСВІД КРАЇН ЄВРОПИ В ОБЛАСТІ ПЕРЕХОДУ ДО ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ В РАМКАХ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	
Тарасенко Г. М.....	65
ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ПРАЦЮ ТА ГІДНІ УМОВИ ЖИТТЯ ДЕРЖАВНИМИ СЛУЖБОВЦЯМИ: ДОСВІД УКРАЇНИ ТА ФРАНЦІЇ	
Тютюнник В. К.	68
<i>Тематичний напрям 4. Глобальні виклики сталого розвитку як ринкові можливості для українського та міжнародного бізнесу.....</i>	<i>72</i>
КОНЦЕПЦІЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ЯК ОСНОВА ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ КОНДИТЕРСЬКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ	
Бучнєва К. В.	72
ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ НА РОЗВИТОК БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА	
Васильєва Т. С.	74
ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ –ТРЕНД ЕФЕКТИВНОГО СВІТОВОГО РОЗВИТКУ	
Гнилицька А. В.	76
РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В ДОСЯГНЕННІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ЕКОЛОГІЧНА СКЛАДОВА	
Дашковська Д. А.....	79
СТАЛІЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ	

Жатікова К. В.	81
СУТНІСТЬ ТА ЕТАПИ ЗДІЙСНЕННЯ «ЗЛИТТЯ» І «ПОГЛИНАННЯ» КОМПАНІЙ	
Імнадзе І. Н., Птащенко О. В.	83
ЦИФРОВІЗАЦІЯ ФІНАНСІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ДОСВІД УКРАЇНИ ТА СВІТУ	
Каратнюк-Гумовська А. О.	85
ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ НА РИНОК ПРАЦІ	
Кобцева Д. А.	86
ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ДІЯЛЬНОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ	
Коваленко І. В.	88
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМПЛЕКСУ МІЖНАРОДНОГО МАРКЕТИНГУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	
Корсунова К. Ю., Птащенко О. В.	89
ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАКТИЧНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В США І КРАЇНАХ ЄВРОПИ	
Кошарна В. В.	91
СУТНІСТЬ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	
Куш Я., Трибой Д.	94
АКТУАЛІЗАЦІЯ ПОДОЛАННЯ КОГНІТИВНИХ РИЗИКІВ У ДОСЯГНЕННІ СТАЛОСТІ ГОСПОДАРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА УМОВ ЗБІЛЬШЕННЯ СЕКТОРА КРЕАТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ	
Сафонова К. Я.	95
КОВІД-ВИКЛИКИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ	
Токарев М. В., Держак Н. О.	100
ФУНКЦІОНАЛЬНО-ВАРТІСНИЙ АНАЛІЗ ЯК ПОТЕНЦІЙНЕ МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІЗУ ЦІЛЕЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТА УСТАНОВ ЗА УМОВ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	
Шестопалов В. І.	102
<i>Тематичний напрям 5. Аналіз досягнення цілей сталого розвитку в Україні</i>	
АНАЛІЗ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ, ЯКІ БУЛИ РЕАЛІЗОВАНІ В ПРОЄКТАХ, ЗА ДОПОМОГОЮ ПРОГРАМ ПРООН	
Ганускова О.О.	105
ЦИФРОВІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	
Паничок М. Ю.	107
ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ДОСВІД УКРАЇНИ	
Петрова І. П.	109
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПРАВЕДЛИВОСТІ ТА РІВНОСТІ ГРОМАДЯН У ПРАВІ НА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ	
Петросян К. Є. Котова Л. В.,	112
ЦИФРОВІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ: ВИКЛИКИ, НОВІ МОЖЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	
Решетов М. С.	116
НАДАННЯ ЯКІСНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ (ДОСВІД ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ)	
Рязанцева Я. М.	118
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНИХ ПРАВ І МОЖЛИВОСТЕЙ ЖІНОК: АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ГЕНДЕРНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УКРАЇНІ	
Черенкова М. С.	121

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОСТІ ПОЛІТИК ГРОМАД ЗАДЛЯ СТАЛОГО РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Борова Г. О.,

здобувач 4 курсу аспірантури

Науковий керівник: д.е.н., проф. Семененко І. М.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Анотація. Ціль Сталого Розвитку 10 «Скорочення нерівності» спрямована на виключення різних видів нерівності та забезпечення інклюзивності. Неврахування ще впливає на сталий розвиток регіону. Для забезпечення сталого регіонального розвитку необхідно внести зміни у відповідні політики громад.

Людський капітал є найціннішим активом, який впливає і забезпечує сталий розвиток регіону. Загальна сума індивідуальних відмінностей, життєвого досвіду, знань, винахідливості, інновацій, самовираження, унікальних здібностей і таланту мешканців громад становить значну частину не тільки культури і соціального життя, але й досягнень і ефективності регіонального розвитку в цілому.

Скорочення нерівності є Ціллю Сталого Розвитку 10. Зазначена ціль насправді спрямована на виключення різних видів нерівності, серед яких і обсяг доходу, і національність, і вік, і релігійні вподобання, й інвалідність [1]. Проте на локальному і регіональному рівнях окрема увага має бути приділена залученню до участі у розробці програм соціально-економічного розвитку саме людей з інвалідністю, як одних з найуразливіших і тих, що є слабо залученими до процесів управління громадами і регіоном в цілому.

Відповідно до законодавства і взятих Україною зобов'язань [2] створення суспільного середовища рівних можливостей для людей з інвалідністю та їх інтеграція у суспільне життя (в тому числі і до процесів прийняття рішень), переосмислення поточних соціальних послуг, відповідних політик, для створення системи підтримки, що забезпечить суспільну активність та незалежність людей з інвалідністю.

Окрім цього, Кабінет Міністрів України затвердив Національну стратегію із створення безбар'рного простору в Україні на період до 2030 року. Зазначена Національна стратегія – це перший в Україні комплексний документ, який передбачає створення безбар'рного простору в усіх сферах життя та для всіх суспільних груп, зокрема людей з інвалідністю, літніх людей, молоді, жінок, батьків маленьких дітей та дітей з інвалідністю [3]. До напрямів, що лягли в основу Національної стратегії безбар'рності, увійшли [3]: суспільна (соціальна) і громадянська безбар'рність; освітня безбар'рність; економічна безбар'рність; інформаційна безбар'рність; фізична безбар'рність; цифрова безбар'рність.

На жаль, державою не проводяться дослідження та моніторинг того, наскільки люди з інвалідністю та об'єднання людей з інвалідністю включені до процесів прийняття рішень на місцевому, регіональному та національному (загальнодержавному) рівнях, та наскільки забезпечено реалізацію принципу інклюзивності «нічого для нас без нас». Неврахування принципу інклюзивності

призводить до того, що нехтується важливий людський ресурс, використання якого суттєво впливає на сталий розвиток регіону.

Відповідно, відсутній аналіз спроможності та залучення організацій осіб з інвалідністю до процесів прийняття рішень, аналіз найкращих практик включення організацій людей з інвалідністю до процесів прийняття рішень, аналіз можливостей організацій осіб з інвалідністю, який допоміг би краще зрозуміти, яких навичок не вистачає об'єднанням осіб з інвалідністю для покращення (збільшення) їх участі та впливу у процесі прийняття рішень. Отже, виникає потреба звернути увагу широкого кола громадськості та влади різного рівня громад регіонів на проблеми людей з інвалідністю, зокрема щодо інтеграції осіб з інвалідністю та їх організацій громадянського суспільства, які представляють та просувають їх інтереси та займаються впровадженням принципів універсального дизайну та розбудови інклюзивного суспільства, до процесів прийняття рішень, розробки відповідних планів, програмних документів органів влади різного рівня у зазначених вище сферах.

Для виконання зазначеного завдання необхідно насамперед внести зміни у відповідні політики громад:

1) молодіжна політика (робота з молоддю, зокрема, підлітками, молодіжними організаціями, позанавчальна активність, молодіжна культура, виховання, самоорганізація, організація дискусій, круглих столів, диспутів тощо);

2) освітня політика (створення умов для дітей з особливими освітніми потребами, освіта для дорослих);

3) культурна політика (забезпечення сталої роботи і інклюзивності таких установ, як клуби, музеї, кінотеатри, театри, гуртки, музичні та театральні школи тощо);

4) соціальна політика (забезпечення доступності, надання соціальних послуг, робота центрів реабілітації, центрів зайнятості – забезпечення роботою осіб з інвалідністю, робота притулків, соціальних центрів, геріатричних центрів);

5) політика в галузі спорту (робота спортивних установ, організація і проведення змагань, створення відповідної інфраструктури);

6) комунікативна політика (коректне та етичне вживання термінів, просування інформації про інклюзію та людей з інвалідністю, зняття стереотипів, робота з конфліктами).

Слід зазначити, що забезпечення інклюзивності зазначених політик громад вплине на сталий розвиток як окремих громад, так і регіону в цілому.

Джерела

1. Цілі сталого розвитку. ПРООН в Україні. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainable-development-goals.html>.

2. Конвенція про права осіб з інвалідністю. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text.

3. Національна стратегія зі створення безбар'єрного простору в Україні до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text>.

ІНВЕСТИЦІЇ В ОСНОВНИЙ КАПІТАЛ ЯК ЧИННИК СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Булочка А. В.

здобувачка 2 курсу магістратури

Науковий керівник: к.е.н., доц. Швець Н. В.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Анотація. Тезиси розкривають результати дослідження впливу капітальних інвестицій на валовий регіональний продукт Луганської області. Показано, що вони є потужним чинником економічного розвитку регіону та зроблено висновок про необхідність стимулювання інвестиційної активності економічних суб'єктів.

Досягнення цілей сталого розвитку є всеосяжним світовим процесом, до якого залучена і Україна. Слід погодитись з авторами робіт [1-2], що повноцінна реалізація ідей концепції сталого розвитку можлива тільки за умови їх впровадження на усіх рівнях економіки, включаючи регіональний.

На сьогодні вирішення практичних завдань в рамках зазначеної концепції на мезорівні відбувається, головним чином, через формування і здійснення обласних стратегій. У затвердженій Стратегії розвитку Луганської області на 2021-2027 роки [3] зроблено акцент на сприянні сталому розвитку промисловості та побудові сталої системи енергопостачання. Реалізація таких актуальних для регіону завдань вочевидь потребує відповідного фінансового підґрунтя, у створенні якого провідну роль відіграють інвестиції в основний капітал. Тож можна припустити, що капітальні інвестиції є потужним чинником сталого розвитку регіону.

Метою дослідження є виявлення сили впливу капітальних інвестицій на розвиток Луганської області і визначення подальших регулюючих дій.

Для перевірки гіпотези було оцінено вплив капітальних інвестицій на економічний розвиток Луганської області, який втілює показник валового регіонального продукту (ВРП), за допомогою кореляційно-регресійного аналізу. Динаміка капітальних інвестицій та ВРП Луганської області за період 2010-2019 рр. подана на рис. 1.

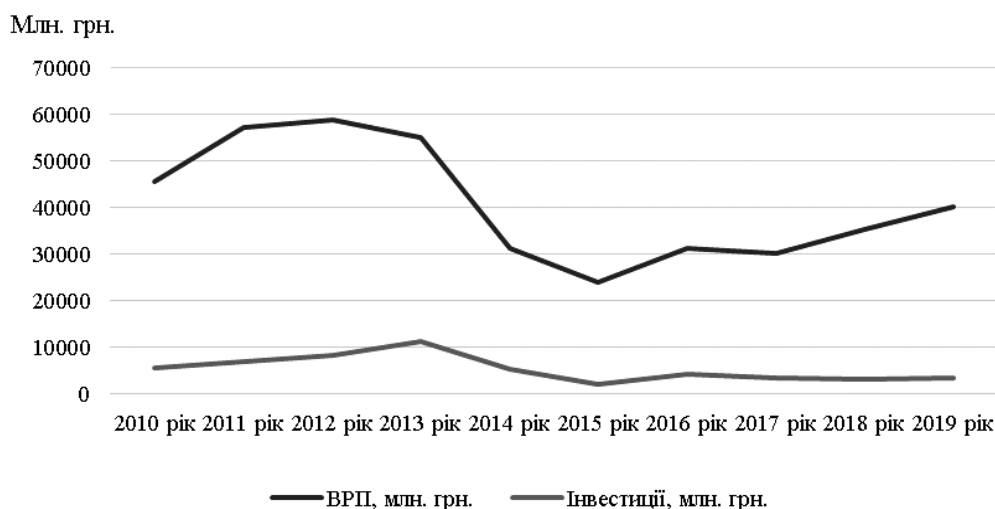

Рис. 1 Динаміка капітальних інвестицій та ВРП Луганської області
Джерело: побудовано автором за даними [4]

Як показали результати дослідження, протягом 2010-2019 рр. обсяг капітальних інвестицій в регіоні коливався в межах від 2,06 млрд. грн. до 11,4 млрд. грн., а ВРП – від 23,8 млрд. грн. до 58,8 млрд. грн. Графічно залежність між цими показниками відображена на рис. 2.

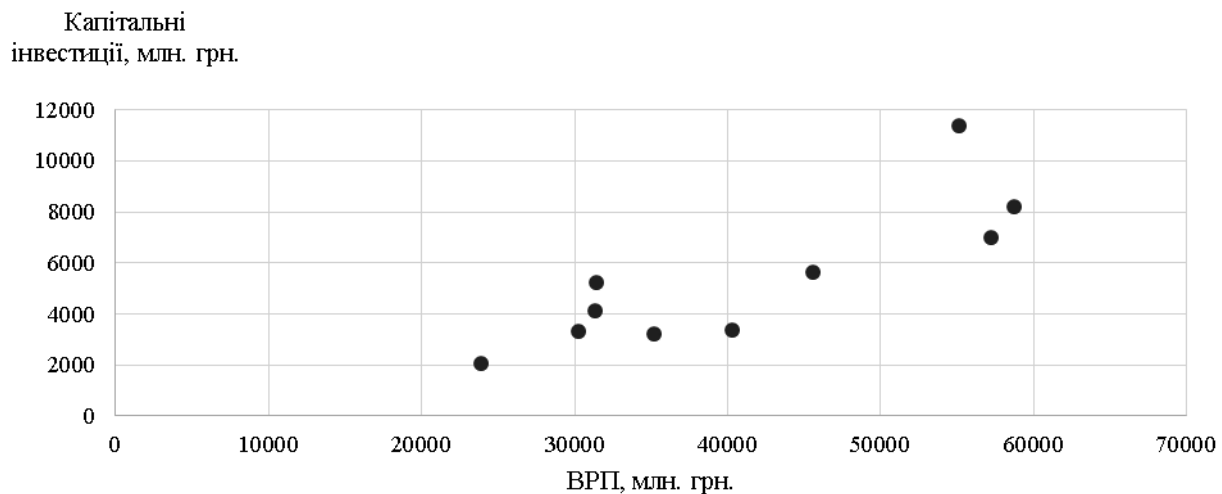

Рис. 2. Залежність між обсягом капітальних інвестицій і ВРП Луганської області за період 2010-2019 рр.

Джерело: побудовано автором за даними [4]

Як видно з рис. 2, між обсягом капітальних інвестицій та ВРП існує певна залежність. Отримані результати кореляційно-регресійного аналізу підтвердили це, коефіцієнт кореляції склав 0,837, що показує сильний зв'язок між зазначеними показниками. За фактичними даними динаміка регіонального продукту на 70,1% залежить від інтенсивності потоку капітальних інвестицій (коефіцієнт детермінації складає 0,701).

Отже, проведене дослідження доводить, що однією з обов'язкових умов забезпечення сталого економічного розвитку Луганської області має стати впровадження заходів щодо зростання обсягу капітальних інвестицій, в тому числі шляхом: створення в регіоні сприятливого інвестиційного клімату, запровадження нових схем фінансування капітальних інвестицій, популяризації Луганської області в Україні і світі тощо.

Джерела

1. Семененко І.М. Забезпечення сталого розвитку регіонів: інституційні засади та трансформація цільового управління підприємствами: монографія. Сєверодонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2017. 370 с.

2. Галгаш, Р., І. Семененко, Я. Білоус. Трансформація інституційного забезпечення та системи регіонального управління при створенні об'єднаних територіальних громад в умовах гібридних загроз. Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. 2019. № 4 (252). Ч.2. С. 11-16.

3. Стратегія розвитку Луганської області до 2027 року. Офіційний сайт Державної військово-цивільної адміністрації в Луганській області. URL: http://loga.gov.ua/sites/default/files/collections/strategy_ukr_20-07-2017.pdf.

4. Статистична інформація. Офіційний сайт Головного управління статистики в Луганській області. URL: <http://lg.ukrstat.gov.ua/statinform.php.htm>.

РОЗВИТОК ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНИХ ВИРОБНИЦТВ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНИЙ ЧИННИК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Васильєва Т. С.,

здобувачка 3 курсу бакалавріату

Науковий керівник: к.е.н., доц. Манухіна М. Ю.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Анотація. Досягнення Цілей сталого розвитку вимагає глибоких соціально-економічних перетворень, структурної перебудови економіки України, переходу до передового високотехнологічного виробництва, залучення нових технологій, розвитку галузей п'ятої або шостої технологічних систем.

Розвиток високотехнологічного сектора економіки стає визначальним фактором економічного зростання, оскільки перехід економіки на виробництво високотехнологічної продукції супроводжується радикальним зниженням рівня матеріаломісткості та енергоємності виробництва, підвищенням продуктивності праці та підвищенням конкурентоспроможності економіки країни. Слабке становище України на світовому ринку високотехнологічної продукції та послуг не відповідає реальному, і все ще досить потужному, науково-технічному потенціалу країни, що свідчить про наявність нереалізованих можливостей з боку українських виробників високотехнологічної продукції та послуг, а також про недоліки інноваційної та промислової політики держави.

Результати наукових досліджень показали, що промислове виробництво за допомогою міжгалузевих взаємодій формує умови сталого розвитку, виступає драйвером економічного зростання за умови, якщо в структурі промисловості високотехнологічні виробництва становитимуть 19 %, а середньо-високотехнологічні – 28%. В Україні відбувається примітивізація економічної діяльності. У промисловості переважають традиційні галузі на рівні третього-четвертого технологічних укладів. Відповідно, рух фінансових та матеріальних ресурсів іде по власному низько технологічному контуру, який не забезпечує виведення країни на високо технологічний рівень. Технологічний розрив між Україною та розвиненими країнами щороку поглиблюється [4].

У повній мірі реалізувати потенціал високотехнологічного сектору і, як наслідок, зайняти більш потужні позиції на світовому ринку технологій Україні не дозволяє недостатня конкурентоспроможність на зовнішніх ринках, а також ряд внутрішніх чинників, серед них: обмежений доступ приватного капіталу до високотехнологічного сектору економіки України; відсутність системи венчурного фінансування не дозволяє консолідувати внутрішні ресурси для спрямування у високотехнологічні галузі; низька активність вітчизняних підприємств у створенні на договірній основі високотехнологічних об'єднань для реалізації окремих науково-виробничих проєктів за участі українських підприємств та провідних компаній інших країн; відсутність системи податкових стимулів використання винаходів, впровадження результатів НДДКР, нових технологій.

Упровадження засад сталого розвитку має базуватися на якісно новій динамічній соціально орієнтованій економічній системі. Тому досягнення Цілей сталого розвитку потребує глибоких соціально-економічних перетворень, структурної перебудови

економіки України, її промисловості, головною метою якої є перехід на передове високотехнологічне «розумне» виробництво, залучення новітніх технологій, розвиток галузей п'ятого-шостого технологічних укладів. У процесі глобальних консультацій група високого рівня з видатних діячів підтвердила необхідність повернення урядів країн до питань розвитку промисловості. Крім того, експертами було вказано на необхідність сприяння забезпеченню всеохопної індустріалізації та впровадженню інновацій у промисловий сектор, оскільки він відіграє винятково важливу роль у забезпеченні стійкого економічного зростання та сталого розвитку. Промисловий сектор є фундаментом для становлення інших секторів економіки країни.

При цьому ключовими складовими промисловості стають високотехнологічні виробництва. Високотехнологічні «розумні» виробництва визначають місце національної економіки в міжнародному поділі праці, динаміку її конкурентоспроможності і є запорукою сталого розвитку країни. Саме наявність і розвиток високотехнологічного сектору визначає потребу людини в отриманні якісної освіти, заохочує до навчання впродовж життя, зумовлює високі доходи в майбутньому, створює робочі місця, гідні умови та оплату праці. Тому одним з основних завдань державної економічної політики є розробка і здійснення заходів щодо прискорення розвитку високотехнологічних виробництв (видів економічної діяльності вищих технологічних укладів). Високотехнологічні види економічної діяльності представлені сукупністю галузей, які виробляють продукцію і надають послуги та виробництво яких нерозривно пов'язане з великими обсягами науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт (далі – НДДКР). За методологією Організації економічного співробітництва і розвитку (далі – ОЕСР) до високотехнологічних виробництв належать виробництва, які витрачають суттєву частку своїх доходів на НДДКР (галузь, де наукоємність валової доданої вартості становить не менше 4 %) та випускають продукцію на базі новітніх технологій [6].

Зазначимо, що в структурі економіки України частка п'ятого та шостого технологічного укладів становить відповідно 3 % та 1 %, тобто високотехнологічні види економічної діяльності становлять лише 4 %. Додатковими ознаками високотехнологічних виробництв є використання проміжних високотехнологічних видів сировини, матеріалів, комплектуючих для виробництва кінцевої продукції підприємства; випуск проміжної високотехнологічної продукції, яка входить до складу кінцевої високотехнологічної продукції, конкурентоспроможної на зовнішніх ринках; інвестування в техніко-технологічне переозброєння; отримання підприємством у компетентних органах з охорони прав інтелектуальної власності охоронних документів на об'єкти інтелектуальної власності; наявність у підприємства міжнародних сертифікатів. Високо технологічною вважається продукція, в якій витрати на НДДКР становлять понад 50 % від ціни товару. В Україні є підприємства, які виробляють високотехнологічну та середньо-високотехнологічну продукцію. Це ПАТ «МоторСіч», ПАТ «Турбоатом», ДП «Антонов» та ін. Саме виробники продукції з високими витратами на НДДКР можуть бути перспективні в рамках третьої і четвертої промислових революцій. Тому витрати на НДДКР можуть бути критерієм для надання державної підтримки (особливо в період кризи). «Вирощування» національних лідерів економіки було і лишається досить поширеною практикою майже всіх країн, які нині мають розвинуті економіки постіндустріального типу[5]. Природно, це позитивно позначиться і на розвитку прикладної науки. Незважаючи на те, що в Україні ще існують (не зовсім знищені) підприємства-флагмани української промисловості, частка доданої вартості у виробництві високотехнологічної та

середньо високотехнологічної продукції має тенденцію до скорочення. Так, частка доданої вартості підприємств, які належать до високотехнологічного сектору переробної промисловості (виробництво фармацевтичних продуктів і препаратів; комп'ютерів, електронної та оптичної продукції; повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування відповідно до КВЕД).

Щоб зупинити занепад нашої держави як індустріально розвиненої, треба підвищити конкурентоспроможність та забезпечити надійний фундамент сталого розвитку, необхідним для цього є рух до формування якісно нової структури промисловості, збільшення частки високотехнологічних виробництв. При розробці та реалізації антикризових заходів для відтворення стабільності та прискорення темпів розвитку як промислового виробництва, органам державної влади слід звернути серйозну увагу на нереалізований потенціал і ресурсні можливості науково-промислового комплексу, зокрема, на наявний арсенал технологій. Саме унікальні проривні технології можуть вберегти країну від без зворотної втрати конкурентоспроможності на міжнародних ринках, а технології масового попиту (а не лише інфраструктурні проекти) дозволять сформувати реальний внутрішній ринок.

Сучасне промислове виробництво неможливо без його глибокої інтеграції з освітою і наукою, адже збільшення пропозиції високотехнологічного продукту можливе лише за умов збереження кадрового ресурсу. Водночас високотехнологічні виробництва виступають необхідною умовою збереження та подальшого розвитку вітчизняної науки; – розгорнення масової науково-промислової пропаганди в усіх сферах суспільного життя. Потрібно змінити ментальність у підприємців, державних чиновників, політичних еліт щодо ролі інновацій, сучасних технологій та необхідності національного промислового розвитку.

Джерела

1. Виступ Президента України Володимира Зеленського на позачерговому засіданні Верховної Ради України 4 березня 2020 року: Офіц. інтернет-представництво Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/news/vistup-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelenskogo-na-pozacher-60017>.
2. Саліхова О. Б. Високі технології: проблемні інтерпретації, класифікації та квантифікації в Україні II Проблеми науки. - 2016. - №12. - С. 18-24.
3. Лімська декларація 15. Шляхи до досягнення всеосяжного і стійкого промислового розвитку. Генеральна конференція ЮНІДО. Лима-Перу, 2–6 груд. 2013 р.: Офіц. сайт. URL: http://www.unido.org/fileadmin/user_media_upgrade/Who_we_are/Structure/Polycymaking_Organs/Lima_Declaration_RU_web.pdf.
4. Писаренко Т., Кваша Т., Карлюк Г., Лях Л. Інноваційна діяльність та її вплив на економічний розвиток в Україні : монографія. Київ: УкрНТЕІ, 2016. 116 с.
5. Поплавська О., Балабанюк Д. Інноваційно-технологічне забезпечення сталого розвитку економіки України. *Вісн. Хмельниць. нац. ун-ту*. 2018. № 3. Т. 2. С. 170–173.
6. Саліхова О., Бак Г. Розбудова механізму управління залученням іноземних технологій для інноваційного розвитку економіки України. *Наука та наукознавство*. 2016. № 3. С. 18–30.
7. Цілі сталого розвитку. Україна 2019. Моніторинговий звіт : Офіц. сайт. URI: http://www.ukrstat.gov.ua/menu/st_rozv/publ/SDGsMonitoringReport_v08_24.09.2019.pdf
8. UNIDO. Industrial Development Report. UNIDO, 2020. URL: <https://www.unido.org/resources-publications-flagshippublications-industrial-development-report-series/idr2020>

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ЗБУТУ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Гавриляк П.,

здобувач 2 курсу магістратури

Науковий керівник: к.е.н., доц. Крисоватий І. А.

Західноукраїнський національний університет

Анотація. Робота містить результати дослідження щодо збутової політики, яка набула вагомого значення в процесі становлення стійкої конкурентоспроможності підприємства. Акцент зроблено на тому, що збутова стратегія повинна орієнтуватися на досягненні довгострокових ринкових цілей підприємства, забезпеченні його конкурентних позицій з урахуванням чинників бізнес-середовища.

У сучасних умовах збутова політика набула вагомого значення в процесі становлення стійкої конкурентоспроможності підприємства. Тому основною метою будь-якого виробника є розробка стратегії та плану поведінки підприємства у майбутньому при постійних змінах як зовнішнього, так і внутрішнього середовищ ринку. Формування збутової стратегії інноваційних товарів на підприємстві доцільно розглядати на трьох рівнях, а саме: корпоративному, який пов'язаний із розробленням місії підприємства, окресленням довгострокових стратегічних цілей; бізнес-рівні, який передбачає аналіз портфеля бізнес-проектів, дослідження ринкових позицій підприємства і визначення головних напрямів його розвитку; рівні товару – установлення збутових цілей і визначення шляхів їхнього досягнення для кожного виду товарів. Стратегія збуту – це система організації збуту, яка показує яким чином буде організовано рух товару: через власну чи дилерську мережу, через які типи посередників здійснюватиметься збут продукції. Основна проблема у процесі збуту продукції – відсутність інформації у товаровиробників про маркетингові канали збуту та ціни. В сучасних умовах основними інформаційними джерелами є Інтернет, телебачення, друковані періодичні видання тощо. Для кожного підприємства чи фірми стратегія збуту неможлива без: 1) вибору типу каналу товаропросування та збуту; 2) визначення кількості персоналу та принципів побудови служби збуту для просування продукції; 3) підготовка та заохочення персоналу служби збуту.

Вибір типу каналу товаропросування має дуже важливе значення, тому що саме в цьому виборі визначається цінова, рекламна політика, а також підтримка продукції підприємства чи фірми. Відповідно в процесі формування збутової стратегії кожне підприємство повинно здійснити глибокий аналіз як потенційних можливостей розвитку діяльності підприємства, так і зовнішнього середовища.

Варто зазначити, що в процесі збуту переважна більшість підприємств користується послугами посередників. Кількість посередників прямопропорційно залежить від виду та особливостей продукції, яку виготовляє виробник. Якщо продукція належить до товарів широкого вжитку, то потрібна широка мережа збуту, тобто велика кількість посередників. Для продукції, що розрахована на вузьке коло споживачів, можна взагалі відмовитись від посередників. Для успішної реалізації стратегії збуту особливого значення набуває взаємозв'язок між власне виробництвом, розробками й збутом. Очевидно, що тільки реальна потреба в продукції може забезпечити їй комерційний успіх. Збутова діяльність повинна бути інноваційною за своєю природою, забезпечувати швидку адаптацію товарів і послуг до динамічно мінливих ринкових потреб, виявляти ці потреби й орієнтувати виробничо-збутову та інноваційну діяльність на їхнє задоволення.

Таким чином, в сучасних умовах вже недостатньо просто виготовити якісну продукцію, встановити прийнятну ціну і доставити її на ринок. Підприємство, яке планує довго і успішно працювати, хоче більшого, ніж випадковий продаж, повинно розробляти дієву стратегію збуту продукції та забезпечити її реалізацію. Збутова стратегія повинна орієнтуватися на досягнення довгострокових ринкових цілей підприємства, забезпечення його конкурентних позицій з урахуванням потенціалу підприємства та чинників бізнес-середовища.

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ ВИРІШЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОБЛЕМ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Губін О. М.,

здобувач 3 курсу бакалавріату

Науковий керівник: к.т.н., доц. Бірюков О. В.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Анотація. Робота містить розгляд ключових термінів пов'язаних із сферою соціального підприємництва, а також результати аналізу щодо наявності логічного зв'язку між цілями діяльності соціально спрямованого бізнесу з цілями сталого розвитку держави та її регіонів.

Вирішення багатьох соціально-економічних проблем сталого розвитку регіонів безпосередньо пов'язано з рівнем активності в них соціальних підприємств. Але щоб довести це твердження за допомогою статистичних даних або на основі існуючих досліджень науковців в цьому напрямку, спочатку було б бажано розібратися з термінологічними нюансами. По-перше, необхідно зрозуміти як співвідносяться поняття «Соціальний бізнес», «Корпоративна соціальна відповідальність» (КСВ), «Соціальне підприємництво», «Соціальне підприємство»; по-друге – яким чином, через які механізми, документи можна відстежити логічний зв'язок між цілями діяльності соціально спрямованого бізнесу з цілями сталого розвитку держави або регіону. Поставлені проблемні питання, можна розглядати як завдання дослідження, а отримані на них відповіді дозволять більш чітко уявляти яким чином активність соціального підприємництва може впливати на вирішення соціально-економічних проблем сталого розвитку регіонів, що і є основною метою дослідження.

За етимологією «Бізнес» – з староанглийського *bisig* «стурбований, старанний, ретельно працює», з 17 століття *business* розуміється як «справа, заняття, робота»; суфіксальне похідне від *busy* «діяльний, зайнятий, активний». В деяких визначеннях зазначено, що «бізнес це підприємницька, комерційна чи **будь-яка інша діяльність**, котра не суперечить закону» іноді з уточненням – «приносить дохід, спрямована на отримання прибутку або **інші особисті вигоди**». Бізнесом називають також, комерційне підприємство чи **будь-яку практичну справу**. Слово «Бізнес» в англійських країнах може вживатися й у зневажливому значенні як сумнівна справа, здиригство, хоча переважно – у значенні **завдання, обов'язку, турбот, складної справи** [1]. Тому можна констатувати, що слово можна перекладати декількома не повністю синонімічними словами або словосполученнями: доходна справа, господарська діяльність, комерційна діяльність, економічна зайнятість.

Для розмежування понять «підприємництво» та «підприємство» звернемося до нормативних актів. Відповідно до змісту Господарського Кодексу України (ГКУ) [2, ст. 3, ст. 42] **підприємництво** - це самостійна, ініціативна, систематична, на власний

ризик господарська діяльність (комерційна), що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку. Але в то му ж документі [2, ст. 3, ст. 52] зазначається, що господарська діяльність може здійснюватися і **без мети одержання прибутку (некомерційна господарська діяльність)**. Також у [2, ст. 3] вводиться ще одно поняття: **господарське забезпечення діяльності негосподарюючих суб'єктів** – діяльність негосподарюючих суб'єктів, спрямована на створення і підтримання необхідних матеріально-технічних умов їх функціонування, що здійснюється за участі або без участі суб'єктів господарювання. Деякі з дослідників розглядають це поділення як види господарської діяльності, але це помилка, бо види господарської діяльності та їх класифікація визначені в статті 259 ГКУ.

Таким чином, з урахуванням інформації наведених у додатках, бізнес – це загальна категорія під якою слід розуміти ведення практичної, складної справи у будь якій сфері діяльності, яка отримала більше розповсюдження в сфері економіки тому асоціюється з підприємництвом. Підприємництво, розглядається як господарська діяльність (комерційна), тобто така, що спрямована на отримання прибутку, але господарська діяльність буває і не комерційною (без мети отримання прибутку підприємцем). Учасниками господарських відносин, суб'єктами господарювання є фізичні особи (громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці) та господарські організації (юридичні особи, державні, комунальні та інші підприємства, а також інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані в установленому законом порядку). Суб'єкти господарювання відрізняються за організаційно-правовими формами ведення діяльності, так «підприємство» - є однією із форм організаційно-правовими формами ведення господарської діяльності [3]. Підприємства можуть створюватись як для здійснення підприємництва (комерційної діяльності), так і для некомерційної господарської діяльності. Всі підприємства це юридичні особи [2, ст. 62], але не всі юридичні особи є підприємствами. Наприклад, статус юридичних осіб може бути у організацій, установ, закладів, кооперативів, товариств, об'єднань - але вони звісно не є підприємствами, хоча й можуть займатися підприємницькою діяльністю. Некомерційні організації, об'єднання можуть здійснювати діяльність як зі статусом юридичної особи так і без такого статусу – але всі вони мають право займаються підприємництвом, питання лише в тому з якою метою. Аналіз змісту нормативно-правових актів [4-6], підтверджує той факт, що релігійні, благодійні організації та громадські об'єднання мають можливість займатися підприємницькою діяльністю (за окремими умовами). Саме тому в роботах з «соціального підприємництва», яке орієнтовано в першу чергу на вирішення актуальних соціальних проблем, розглядаються як «соціальні підприємства» (представники сфери комерційного підприємництва) так і «соціальні організації, об'єднання» (представники сфери некомерційного підприємництва). З цих позицій категорія «соціальний бізнес», як більш загальне поняття, може поєднати в собі вище означені сфери діяльності.

Аналізуючи історію виникнення соціального підприємництва та появи цілей сталого розвитку можна зробити висновок, що між ними обов'язково повинен простежуватися зв'язок. При цьому слід розуміти, що національна система Цілей сталого розвитку виходячи із Глобальних цілей зазначених ООН деталізується в завдання та у відповідні індикатори їх виміру з позиції актуальних для України проблемних питань та можливості управління ними на державному рівні [7]. Це

проявляється через розробку нормативно-правових актів Уряду, формування відповідних під завдань та конкретних заходів (яких вже налічується декілька тисяч і які будуть виконуватись на різних рівнях системи управління). Таким чином, можна відстежити логіку конкретизації цілей глобального розвитку та їх імплементації на рівні як державних так і регіональних цільових програм, проєктів, стратегій розвитку. Щодо КСВ то формалізація основних принципів закладених в основу Глобального договору ООН відбувається у формі розробки та впровадження різноманітних рекомендацій та стандартів, таких як AA 1000, GRI, ISO 14 000, ISO 26000, SA 8000.

Таким чином, можна узагальнити наступне – поняття КСВ більш відноситься до крупного бізнесу (великого підприємництва) – це певні етичні практики, стандарти, рішення чи ініціативи компанії (переважно в екологічному, соціальному, економічному напрямку), які виражають відповідальне ставлення цієї ж компанії до свого персоналу, до належного виробництва свого продукту чи надання якісних послуг, до клієнтів, партнерів та всіх, на кого може вплинути діяльність самої компанії. Мікро -, малий та середній бізнес, який проголошує соціально-орієнтовану діяльність, націлену на вирішення переважно невеликих за масштабом соціально-економічних проблем, та проводить її системно, відкрито, само і може вважатися соціальним підприємництвом. На відміну від сфери державного управління де використовується підхід «від загального до конкретного» (у відповідності до чітко визначених цілей глобального розвитку формуються завдання, розроблюються механізми, індикатори їх досягнення) в соціальному підприємстві використовується підхід «від конкретного до загального» (тобто бізнес локально вирішує широке коло актуальних проблем, які можуть бути поза колом уваги держави, але за своєю суттю напряму пов'язані з глобальними цілями розвитку). Соціальні підприємці не обмежені у виборі організаційних форм діяльності, тому соціальну місію або зобов'язання їм можна проголосити у різних документах. Наприклад, для фізичної особи підприємця це може бути загальна публічна декларація, угода про співробітництво (у тому числі з некомерційними організаціями), договір про спільну діяльність з іншими ФОП. Некомерційні організації, ТОВ та ін., в переважній більшості визначають соціальні цілі в своєму статуті, протоколах зборів, меморандумах. Аналіз правового поля показав, що нормативно-правовими актами [4-6] не встановлюються будь-які обов'язкові рекомендації щодо змістовного наповнення вище згаданих документів інформацією про соціальні цілі та напрямки діяльності (окрім вимог до напрямків діяльності Благодійних організацій, які майже повністю корелюють із національними цілями сталого розвитку [7]).

Враховуючи те, що діяльність соціальних підприємців - представників малого та середнього бізнесу в значній мірі пов'язана з вирішенням актуальних соціальних проблем на рівні регіонів, місцевій владі доречно відстежувати їх активність, напрямки діяльності, створювати відповідні каталоги з даними про такий бізнес та надавати іншу інформаційну та адміністративну підтримку.

Джерела

1. Словарь-справочник. URL:http://pervobraz.ru/slova/article_post/biznes.
2. Господарський Кодекс України, Закон України від 16.01.2003р. №436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18-22.
3. Державний класифікатор України. Класифікація організаційно-правових форм господарювання. ДК 002:2004. КІІВ, Держспоживстандарт, 2004. 24с.

4. Про громадські об'єднання: Закон України від 2013 р. №4572-VI. Дата оновлення 22.05.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>.

5. Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 1991 р. №987-XII. Дата оновлення 31.01.2019р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987-12#Text>.

6. Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 2013 р. №5073-VI. Дата оновлення 25.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text> (дата звернення: 28.09.2021).

7. Національна доповідь «Цілі Сталого Розвитку: Україна» 2017 р. 174 с.

НАДПРОФЕСІЙНІ НАВИЧКИ СТУДЕНТІВ ЯК ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОСТІ ТА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Гумнєнкова Ю. О.,

здобувач 3 курсу бакалавріату

Науковий керівник: к.е.н., доц. Ткаченко Н. Е.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Анотація. Обґрунтовано необхідність формування надпрофесійних навичок студентів як основи забезпечення сталості та інноваційного розвитку регіону. Визначено передумови розвитку надпрофесійних навичок студентів в закладах вищої освіти регіону.

В сучасних постійно змінюваних умовах середовища функціонування регіонів їх перспективний соціально-економічний та суспільний розвиток, забезпечення сталості та інноваційності залежать від якості людського капіталу молоді, студентства.

Врахування поглядів та інтересів молодої людини, розширення індивідуальних можливостей вибору в усіх сферах життєдіяльності, в тому числі й в професійній сфері, створення умов та формування здатності і готовності до безперервної освіти, постійного вдосконалення, перенавчання та самонавчання, професійна мобільність, прагнення до нового – все це є передумовами забезпечення сталості та інноваційного розвитку регіону.

В сучасному світі, де технології та знання оновлюються швидше, ніж життя одного покоління людей, виникає необхідність у соціально і професійно активній особистості, яка володіє високою компетентністю, професійною мобільністю, самостійністю, вмінням постійно удосконалювати свої професійні навички, а також професійно реалізовувати подальше творче зростання. Саме на формування таких навичок спрямована надпрофесійна освіта та, відповідно, надпрофесійні навички, які необхідно розвивати у студентів в процесі навчання у закладі вищої освіти (ЗВО).

Надпрофесійні навички або «softskills» відповідають за успішну участь у робочому процесі, високу продуктивність і, на відміну від спеціалізованих навичок, не пов'язані з конкретною сферою діяльності. Критичне мислення і вирішення проблем, навички лідерства, управління емоціями, особистісного розвитку, критичного мислення, дозволяють будувати плідні стосунки із соціальним оточенням, досягати успіху на робочому місці, постійно оновлювати знання та ділитися ними, здійснювати професійну діяльність з використанням ідей інноваційного розвитку.

Отже важливо в процесі навчання студентів у ЗВО забезпечити використання сучасних методів і технологій, спрямованих на формування мотивації до безперервного навчання, творчого мислення, навичок до пошуку нових знань та застосування їх в професійній діяльності, виявлення і постановки проблем, використання інноваційних технологій та методів у роботі, пошуку і обробки інформації, самостійної і командної роботи та інших компетенцій необхідних для здійснення інноваційної діяльності в подальшій професійній діяльності.

Згідно з аналізом, проведеним в процесі дослідження, встановлено що навчання в ЗВО передбачає, більшою мірою, традиційну спрямованість на оволодіння загальними та спеціальними компетентностями, які в подальшій трудовій діяльності забезпечують здатність молодих фахівців, які є випускниками ЗВО, здійснювати свої професійні обов'язки, отже формують, більшою мірою, професійні навички, які далеко не завжди пов'язані з інноваційною діяльністю. В ЗВО Луганської області не створюються спеціалізовані об'єднання або куратори з питань розвитку softskills у студентів. При цьому в рамках своєї роботи окремі елементи робіт щодо розвитку надпрофесійних навичок використовують наставники та куратори студентів у вищих навчальних закладів. Найчастіше ці куратори і наставники пов'язані зі студентськими центрами, організаціями і т.п., проте елементи розвитку над професійних навичок студентів займають тільки невелику частину їх роботи. До того ж, більшою частиною програми, що спрямовані на розвиток певних надпрофесійних навичок, орієнтовані на роботу зі студентським активом та лідерами, а не з масовим студентством.

Слід зауважити що у Луганській області гостро стоїть проблема забезпечення своєчасною та якісною професійною освітою, підготовки та перепідготовки безробітних. Аналіз попиту і пропозицій на ринку праці свідчить, що попит на робочу силу в області збільшується та відносно вищими темпами зростає попит на кваліфікованих працівників. Проте, необхідно акцентувати увагу на те що підготовка сучасного кваліфікованого працівника повинна проводитися з врахуванням спрямованості на оволодіння не тільки професійними, а й найбільш затребуваними надпрофесійними навичками, які сприяють на лише працевлаштуванню, а й формують компетентності щодо здійснення інноваційної діяльності в умовах конкретних підприємств та, відповідно, в подальшому впливають на сталість та інноваційний розвиток регіону.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА МОДЕРНІЗАЦІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Кострова Н. О.,

здобувачка 3 курсу бакалавріату

Науковий керівник: к. психол. н., доц. Побокіна Г. М.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Анотація. Робота містить результати аналізу основних проблем та впровадження стратегій сталого розвитку. Акцент зроблено на основні складові модернізації сталого розвитку в умовах ринкової економіки.

На сьогодні Україна, стикається з дуже важливою проблемою – економічною. Кожна країна в процесі розвитку прагне досягти економічного зростання. В Україні нехайна потреба у досягненні сталого економічного зростання підсилює це бажання,

яке може не тільки компенсувати витрати на багатство країни в роки термінових пріоритетних перетворень та змін, але й створити базову основу для соціально-орієнтованої сучасної конкурентоспроможності в ринковій економіці. Однак постійні зміни зовнішніх та внутрішніх факторів, що впливають на діяльність суб'єктів господарювання, свідчать про необхідність розробки ефективних методів для забезпечення їх адаптивності при збереженні їхньої цілісності.

Мета дослідження – вивчення актуальних стратегій та проблем сталого розвитку та розуміння напрямів необхідності модернізації сталого розвитку в умовах ринкової економіки.

Поява проблеми сталого розвитку в країні почалося ще у середині ХХ століття. Тоді населення відчувало напругу у середовищі, на яку не звертали увагу декілька десятків років. Швидко розпочалися пошуки причин створення даної проблеми.

Сталий розвиток – це розвиток, який передбачає задоволення потреб сучасного населення, не дивлячись на здатність майбутнього покоління задовольнити свої власні потреби. Його можна трактувати, як складний процес розвитку соціально-економічної системи [1, с.139-140].

Існують вісім причин виникнення соціально-економічних проблем сталого розвитку: демографічні, духовні, організаційні, правові, політичні, марновитратні, виробничі, гносеологічні.

Розглянемо декілька з них:

Демографічна проблема – проявляється в таких аспектах, як: зниження народжуваності, висока захворюваність та смертність, розвиток демографічних процесів у країні, темпів урбанізації та нерівномірного розселення населення. Дана ситуація сприяє на наступні соціально – небезпечні явища, як бідність, голод, неналежні умови для проживання населення, збільшення захворювання тощо.

Організаційна проблема – обумовлюється не стійкими формами управління, постійним зміненням законів, небажання враховувати екологічні проблеми населення, ефективність реалізації політики у сфері сталого розвитку.

Політична проблема – пов'язана зі боротьбою за ресурси, тобто їх вичерпність. Політичні конфлікти, які спричиняють бідність, руйнування промислових та інфраструктурних об'єктів, міграції [2, с. 20-22].

Однією із причин необхідності сталого розвитку є збільшення кількості населення. Демографічна ситуація в Україні вже декілька років демонструє негативну динаміку в різниці між показниками смертності та народжуваності. Тому на сьогодні ця тема дуже актуальна, якщо ще враховувати військові дії у країні. Чисельність населення країни, його динаміка ті віково-статева структура є найважливішими показниками демографічної характеристики народонаселення [3,с.70].

Для вирішення демографічної проблеми в Україні можна виконати наступні дії, а саме:

По-перше, почати матеріально стимулювати сім'ї, щоб у них з'являлися дві чи три дитини, а також забороняти робити аборти. Саме це допоможе країні сприяти на підвищення народжуваності.

По-друге, для зменшення відсотків захворюваності та смертності, потрібно покращити стан медичного обслуговування. Будувати нові лікарні, де будуть вводиться інновації для створення нового курсу лікування деяких хвороб. Підвищити рівень кваліфікованості лікарів та створити оптимальні ціни для ліків та лікування, саме це зробить так, що населення буде звертатися до лікарень по допомогу частіше.

По-третє, так як демографічна ситуація у країні впливає на населення не позитивно-збільшує кількість безробітних та голодуючих. Потрібно, щоб організації надавали більше місць для працевлаштування та надавали гідну заробітну плату.

По-четверте, головна проблема перевищення смертності над народжуваністю криється в підриві життєвої сили українського народу внаслідок винищення найжиттєздатнішої частини нації під час голодоморів, воєн і репресій. Потрібно зменшити кількість воєн і репресій, для зменшення стресової ситуації у населення.

Стратегія сталого розвитку є альтернативою парадигмі економічного зростання, яка ігнорує екологічну небезпеку від розвитку суспільства за екстенсивною моделлю.

Розробка стратегії сталого розвитку суспільства ґрунтується на загальних законах і методології економічних, соціальних, природничих та екологічних наук. При цьому, поряд із загальнонауковими методами досліджень використовуються і специфічні методи аналізу, прогнозування і управління станом системи “суспільство-природа”. На підставі оцінки впливу природних та антропогенних факторів повинні виявлятися закономірності функціонування системи “суспільство-природа”, розроблятися та вдосконалюватися методологія і методи оцінювання її стану та формуватися напрямки розвитку цієї системи

Для вивчення процесів розвитку соціальної, економічної та екологічної складових системи “суспільство-природа” використовуються різноманітні методи здобування первинної та вторинної інформації. Первинну інформацію отримують шляхом проведення прямих соціологічних, економічних та екологічних досліджень. Методи здобування вторинної інформації полягають, як правило, у формуванні, обробці й опрацюванні державних і регіональних баз статистичних даних (економічних, соціальних, природно-ресурсних тощо) з використанням географічних інформаційних систем і технологій (ГІС-технологій).

Надзвичайно важливим етапом у формуванні стратегії сталого розвитку є обґрунтування переліку та змісту показників (індикаторів), які характеризують стан соціальної, економічної й екологічної складових системи “суспільство-природа”, та визначити оціночні інтегровані показники сталого розвитку на рівні населених пунктів, регіонів і країн.

Формування сталого розвитку в умовах ринкової економіки на постсоціалістичному просторі потребує суттєвих зусиль в сфері державного управління. Одним з таких напрямів виступає модернізація, яка сприяє техніко-технологічному, організаційно-економічному, фундаментально-соціальному, еколого-інноваційному забезпеченню становлення сучасних ринкових відносин. Розроблена теорія модернізації виступає провідним напрямом сучасної теорії трансформації економічних системи. Її вагомість для економічної політики та особливості сучасної економіки підтверджена на загальнодержавному рівні.

Основними складовими модернізації виступають: висока продуктивність праці та ефективність виробництв, активні інвестиції у впровадження техніко-технологічних новацій, сприятливий діловий клімат для підприємницької діяльності

Техніко-технологічна модернізація в Україні – питання актуальне, адже переважна більшість галузей має рівень зношеності основних фондів, випускає та експортує продукцію третього і четвертого технологічних укладів. За офіційною статистикою, ступінь зношеності основних фондів в Україні складає в середньому 58%, а окремих галузях – набагато більше. Так, в сфері транспортну і зв'язку ця цифра складає 84%, в промисловості – 62%, в сільському господарстві, мисливстві та лісовому господарстві – 41%. В цілому, доречно зазначити, що промислове

виробництво в країні залишається вкрай відсталим та неефективним. Здійснення оновлення вітчизняної економіки потребує значних ресурсів, в тому числі, фінансових. Упродовж багатьох років економічного реформування довгоочікувані надії покладаються на іноземні інвестиції. Між тим, аналіз галузевого розподілу прямих іноземних інвестицій відображає спрямованість першочергово в галузі та види діяльності, що мають швидку оборотність капіталу та не потребують значних капіталовкладень [4, 256-257]. Таким чином, держава нормалізує аспекти, через які створюється проблема демографії у країні. Саме успішна реалізація вище перерахованих пунктів допоможе встановити баланс у демографічній проблемі.

Необхідність модернізації пов'язана не тільки зі змінами в технічному чи технологічному напрямках, а й передбачає комплекс управлінських дій, що включає формування стратегії розвитку з виділенням конкретних етапів удосконалення та суттєвих адміністративно-управлінських зрушень. Вихід України на цивілізаційний рівень розвитку вимагає вирішення триєдиного завдання: переходу до інноваційного типу відтворення, викорінення корупції, кардинальних змін у кадровому питанні. Рішення поставленої задачі можливе при використанні світового досвіду постіндустріальної трансформації і переходу до високорозвинутого суспільства.

Джерела

1. Огли Омаров Ш.А. «Оцінка сталого розвитку регіонів України» / Ш.А. Огли Омаров «Оцінка сталого розвитку регіонів України» - 2014р. – с.139 – 150.
2. Кононенко О.Ю. «Актуальні проблеми сталого розвитку» / О.Ю. Кононенко «Актуальні проблеми сталого розвитку» - Навчально-методичний посібник – К. – 2016р. – с.110.
3. Александрова О.Ю. «Демографічна безпека України: оцінка стану, акценти державного регулювання» / О.Ю. Александрова «Демографічна безпека України: оцінка стану, акценти державного регулювання» - с. 69 – 75.
4. Демиденко С.Л. Технологічна модернізація к передумова прискорення економічного розвитку України та її регіонів / С.П. Демиденко // Теорія і практика сучасної економіки. Матеріали XII міжнародної науково-практичної конференції. – Черкаси: ЧДТУ, 2011. – С. 256 – 257.

ОБҐРУНТУВАННЯ АКТУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ З МЕТОЮ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Кривуля Ю. П.,

здобувач 3 курсу бакалавріату

Науковий керівник: к.психол.н., доц. Діомідова Н. Ю.

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Анотація. Розглянуто необхідність опрацювання комплементарного з'єднання методів естетичного виховання та емоційного інтелекту, а також вплив цього з'єднання на досягнення якості освіти та деяких інших цілей програми сталого розвитку.

Тематика розвитку емоційного інтелекту стає актуальною з кожним днем, зокрема й розвитку емоційного інтелекту молодших школярів. Однак, через те, що ця

категорія є маловивченою, досі не з'ясовано, які методи забезпечують позитивний результат у освіті. Без розробки та планування впровадження нових методик неможливо досягнення цілей набуття сучасної якісної освіти, а важливість якісної освіти підкреслено також і тим фактом, що це одна з сімнадцяти цілей програми глобального сталого розвитку, яку проголошено ООН на період 2015-2030 років. Вважаємо, що розвиток емоційного інтелекту у період шкільного навчання є важливим підґрунтям для реалізації планів удосконалення освіти. Розвиток емоційного інтелекту також допомагає і при досягненні інших цілей розвитку, які запропоновані ООН: серед 17 перерахованих цілей, в програмі окрім того, що є ціль якісної освіти, без якого не можна отримати професіоналів у будь-якій галузі, також є й інші цілі, досягнення яких потребують фахівців, що не може бути забезпечено без належного забезпечення освітніх процесів. Крім того, освіта є важливою складовою життя будь-якої людини, а отримати якісну освіту – право, прописане в конституції України. Таким чином слід зазначити, що якісна освіта є основоположною для більшості, а, можливо, і для всіх інших перерахованих цілей програми сталого розвитку. Таким чином, потреба в якісній освіті і, отже, її рівень зростають, що посилює навантаження на дітей. Однак впоратися із завданнями якісної освіти в умовах зростаючого навантаження досить складно при відсутності належного сформованого емоційного інтелекту, а сучасні тенденції інклюзивної освіти посилюють потребу у розвитку емоційного інтелекту учнів. Крім якісної освіти, формування заздалегідь емоційного інтелекту сприятиме і під час здійснення інших цілей сталого розвитку: наприклад, розвинений емоційний інтелект – основа ментального здоров'я, а при наявності ментального здоров'я ризик емоційного або професійного вигорання та апатії дуже малий. Так само люди зі сформованим емоційним інтелектом можуть тверезо оцінювати світові проблеми та знаходити рішення для них, покращувати навколишнє середовище і боротися за мир і справедливість гуманними шляхами. Взаємозв'язок розвитку емоційного інтелекту у процесі навчання з розвитком багатьох інших характеристик особистості є великим, тому й вважаємо цю тематику актуальною. Також не з'ясованим є питання гармонійного сполучення методів розвитку емоційного інтелекту і методів естетичного виховання, – це питання стає важливим, оскільки ці два процеси зазвичай пов'язують для процесів у початковому навчанні.

Метою дослідження стає теоретичне обґрунтування та практичні ілюстрації методичних рекомендацій щодо успішного вирішення проблеми недостатнього емоційного інтелекту шляхом використання методів естетичного виховання школярів. Роботу по досягненню цієї мети було розпочато у роботі [7], але велике коло завдань ще має бути вирішено.

В рамках дослідження спочатку потрібно виявити, що таке естетичне виховання і емоційний інтелект, виявити їхнє визначення. В основі естетичного виховання лежить ціла наука іменована естетикою, яка зародилася ще в період античності. На основі визначень таких вчених початку ХХ століття, як Н.К. Крупська [11] С.Т. Шацький [12], П.П. Блонський [1], А.С. Макаренко [10], та ін., можна зробити загальний висновок, що естетичним вихованням прийнято вважати розвиток здатності або вміння бачити і цінувати красу, прекрасне в навколишньому житті, в природі, в мистецтві, а також «вносити красу у життя». На думку В.Г. Ігнатовича [4], це визначення не дає зрозуміти які якості варто розвивати в учнів молодшого шкільного віку протягом даного процесу.

Для здійснення естетичного виховання вченими і педагогами були виявлені методи, які є раціональними при використанні у виховному процесі та дають позитивні результати. Методи використовуються у залежності від навчальних ситуацій і по-різному впливають на учня, як і гарантують різний результат. Л. Г. Коваль [6] виділив наступні основні завдання естетичного виховання: розуміння краси в навколишній дійсності, природі, трудовій діяльності, як у школі так і за її межами; елементарне тлумачення змісту творів мистецтва, емоційне сприймання різних видовищ тем, кінофільмів, вистав, концертів, архітектури, пам'яток культури, вияв шанобливого і дбайливого ставлення до них; розвиток нахилів до художньої творчості (виразне читання, малювання, ліплення, аплікація) творчої фантазії, гумору; додержання елементів культури поведінки, прагнення до охайного вигляду, художнє оформлення класної кімнати; уявлення про негарні вчинки, розв'язність, прийняття неохайності й нечепурності у зовнішньому вигляді.

Усі методи мають відмінності у способах передачі інформації й у практичній формі організації. У гуманістичній педагогіці, заснованій на вільному розвитку всебічної розвиненої особистості, зокрема індивідуальності, запропоновані наступні методи: виховання довірою, турботою і повагою; виховання відповідальністю; виховання творчістю; виховання через розсудливість; виховання через навчання етичного дослідження; виховання через навчання процедур прийняття моральних рішень; виховання через вивчення екзистенційних (смыслових) проблем; виховання через прояснення смислів [2]. В. А. Караковский [5] ввів у своїй школі методи, які класифікував по частоті використання: виховання словом; виховання справою; виховання ситуацією; виховання грою; виховання спілкуванням; виховання ставленням.

Більшість вчителів дотримуються традиційної класифікації методів, яка була запропонована Т.Є. Конніковою і Г.І. Щукіною [13]. Вони виділили три основні групи методів: методи переконання, методи привчання і методи стимулювання. До першої групи входять бесіда, розповідь, роз'яснення, навіювання, дискусія. У другу входять вправу, вимога (передбачається інституціоналізація), доручення, виховуючі ситуації і приклад (наслідування). У третю входять заохочення, покарання, змагання, гра, громадська думка. Так само у даній групі були згадані такі методи, як прояснення перспектив і прагматичні методи.

Також у всіх цих методів трьох груп різні умови, при яких метод буде ефективний і буде давати результати при вихованні учня молодшого шкільного віку викладачем.

Питанню використання категорії емоційного інтелекту у сфері виховання вже приділено певної уваги (прикладом може бути робота [8]). У формулюванні завдання формування і розвитку емоційного інтелекту у процесі естетичного виховання, інтуїтивно естетичне виховання здається засобом досягнення мети формування та розвитку емоційного інтелекту, однак у естетичного виховання є свої першочергові цілі, – так, згідно Б. Лихачову естетичне виховання передбачає «цілеспрямований процес формування творчої особистості, здатної сприймати, відчувати, оцінювати прекрасне і створювати художні цінності» [9], тобто ставить за мету формування та розвиток естетичного почуття. Виходячи з цього, формування і розвиток емоційного інтелекту є метою додатковою і навіть побічною для естетичного виховання. Таким чином, у цій постановці завдання неявно проступає протиріччя двох цілей, які не тільки вступають в конфлікт як будь-які цілі в багатоцільовому процесі, а й частково натякають на протилежний результат: формування естетичного почуття передбачає

формування спонтанних творчих реакцій у сприйнятті естетичного об'єкта, внаслідок таких емоційних поривів результатом є формування та закріплення імпульсивної поведінки, у той час як емоційний інтелект навпаки передбачає стримування емоційних сплесків і імпульсивних захоплень на користь реалізації довгострокових задумів, або інакше введене Д. Гоулманом [3] поняття представлено у словнику Е. Колмана [14] формулюванням як «здатність людей розпізнавати свої емоції та емоції інших людей, розрізняти різні види почуттів і відповідним способом ідентифікувати їх, використовувати цю інформацію в якості орієнтирів мислення і поведінки, а також регулювати емоції для адаптації до навколишнього середовища або досягнення своєї цілі (цілей)».

Дане протиріччя в ще більшому ступені посилено у роботі з дітьми молодшого шкільного віку, тому що послідовне формування першого і другого комплексу компетентностей дозволяє спиратися формуванню одного на вже сформоване інше, різна послідовність буде лише припускати різні методи, але використання цих методів буде полегшено наявністю сформованих якостей вихованця; одночасне ж рішення двох контродикторних завдань в умовах відсутності можливості їх послідовного вирішення накладає на методичне забезпечення виховного процесу додаткове навантаження, обмеження і вимоги. Можливо, існує раціональне поєднання методів естетичного виховання, які використовували б відносно «*tabula rasa*» вихованців як завдання, що полегшує обставини, але при відсутності такої збалансованості протиріччя будуть надавати виключно негативний вплив на якості виховного процесу. Таким чином, однією з актуальних проблем, що породжується цим протиріччям, є об'єктивні перешкоди досягнення обох цілей в процесі позакласної діяльності учителем у учнів молодшого шкільного віку, що зумовлене контраридикторністю цих завдань. Це тільки одна з проблем, що породжується цим протиріччям, але з нею пов'язана необхідність розв'язання інших проблем, зокрема наприклад саме естетичне виховання відбувається нерегулярно, що заважає повноцінному розвитку емоційного інтелекту; зв'язок цих двох завдань не є загально визнаним і системно реалізованим в естетичному вихованні, не всі викладачі згодні з тим, що ці два завдання поєднані у єдиному комплексі; естетичне виховання націлене на сприйняття і тлумачення естетичних об'єктів, якими найчастіше виступають витвори мистецтва, а формування емоційного інтелекту націлене на спостереження, сприйняття та інтерпретацію живих емоцій і поведінки; естетичне виховання передбачає використання у якості міри оцінки ідеальних еталонів, а емоційний інтелект передбачає оцінювання реальних проявів, зміщуючи оцінки в площину утилітарних інтерпретацій тощо. Однак всі ці проблеми виступають або як окремі аспекти проблеми контраридикторності завдань формування і розвитку естетичного смаку і емоційного інтелекту, або як другорядні і похідні до неї.

Таким чином, робочою гіпотезою дослідження стає виявлення сполучення або альтернативності у комплексі методів естетичного виховання, які використовують як методи формування і розвитку емоційного інтелекту. Для досягнення такої мети мають бути поставлені такі завдання.

По-перше, систематизація методів естетичного виховання та методів емоційного інтелекту, що використовують в позакласній діяльності, оскільки частина методів більш ефективна, ніж інша. По-друге, дослідження поточного стану прагматичних характеристик внутрішньої відповідності у комплексі методів, які використовуються у формуванні і розвитку естетичного почуття і емоційного інтелекту. По-третє, виявлення гармонійного поєднання методів естетичного виховання та методів

емоційного інтелекту в позакласній діяльності. По-четверте, виявлення перспективних напрямів удосконалення методичного забезпечення прагматичних характеристик внутрішньої відповідності в комплексі методів, які використовуються при формуванні і розвитку естетичного почуття і емоційного інтелекту водночас.

Отже, послідовне вирішення таких завдань допоможе знайти модель компромісного з'єднання методів естетичного виховання та методів емоційного інтелекту, раціональне використання якої допоможе вчителю здійснювати навчальний процес якісніше і продуктивніше, оскільки час, який він витрачає на вибір методів, буде звільнено на безпосередньо їх використання.

Джерела

1. Блонский П.П. Задачи и методы народной школы. Москва, 1916. 80 с.
2. Валеев А.А. Гуманистическая педагогика Марии Монтессори. Методическое пособие для студентов педагогических вузов по истории образования и педагогической мысли. Казань: ТГГПУ, 2005. 75 с.
3. Гоулман Д. Эмоциональный интеллект. М.: АСТ: АСТ МОСКВА; Владимир: ВКТ, 2009. 478 с.
4. Игнатович В.Г. Эстетическое воспитание как основа творческого развития личности : учебно-методическое пособие. Минск : МГЭУ им. А. Д. Сахарова, 2008. 48 с.
5. Караковский В. А. Воспитание для всех. М.: НИИ школьных технологий, 2008.
6. Коваль Л.Г. Виховання почуття прекрасного. К.: Радянська школа, 1983. 120 с.
7. Кривуля Ю. П. Завдання актуального дослідження розвитку емоційного інтелекту молодших школярів у процесі естетичного виховання. *Соціально-психологічні засади розвитку особистості в освітньому процесі*: матеріали доповідей вуз. наук.-теорет. конф, 09.10 квіт. 2021 р., Харків / Харк. нац. пед. ун-т ; І.І. Дорожко, С.О. Микитюк, О.Є. Малихіна Х. : ХНПУ, 2021. С. 49.
8. Кузнєцов М. А., Діомідова Н. Ю. Емоційний інтелект як чинник психоемоційних станів студентів в умовах іспиту : монографія / Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. Харків : Діса плюс, 2017. 189 с.
9. Лихачев Б.Т. Сущность, принципы и система эстетического воспитания учащихся общеобразовательной школы. Москва, 1990. 648 с.
10. Макаренко А.С. О воспитании молодежи. Москва, 1951. 197 с..
11. Фомичев А. П., Крупская Н. К. Об эстетическом воспитании. М.: б. и., 1963. 96 с.
12. Шацкий С.Т., Шацкая В.Н. Сохраним то, что есть в детях. Карапуз; Москва, 2011. 307 с.
13. Щукина Г.И. Вопросы методики воспитательной работы в школе: Сборник статей. Ленинград, 1964. 299 с.
14. Colman A. A Dictionary of Psychology. Oxford: Oxford University Press, 2008. 469 p.

СЕРЕДНЯ ЗАРОБІТНА ПЛАТА ЯК ГОЛОВНИЙ ПОКАЗНИК, ЩО ФОРМУЄ ПОДАННЯ ТА УЯВЛЕННЯ ПРО РІВЕНЬ ЖИТТЯ В РЕГІОНІ

Кулаков Є. В.,

здобувач 2 курсу бакалавріату

Науковий керівник: к.е.н., доц. Кривуля П. В.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Анотація. Розглянуто чинники, які впливають, на формування середньої заробітної плати в регіоні, можливі користувачі інформації, яка подається даним показником. Уточнена необхідність в правдивості та точності підрахунку інформації, яку містить в собі показник середньої заробітної плати регіону.

Розпочате дослідження є актуальним на сьогоднішній день, так як показник середньомісячної заробітної плати регіону є потужним інформаційно-аналітичним інструментом, який формує уявлення про якість життя. Мета дослідження полягає в аналізі підходів до визначення середнього рівня заробітної плати, як інтегрального показника, здатного видати інформацію про якість життя в регіоні. Завдання дослідження полягають у теоретичному ознайомленні та аналізі умов формування заробітної плати, шляхів її підвищення, позначенні показника середньої заробітної плати, як носія інформації про рівень життя в регіоні.

Оскільки заробітна плата є наріжним каменем при оцінці якості життя в регіоні, то і більшу роль відіграють певні фактори, які її формують. Це призводить до того, що державі завжди вигідно мати господарську ситуацію, властивістю якої є висока заробітна плата у населення, але слід розрізняти реальну ситуацію та її відбиття, її подання у вигляді системи показників, частина таких чинників була розглянута у [2]. Оскільки останнє стає більш привабливим для представників влади, то вони не завжди використовують найчесніші методи досягнення мети подання господарської ситуації як результату власних дій та впливу на неї, що стає додатковим негативним когнітивним чинником аналізу досягнення цілей (додатковим до того, який розкрито у [1]). Тобто, заробітна плата відіграє роль джерела кінцевої інформації, що було розглянуто у [3]. Наприклад, влада держави може використовувати певні моделі підрахунку, які будуть показувати високу середню вибірку, хоча насправді це не буде відповідати дійсності. Або держава може розігнати інфляцію до високих рівнів, це дійсно встановить високий рівень доходів, але тільки в номінальному позначенні національної валюти, так як реальна заробітна плата все ж таки буде залежати від інших факторів, а також важливим є співвідношення національної валюти до твердих валют. Якщо співвідношення національної валюти до твердої валюти буде збільшуватися, то це буде говорити про зниження купівельної спроможності валюти країни і, відповідно, зниження заробітної плати.

С. А. Прохоровська [5] визначає, що підвищення доходів від трудової діяльності у процесі розвитку трудового потенціалу має здійснюватися за такими напрямками: зростання реальної заробітної плати; установлення економічно та соціально обґрунтованих рівнів мінімальної заробітної плати; підтримка купівельної спроможності населення через індексацію його грошових доходів; захист прав працівників у сфері оплати праці шляхом розвитку колективно-договірного регулювання соціально-трудових відносин; розвиток соціального страхування як запобіжного захисту від втрат доходу (страхування на випадок безробіття; пенсійне страхування; страхування від нещасних випадків і професійних захворювань;

загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування; ліквідація та недопущення заборгованості із заробітної плати, соціальних виплат; підтримка купівельної спроможності населення через індексацію та компенсацію його грошових доходів; динамічне зростання рівня реальних доходів населення; створення умов для подальшого розвитку прошарку середнього класу; стабілізація зайнятості. Цей перелік напрямків дає змогу дійти висновку, що за умови сталого економічного розвитку та посилення орієнтації економіки на ефективне задоволення потреб людини мають бути створені передумови для стійкого соціального розвитку, формування суспільства, відкритого для широкої соціальної інтеграції, які дадуть змогу людині праці значною мірою реалізувати власний трудовий потенціал та підвищити рівень життя. Такий висновок визначає прямий зв'язок між рівнем заробітної плати та певним складом цілей сталого розвитку.

Удосконалювання систем оплати праці, моделі підрахунку показника середньої заробітної плати, пошук нових рішень, глибоке вивчення західного досвіду може допомогти вирішити в Україні цілу низку проблем, що пов'язані з заробітною платою, можуть якісно поліпшити її стан та створити підґрунтя для підвищення зацікавленості працівників до високопродуктивної праці вже в найближчому майбутньому. До того ж, лише справедливий розподіл доходів у реальному секторі економіки допоможе подолати бідність в Україні, що залежить від чесності та прозорості даних, щодо заробітної плати населення держави. Слід визнати, що підходи до визначення цього показника відрізняються від підходів, що використовують у інших країнах. В економічній ситуації, що склалася на сьогодні в Україні, необхідно переглянути політику регулювання системи оплати праці й особливої уваги приділити посиленню контролюючих функцій держави за процесом формування та розподілу витрат від національного до локального рівнів економіки, що також передбачає розробку методології та основ обґрунтованого збільшення витрат на оплату праці в Україні. Все це в комплексі може стати стимулом до економічного підйому нашої країни. Але інформаційним забезпеченням таких змін має бути оцінювання рівня заробітної плати, яке б відповідала призначенню забезпечення.

Джерела

1. Кривуля П. В. Несоблюдение противопоставленности позиций анализа целей и анализа достижения целей в структуре управленческого цикла и вытекающие когнитивные ошибки анализа. Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики : Матеріали дев'ятої міжнар. наук.-практ. конф. Одеса: ОНЕУ; ФОП Бондаренко М. О., 2020. С. 56-57.

2. Кулаков Є. В., Кривуля П. В. Купівельна платоспроможність у системі показників сфери обміну та у оцінюванні стану регіональних економік. Підприємництво і торгівля: тенденції розвитку : матеріали IV між нар. наук.-практ. конф. Одеса: Одеська політехніка, 2021. С. 227-229.

3. Кулаков Є. В. Проблеми використання у оцінюванні стану національної економіки інтегральних показників як джерела кінцевої інформації: недосконалості і відмінності від інших країн. Проблеми розвитку циркулярної економіки : матеріали II міжнар. студентської наук.-практ. конф. Львів: вид-во НУ «Львівська політехніка», 2021. С. 35-36.

4. Михайлова Ю. Г., Самотоєнкова О. В. Аналіз динаміки середньої заробітної плати в Україні. *Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень* : збірник наукових студентських праць. Вип. 3. Ч. І. Одеса, ОНЕУ. 2017. С. 106-113.

5. Прохоровська С. А. Значення доходів у процесі розвитку трудового потенціалу регіону. *Соціально-трудова сфера: теорія і практика*. № 2 (8). К.: КНЕУ, 2014. С. 229–235.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДЛІТКІВ, СХИЛЬНИХ ДО БРОДЯЖНИЦТВА

Оперчук П.О.,

здобувач 4 курсу бакалавріату

Науковий керівник: к.е.н., доц. Федорова А.В.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Анотація. Присвячено психологічним особливостям підлітків, схильних до бродяжництва. Представленні основні теоретико-методологічні підходи даної тематики.

Проблема бродяжництва підлітків не втратила своєї першості, оскільки пережитий України період соціально-економічної і політичної нестабільності значно розширює спектр соціальних, економічних, психосоціальних, педагогічних чинників, активно стимулюють дитячу бездоглядність, бездомність, соціальне сирітство. Усвідомлюючи всю складність ситуації, держава і суспільство вживають заходів щодо поліпшення соціального становища і психічного здоров'я дітей, захисту їх прав та інтересів.

Наукова і суспільна значущість проблеми підліткового бродяжництва та шляхів її подолання знаходить підтвердження в теоретичних і прикладних дослідженнях різних областей сучасної науки: правових, соціологічних, педагогічних, психологічних та інших. Взаємозв'язок медичних, психологічних і педагогічних аспектів у роботі з девіантними підлітками розглядається А.М. Прихожан, Б.Н. Алмазовим, С.А. Белічевой, П.П. Блонским, М.А. Галагузова, А.С. Макаренко, Ф.А. Мустаевой, А.А. Реан. Вивчалися причини виникнення підліткового бродяжництва у вітчизняній науці В.П. Васильєвої, А.В. Гоголева, А.І. Долгова, А.Е. Личко, А. М. Прихожан; зарубіжної К. Бартолі, Д. Вольф, Д. Шеффер; медико-психологічні аспекти проблеми самовільних втеч розглядали - А.В. Гоголева, В.В. Ковальов, А.Е. Личко, П.Д. Дмитрієва, Семко, В.Я. Кондратьєв, Н.Ю. Максимова, А.Н. Голик; соціально-психологічні детермінанти та особливості підліткової бездоглядності розглядали - А.Л. Арєф'єв, Г.В. Кондратьєв, О.В., О.Ю. Юрков; ранні втечі як одна з форм девіантної поведінки підлітків досліджували - І. А.Фурманов, А.Е. Личко, Б.В. Зейгарник, А.А. Реан, А.М. Прихожан, Е.В. Заїка, Н.П. Крейдун.

Останнім часом значно зросла кількість випадків бродяжництва серед підлітків, що зумовлено багатьма причинами. У періоди соціально-економічних перебудов проблеми девіантної поведінки стають особливо актуальними. Поняття «девіантна поведінка» має таке визначення: «... система вчинків або окремі вчинки, що суперечать прийнятим у суспільстві правовим і моральним нормам» [5].

Соціальні науки визначають девіантну поведінку, як соціальне явище, яке представляє реальну загрозу фізичному і соціальному виживанню людини. У педагогіці відхилення від прийнятих в даному соціальному середовищі, найближчому оточенні,

колективі соціально-моральних норм і культурних цінностей, порушення процесу засвоєння та відтворення норм і цінностей, а також саморозвиток і самореалізація в тому суспільстві, до якого людина належить. Медичний підхід: відхилення від прийнятих в даному суспільстві норм міжособистісних взаємодії: дій, вчинків, висловлювань, що здійснюються як в рамках психічного здоров'я, так і в різних формах нервово-психічної патології. Психологічний підхід: відхилення від соціально-психологічних і моральних норм, представлене або як помилковий антигромадський зразок вирішення конфлікту, що виявляється в порушенні суспільно прийнятих норм, або в збиток, нанесений суспільного благополуччя, оточуючим і собі.

Біологічні теорії ґрунтуються на тому, що саме фізичні риси особистості зумовлюють різні відхилення від норм. Послідовниками теорії фізичних типів часто називають Ч. Ломброзо, У. Шелдона, в роботах яких зазначається, що люди тільки з певної фізичної конституцією схильні робити вчинки, які суперечать нормам. У. Шелдон виділив три основних типи, які впливають на прояв відхилення: ендоморфний тип, мезоморфний тип і екторморфний тип.

Соціологічне пояснення причин девіантної поведінки, фокусується на соціальних і культурних чинниках. Цікаво думку Е. Дюркгейма [1, с. 171], який зазначав, що людському суспільству притаманний якийсь оптимальний рівень девіацій, тому слід піклуватися про підтримку його оптимального рівня, попереджаючи лише зростання його різних його форм.

Три компонента девіації виділяє Д.Снайдер [4]: 1) людина, якій властива певна поведінка, 2) норма (очікування), яка є критерієм оцінки девіантної поведінки і 3) якась інша людина, соціальна група, що реагує на поведінку. Девіантність визначається відповідністю або невідповідністю вчинків соціальним очікуванням.

Психологічне пояснення девіантної поведінки розглядає девіації у зв'язку з внутрішньоособистісними конфліктами, деструкцією і саморуйнуванням особистості, блокуванням особистісного росту, а також можлива наявність розумових дефектів. Причиною виникнення девіацій у поведінці підлітка може бути недостатня сформованість певних функцій систем мозку, що забезпечують розвиток вищих психічних функцій.

Гуманістичний підхід розглядає девіації в поведінці як наслідок втрати підлітком згоди зі своїми власними почуттями і неможливість знайти сенс і самореалізацію в сформованих умовах життя, девіація є результат викривленого процесу соціалізації.

Широкий розвиток в зарубіжній психології отримав поведінковий підхід у розумінні девіантної поведінки. Е. Марш і Е. Тердал, вважали, що акцент в походженні девіантної поведінки переноситься на неадекватне соціальне навчання. Даний підхід зосереджує свою увагу на можливості корекції неадекватної поведінки шляхом організації позитивного підкріплення і корекції наслідків відхиляється. Таким чином, розвиток девіантної поведінки зумовлюють значні взаємопов'язані фактори, такі як: соціальні, які визначаються соціально-економічними умовами існування суспільства; психолого-педагогічні, які проявляються в дефектах шкільного і сімейного виховання; психологічні, пов'язані з внутрішньо-особистісними конфліктами, блокуванням особистісного росту.

Отже, все більше спостерігається соціальна дезадаптація, взаємозв'язок з іншими формами девіантної поведінки і формується розлад особистості, що приводить до зростання числа підлітків, які вчиняють бродяжництво, що робить вкрай важливим завданням для суспільства. Бродяжництво створює безпосередню

небезпеку для життя і здоров'я підлітків, а також небезпеку для соціуму, бо це сприяє вчиненню протиправних дій девіантними підлітками.

Можна прийти до висновку, що основою профілактичної роботи з бродяжництва підлітків, є комплексна робота психологів, соціальних робітників, реабілітаційних центрів, батьків, освітніх установ та інше. Крім цього, необхідно пам'ятати, що кожен підліток індивідуальний, і у одного процес відбувається помітно, а в іншого процес внутрішньо тривалий, малопомітний.

Джерела

1. Дюркгейм Е. Самогубство: соціол. етюд / Е. Дюркгейм.- М., 1994.- 186 с.
2. Еріксон Е. Ідентичність: юність і криза / Е. Еріксон, - СПб.: Ленат, АСТ, 1996. - 592 с.
3. Прихожан, А. М., Толстих Н.Н. Діти без сім'ї. Психологія сирітства / А. М. Прихожан, Н. Н. Толстих. - Пітер, 2005. - 392 с.
4. Снайдер Д. Курс виживання підлітків / Д. Снайдер. - М., 1995.- 265 с.
5. Юрчук В.В. Сучасний словник з психології/ В.В. Юрчук - Мінск: Еллайд, 2000. – 704 с.

ФОРМУВАННЯ НАПРЯМКІВ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

*Малосілов О. О.,
здобувач 2 курсу магістратури,
Горбачук С. С.,
здобувачка 2 курсу магістратури
Науковий керівник: к.е.н., доц. Навольська Н. В.
Західноукраїнський національний університет*

Анотація. Робота містить результати дослідження особливостей формування інноваційного розвитку підприємств в сучасних умовах. Акцент зроблено на напрямках інноваційного розвитку вітчизняних підприємств та необхідності формування команди для реалізації завдань інноваційної стратегії.

В сучасних умовах інновації є ключовим чинником забезпечення конкурентоспроможності продукції і фінансової стійкості компаній. Перехід вітчизняної економіки на інноваційний шлях потребує від усіх господарюючих суб'єктів чіткого розуміння змісту змін, які відбуваються, на основі інновацій.

Інноваційні чинники завжди мали вирішальне значення для розвитку підприємств усіх галузей та суспільства в цілому. Першочерговими напрямками інноваційного розвитку вітчизняного підприємства є:

1. Філософія TQM (Загальне Управління Якістю). Приведення всіх підрозділів підприємства до міжнародних стандартів якості. Відповідно до сучасних вимог продукція вітчизняних підприємств повинна повністю відповідати вимогам міжнародних стандартів, в тому числі і сам процес її виробництва.
2. Оновлення технічної та технологічної бази.

Встановлення сучасного високо технологічного обладнання – необхідна умова для виробництва якісної продукції.

3. Впровадження інноваційних технологій у виробництво.

Зовнішні інновації пов'язані з міжнародним співробітництвом – більшість європейських компаній відкриті для обміну досвідом та передовими технологіями.

4. Комп'ютеризація підприємства.

Виробництво повинно бути максимально комп'ютеризованим. Завдяки цьому заходу нівелюється вплив людського фактору, зменшується кількість дефектів у виробництві, підвищується якість, безпека продукції, зростає продуктивність.

5. Охорона довкілля та забезпечення належних умов праці.

Зокрема, варто запровадити сертифікацію системи управління навколишнім середовищем на відповідність міжнародному екологічному стандарту ISO 14001:2006.

6. Залучення до штату підприємства працівників зі спеціальною вищою освітою та науковим ступенем. Заохочення та стимулювання працівників до творчої та винахідницької діяльності.

Важливим моментом у процесі виробництва є формування команди. Керівна ланка на підприємстві має розподілити повноваження, відповідальність і делегування для підвищення якості виконання покладених завдань. Окрему увагу слід приділяти творчим пошукам співробітників, стимулювати їх до винахідницької діяльності для створення нових видів продукції.

Для мотивування працівників та стимулювання винахідницької діяльності доцільно застосовувати преміювання, а також нематеріальне стимулювання. Необхідно розробити найбільш адекватну форму та систему оплати праці для усіх задіяних працівників. З метою підвищення ефективності управління організацією виробництва і збуту нової продукції потрібно здійснювати постійні спостереження за етапами життєвого циклу продукції, її новизною, досліджувати динаміку прибутків, а також слідкувати за рівнем поставлених завдань на різних етапах управління.

Крім того, до заходів даного напрямку належить створення та удосконалення соціальної інфраструктури (наприклад, відкриття закладів громадського харчування, профілактично-оздоровчих комплексів для співробітників); соціальні освітні програми; соціальні проекти (наприклад, меценатство, партнерство, благодійність, спонсорство) тощо.

Значення розвитку соціальної відповідальності бізнесу не варто недооцінювати. Адже саме система гуманних людських взаємовідносин на підприємстві сприяє формуванню у співробітників почуття причетності до спільної справи. Досягненню єдиної мети сприяє відмова від командно-адміністративної структури взаємовідносин «керівник-підлеглий» і перехід до співробітництва за принципом «ми разом робимо одну справу».

Таким чином, першочерговими напрямками інноваційного розвитку вітчизняних підприємств короткостроковій перспективі мають стати:

1. Завершення приведення потужностей виробництва у відповідність до міжнародних стандартів.
2. Поглиблення міжнародного співробітництва.
3. Облаштування власної дослідницької бази.
4. Розширення асортименту за рахунок виробництва нової продукції.
5. Введення в продуктивний портфель компанії власних оригінальних продуктів (у співвідношенні 1-3% оригінальних продуктів у загальній структурі продуктового портфеля).
6. Соціальна відповідальність бізнесу.

На нашу думку, заходи щодо розвитку підприємства за даними напрямками дозволять зміцнити позиції виробників на вітчизняному ринку та забезпечать наявність необхідних ресурсів для подальшого поглиблення розвитку за обраними напрямками.

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ІНСТРУМЕНТІВ В ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА НЕДЕРЖАВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ (НДО) В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ГРОМАД

Сігаєва Т. Г.,

здобувачка I курсу магістратури,

Держак Н. О. к.е.н., доц.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Анотація. Робота містить аналіз оцінки ролі органів місцевого самоврядування та недержавних організацій у процесі запровадження локальних інновацій. Описано організаційно-правові підстави ролі органів місцевого самоврядування у процесі створення інноваційних екосистем та показано визначну роль партнерства влади та громадськості у процесі становлення таких систем в Україні.

В умовах кризи, в якому наразі опинилася економіка України, посилення ролі євроінтеграційних процесів та їхнього впливу на життя мешканців, перехід на інноваційні моделі розвитку може сприяти не просто загальному підвищенню конкурентоспроможності, а й в цілому позитивно вплинути на сталий розвиток країни. Зважаючи на те, що впровадження інновацій можливе тільки у контексті співпраці, партнерства та системності дій, доцільно реалізовувати цей підхід не лише на всіх рівнях влади, а й в контексті так званого «трикутника партнерства «влада-бізнес-громада». Загальний процес впровадження інновацій дійсно має бути скоординованим саме державою в рамках впровадження саме державної інноваційної політики. Але остання має бути побудована на основі виявлення місцевих проблем та пошуку інноваційних рішень за принципом «знизу догори», зважаючи на локальні потреби та локальні ініціативи.

Метою дослідження є визначення ролі органів місцевого самоврядування та НДО у процесі запровадження локальних інновацій; можливості запровадження та використання інновацій для сталого соціально-економічного розвитку громад.

Інновації є необхідною умовою розвитку, підвищення якості поточної та програмної діяльності, появи нових товарів та послуг. До інноваційної діяльності відносяться і будь-які довгострокові роботи зі створення і реалізації інноваційних проєктів, в яких беруть участь проєктні інститути і наукові центри у масштабах регіонів, галузей чи країни. Ці проєкти лягають в основу вибору варіанту стратегії розвитку, який буде найбільш прийнятним (економічно вигідним) з погляду вигоди організації або суб'єкту, на який спрямовано реалізацію інноваційного проєкту.

Стратегічне інноваційне мислення одержує все більшу підтримку, оскільки досвід показує його більш високу ефективність в умовах швидких змін. Тому, цілком логічно впроваджувати інноваційні підходи, як до поточної, так і до програмної діяльності органів місцевого самоврядування та локальних НДО, тим більше, що сьогодні НДО вважаються провайдерами змін в громадах, де здійснюють діяльність.

Інноваційними є будь-які зміни технічного, організаційного, економічного й управлінського характеру, відмінні від існуючої практики в організації, яка запроваджує інновації. Вони можуть бути відомі і використовуватися в інших організаціях, але для тих організацій, у яких вони ще не основні, їхнє впровадження є новою справою і може привести до чималих труднощів. Організації мають різну сприятливість до інновацій. Їхній інноваційний потенціал залежить від параметрів

організаційних структур менеджменту, професійно-кваліфікаційного складу, зовнішніх умов діяльності й інших факторів [3, ст. 18-55].

Під інноваціями в широкому значенні ми розуміємо використання новацій у вигляді впровадження нових засобів, методів, продуктів та технологій у діяльності влади, бізнесу та активної громадськості (у т.ч. створених на території громад НДО).

В контексті діяльності НДО про інновації слід говорити з метою розширення можливостей впливу НДО на процеси розвитку громад взагалі та, у вузькому розумінні, на розв'язання тих проблем, які для обрала НДО в якості сфери впливу. Слід врахувати, що час постійно знецінює існуючі продукти та технології, тому для уникнення технологічного відставання нововведення слід прогнозувати і займатися ними постійно, а не тільки тоді, коли настають критичні обставини.

Здатність **органів місцевого самоврядування впливати на запровадження єдиної системи інновацій** в громадах описані, як у профільному Законі, так і у інших нормативно-правових актах [1, ч.3, 4, ст. 29]. Законом України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2012 р. № 40-IV встановлено перелік повноважень органів місцевого самоврядування. Згідно з ч. 3 ст. 7 Закону сільські, селищні та міські ради мають повноваження щодо:

- 1) затвердження місцевих інноваційних програм;
- 2) визначення у межах коштів бюджету розвитку коштів місцевих бюджетів для фінансової підтримки таких програм;
- 3) створення комунальних інноваційних фінансово-кредитних установ для фінансової підтримки місцевих інноваційних програм за кошти місцевих бюджетів, затвердження їх статутів чи положень про них, підпорядкування їх своїм виконавчим органам;
- 4) доручення своїм виконавчим органам фінансування місцевих інноваційних програм за рахунок коштів місцевого бюджету через державні інноваційні фінансово-кредитні установи (їх регіональні відділення) або через аналогічні комунальні установи;
- 5) затвердження порядку формування і використання коштів цих (комунальних) установ;
- 6) здійснення контролю фінансування місцевих інноваційних програм за кошти місцевого бюджету через державні інноваційні фінансово-кредитні установи (їх регіональні відділення);
- 7) контроль за діяльністю комунальних інноваційних фінансово-кредитних установ.

В умовах адміністративно-територіальної реформи інноваційним способом забезпечення сталого соціально-економічного розвитку локальних громад є співробітництво територіальних громад, контекст впровадження, а також правові та організаційні засади цього інструменту. Правове регулювання інноваційної діяльності також розглянуто у Законі України «Про співробітництво територіальних громад» від 17.06.2014 р. № 1508 [2], де встановлені і джерела фінансування інноваційної діяльності, серед яких і кошти місцевих бюджетів, і кошти працюючих в громаді комунальних спеціалізованих інноваційних фінансово-кредитних установ, і кошти з інших джерел.

Отже, впровадження інноваційних підходів **у діяльність органів місцевого самоврядування**, має ті самі завдання, які мають і НДО та можуть бути виражені у: 1) підходах, які можуть бути використані представниками місцевої влади для створення, розробки та впровадження програмних документів; 2) інструментах, які можуть використовуватися для оцінки та моніторингу дій місцевої влади; 3) політиках, які лягають в основу діяльності органів місцевого самоврядування.

Висновок: Підводячи підсумки можна сказати, що вплив на соціально-економічний розвиток локальних громад та їхній перехід до сталого розвитку у сучасних умовах не може відбуватися без впровадження інноваційних інструментів в діяльність органів місцевого самоврядування та діючих на їхніх територіях НДО. Органи місцевого самоврядування озброєні законними підставами стимулювати інноваційну діяльність та сприяти цьому серед активної громадськості. Тільки таке партнерство та розуміння цінності локальних інновацій призведе до сталого розвитку територій, підвищення якості життя людей та розвитку людського потенціалу України.

Джерела

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» № 40-IV від 05.12.2012. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>.
2. Закон України «Про співробітництво територіальних громад» № 1508-VII від 17.06.2014. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text>.
3. Стадник В.В., Йохна М.А. Менеджмент: Підручник. – К.: Академвидав, 2007. – 472 с.
4. Святоцький О.Д. Правове забезпечення інноваційної діяльності в Україні: питання теорії і практики. Київ: Ін Юре, 2008. – 80 с.

РОЛЬ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ КОМПАНІЇ В РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

Соболікова Т.,

здобувачка 2 курсу магістратури

Науковий керівник: к.е.н., доц. Бойчик І. М.,

Західноукраїнський національний університет

Анотація. Робота містить результати дослідження ролі соціально відповідальної поведінки компанії в розвитку людського капіталу. Акцент зроблено на тому, що основною умовою формування інноваційного та ефективного бізнесу є розвиток людського капіталу шляхом створення сприятливих умов для реалізації творчого потенціалу працівників та підвищення їх професійних якостей.

Соціально відповідальна поведінка економічних суб'єктів є надзвичайно важливою навіть в умовах вільного ринку, адже зростання довіри між економічними агентами зменшує витрати на контроль та сприяє формуванню умов для ефективної взаємодії між ними. Дотримання всіма учасниками економічного процесу загальних етичних норм і правил полегшує реалізацію інвестиційних проектів, сприяє формуванню тісного і взаємовигідного економічного співробітництва.

Соціально відповідальна поведінка дозволяє реалізувати довгострокові інвестиційні проекти за участю усіх зацікавлених сторін. Інвестуючи в соціальні проекти, спрямовані на розвиток освіти, культури, підтримку різних громадських організацій, компанія сприяє прискоренню взаємовигідних інтеграційних процесів.

В першу чергу це приносить вигоду самій компанії, сприяючи інвестуванню в складні, ризикові, інноваційні проекти, та суспільству в цілому, стимулюють швидкий розвиток економіки, науково-технічного прогресу, росту добробуту людей. Необхідність врахування наслідків впливу економіки на людину та навколишнє середовище, приводить до того, що соціально відповідальна поведінка компанії стає ключовою умовою ефективності бізнесу.

При цьому, керівництву компанії основну увагу слід звернути на розвиток внутрішньої корпоративної соціальної відповідальності, а саме реалізацію програм і проектів, що забезпечують досягнення політики компанії в галузі розвитку персоналу:

1. Формування стабільного трудового колективу (колективні договори; соціальні пакети для працівників компанії; програми участі працівників в управлінні підприємством; додаткове соціальне та пенсійне страхування працівників; корпоративні тренінги; програми соціальної адаптації в колективі тощо).

2. Підвищення професійних компетенцій працівників, розкриття їхнього творчого потенціалу (програми перенавчання працівників, спрямовані на опанування новими компетентностями та формування нових прогресивних навиків; проведення тематичних тренінгів; програми, орієнтовані на залучення до наставництва; заохочення працівників; програми сприяння винахідництву та раціоналізаторству; конкурси професійної майстерності).

Отже, основною умовою формування інноваційного та ефективного бізнесу є розвиток людського капіталу шляхом створення сприятливих умов для реалізації творчого потенціалу працівників та підвищення їх професійних якостей.

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМАТИКИ ВПЛИВУ МІЖНАРОДНОЇ ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМГИ НА СТАЛИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Торба А. О.,

здобувач 1 курсу аспірантури

Науковий керівник: д.е.н., проф. Семененко І. М.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Анотація. В останні роки на сталий розвиток регіонів України суттєво впливає розвиток міжнародних відносин, особливо з країнами Європейського Союзу, а саме посилення ролі міжнародної технічної допомоги (МТД) у соціально-економічному розвитку України як такого. МТД через значні об'єми надходжень ресурсів до бюджетів регіонів країни безумовно чинить вплив на їх розвиток, але результати такого впливу неоднозначні.

Дослідження впливу міжнародної допомоги на розвиток окремих регіонів і галузей в процесі структурної трансформації України в умовах європейської інтеграції стає все більш актуальним. Технічна допомога неодноразово піддавалася критиці не лише в нашій країні, що стало стимулом для зміни її концепції, а саме традиційного значення «трансфер навичок» на стратегічний – «розвиток потенціалу» з посиленням акценту на підвищення його ефективності [1].

Проблематикою ефективності залучення та використання міжнародної технічної допомоги як інструмента впливу на соціально-економічний розвиток, і, як наслідок, покращення сталого розвитку регіонів України є в першу чергу зв'язок із внутрішніми проблемами, оскільки інституціональна основа для залучення і використання міжнародної допомоги в Україні недосконала, а адміністративна процедура має значні правові та організаційні прогалини. Відсутність прозорості в реалізації політики щодо реалізації проектів технічної допомоги; низький рівень зацікавленості окремих бенефіціарів та одержувачів міжнародної допомоги в ретельному і якісному плануванні та моніторингу проектів; недостатній нагляд з боку бенефіціарів за реалізацією проекту, неефективне використання ресурсів і т. д. З

іншого боку, існують значні проблеми з боку донорів: недостатній рівень якості та об'єктивної інформації від донорів по регіонах, окремих галузях, одержувачам міжнародної допомоги; неузгодженість допомоги, різноманітність, невідповідність національним пріоритетам розвитку проектів міжнародної допомоги.

Одним з базових показників соціально-економічного розвитку регіонів є рівень доходів місцевих бюджетів України, що безумовно відображає економічний розвиток регіону та сталість його розвитку, дивлячись на показники в динаміці.

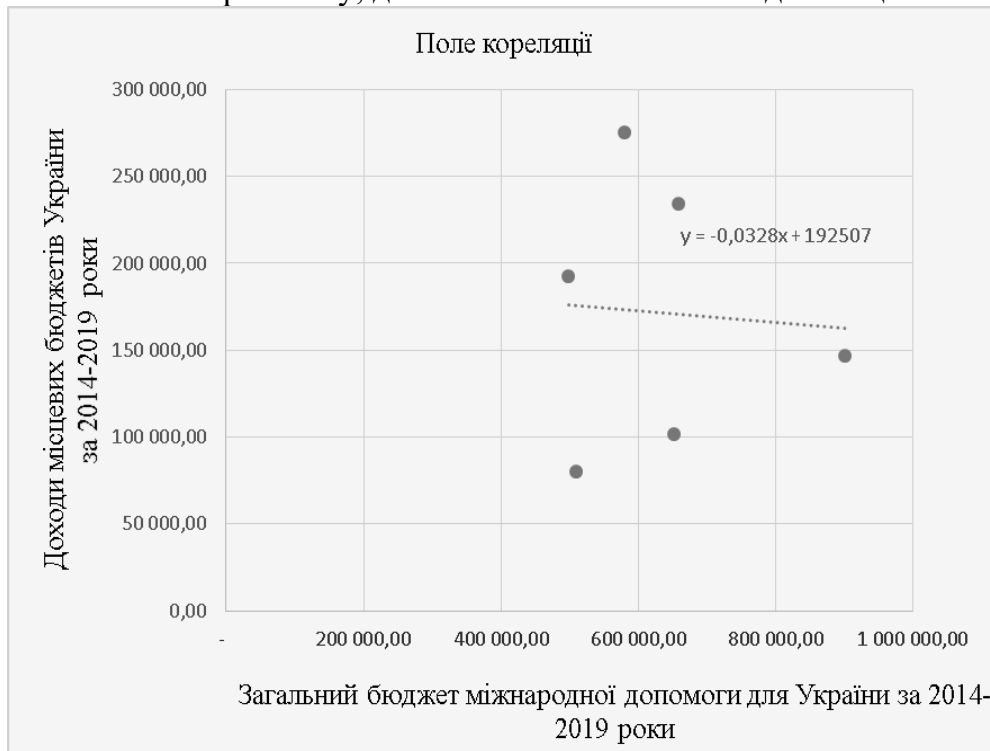

Рис 1. Поле кореляції для показників доходи місцевих бюджетів України та загальний бюджет міжнародної допомоги для України за 2014-2019 роки

Було вирішено проаналізувати вплив МТД на сталий розвиток регіонів України провівши регресивно-кореляційний аналіз за показниками доходи місцевих бюджетів України та загальний бюджет міжнародної допомоги для України за 2014-2019 роки (рис. 1.). Визначено, що тип кореляційного зв'язку негативний. Коефіцієнт кореляції в свою чергу дорівнює -0,244, що вказує на слабкий взаємозв'язок заданих показників. Що вказує на те, що чим більший об'єм бюджетів за проектами міжнародної допомоги в рік, тим менше доходів з місцевих бюджетів. Звісно, не слід забувати, що це лише математичний аналіз, та в даному випадку кореляційний зв'язок слабкий. На такі макроекономічні показники в реаліях впливають безліч факторів. Але і таким розрахункам є пояснення – міжнародна допомога негативно впливає на самостійність прийняття рішень навіть на місцевому рівні. Приймаючи значну допомогу зовні місцева влада та громади розділяють відповідальність за прийняті стратегічні рішення з міжнародними партнерами, а також під таким впливом направленість цих рішень не завжди є повністю вигідною для місцевого розвитку.

Проблема ефективності МТД у розрізі впливу на сталий соціально-економічний розвиток регіонів полягає в тому, що у випадку із міжнародною допомогою виникає приблизно наступна ситуація: наприклад потрібно збудувати будівлю для ЦНАП і один із міжнародних донорів пообіцяв це зробити, але за своїми

умовами та строками. І на практиці виходить так, що вихідний результат реципієнт отримує не так рано як це насправді потребувала громада, та і не всі умови задовольняють реальні потреби населення. Але рішення приймалось із того розрахунку, щоб відмовитися від відповідальності та зайвих витрат із бюджету, якщо це на себе готовий взяти хтось інший. Важливо розуміти, що іноземні донори часто просто не розуміють реальних проблем та потреб кінцевих бенефіціарів проектів міжнародної допомоги, і не в змозі адаптуватись під місцевий менталітет і таке інше. А місцева влада частіше вимушена або просто надає пріоритет зекономити бюджетні кошти, замість того щоб самостійно з повною відповідальністю задовольняти реальні потреби та вирішувати реальні локальні проблеми населення.

Джерела

1. Sokol, D. D., & Stiegert, K. W. (n. d.). An Empirical Evaluation of Long Term Advisors and Short Term Interventions in Technical Assistance and Capacity Building. Retrieved from <http://www.coleurope.eu/content/gclc/documents/GCLC%20WP%2002-08.pdf>
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>. 10.11.2020.
3. Офіційний портал координації міжнародної технічної допомоги (міжнародної допомоги) в Україні – ProAID [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://proaid.gov.ua/> 10.04.2020.

РИЗИКИ ЕКОНОМІЧНОГО СТИМУЛЮВАННЯ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Тутова А. С.

аспірант кафедри менеджменту, логістики та інновацій

Науковий керівник – д.е.н., професор Ястремська О. М.

Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця

Анотація. Головна мета діяльності підприємства – організувати процес виробництва таким чином, щоб максимізувати свій прибуток з найменшими витратами. При цьому, здійснюючи виробничу, торгівельну та фінансову діяльність підприємство має справу з невизначеністю та ризиками. Не зважаючи на чималі наукові праці щодо вирішення проблеми виникнення ризиків на підприємстві, проблема управління ризиками в процесі стимулювання є мало дослідженою і невирішеною.

Внутрішні фактори визначають сутність потреби, її пріоритетність, формують стимули та дієвість методів стимулювання. В той час, як зовнішні фактори – це середовище підприємства та обрана керівництвом система стимулювання персоналу та створені умови для її реалізації.

Успішне функціонування персоналу підприємства неможливе без формування такого механізму стимулювання персоналу, який буде враховувати потреби та очікування працівників, звивши, при цьому, до мінімум ризики при стимулюванні персоналу та сприятиме досягненню цілей підприємства.

Ризик економічного стимулу персоналу в силу впливу людського фактора має системний характер, по суті є складовою частиною будь-якого ризику діяльності підприємства. Відповідно встановлюються заборони, обмеження та коректування винагород з урахуванням ризиків, а результати діяльності спрямовані на зниження стимулів прийняття працівниками організацій зайвих ризиків.

Винагорода працівників має здійснюватися з урахуванням проявленої ними обачності при прийнятті ризиків: винагорода повинна враховувати всі види ризиків, одержувана винагорода має бути симетрично наслідків ризиків, терміни виплати винагороди повинні враховувати тимчасові горизонти ризиків, поєднання форм виплати винагороди (грошові кошти, цінні папери і т. д.) не повинно порушувати відповідність ризиків.

Матеріальне стимулювання вищого менеджменту повинно бути орієнтоване на реалізацію прийнятої стратегії розвитку і досягнення довгострокових показників. Так, не менше 50% винагород для членів виконавчих органів та інших працівників, які беруть ризики, має виплачуватися у вигляді стимулюючих виплат (нефіксована частина оплати праці), які визначаються в залежності від займаної посади і рівня відповідальності.

Крім того, до членів виконавчих органів і іншим працівникам, які приймають ризики, повинна застосовуватися відстрочка і подальша коректування розміру стимулюючих виплат виходячи з термінів отримання фінансових результатів їх діяльності, але не менше трьох років, за винятком короткострокових операцій, тобто операцій, фінансовий результат яких виявляється раніше зазначеного терміну, включаючи можливість скорочення або скасування стимулюючих виплат при отриманні негативного фінансового результату в цілому по підприємству або за відповідним напрямом діяльності.

Специфічними заходами щодо запобігання або зниження ризиків при стимулюванні є: удосконалення форм та систем оплати праці, із врахуванням їх стимулюючого ефекту, розроблення індивідуальних кар'єрних карт, організування кас взаємодопомоги та кредитних спілок, спільне формування з фінансовими кредитним установами пільгових продуктів для працівника, розвиток корпоративної культури, соціального пакету, активне творення неформальних груп; підтримка в працівниках переконання, що їх цінують; установлення довірчих стосунків між керівниками і підлеглими, цілеспрямована діяльність відділу по роботі з персоналом у напрямку забезпечення дієвих двосторонніх комунікацій між працівниками і керівництвом компанії; створення в організації культури, в якій переважає свідомість, що результати доброї праці добре винагороджуються; забезпечення підготовки в області менеджменту керівникам і контролерам; забезпечення швидкої реакції на рівень ефективності діяльності працівників; створення умов, у яких працівник може повністю проявити всі свої здібності; чітке інформування працівників про те, що їм слід робити, щоб отримати те або інше кар'єрне підтвердження; створення у працівників відчуття задоволення собою; організація роботи так, щоб працівники ясно бачили результати своїх зусиль; по можливості забезпечення відчуття упевненості працівників у збереженні їх робочих місць; розробка дієвих процедур розгляду скарг працівників; надання працівникам можливостей придбати нові уміння і навички, пропозиція кар'єрного просування достатньо кваліфікованим і досвідченим працівникам [1]. Головна мета діяльності підприємства – організувати процес виробництва таким чином, щоб максимізуючи прибуток, здійснювати виробничу, торгівельну та фінансову діяльність підприємство не зважаючи на невизначеність та ризики. Попри чималі наукові праці щодо вирішення проблеми виникнення ризиків на підприємстві, проблема управління ризиками в процесі стимулювання є недостатньо дослідженою і невирішеною остаточно.

Джерела

1. Доронина М. С. Управление мотивацией: научное издание / М. С. Доронина, Е. Г. Наумик, О. В. Соловьев. – Харьков : Изд. ХНЭУ, 2006. – 240 с.

АНАЛІЗ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Христофорова К. В.,

здобувачка 4 курсу бакалавріату

Науковий керівник: к.е.н., доц. Манухіна М. Ю.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Анотація. Висвітлено актуальні питання економічної сутності та класифікації нематеріальних активів, визначено етапи аналізу стану та ефективності їх використання в управлінні підприємством.

Сьогодні економічний розвиток підприємств ґрунтується на таких принципах, як стале господарювання, конкурентоспроможне виробництво та ефективне використання інтелектуального капіталу. Ринкові відносини вимагають посилення ролі нематеріальних активів, які в майбутньому можуть принести економічну вигоду підприємствам. Наявність нематеріальних активів на підприємствах підвищує ринкову вартість самих підприємств, а також формує їх конкурентні переваги. Відповідно до цього виникає необхідність в тому, щоб розібратися з аналізом нематеріальних активів і як це впливає на їх ефективність.

Формування в бухгалтерському обліку інформації щодо нематеріальних активів та розкриття інформації про них у фінансовій звітності регулює П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» [1]. Цим положенням визначено, що нематеріальний актив – немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований. Для потреб бухгалтерського обліку національним стандартом передбачено поділ нематеріальних активів (далі НМА) на декілька груп (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація нематеріальних активів

Групи НМА	Приклади
Права користування природними ресурсами	• право користування надрами, іншими ресурсами природного середовища тощо.
Права користування майном	• право користування земельною ділянкою; • право користування будівлею; • право на оренду приміщень.
Права на комерційні позначення	• права на торговельні марки; • права на комерційні найменування.
Права на об'єкти промислової власності	• право на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, сорти рослин, породи тварин, комерційні таємниці тощо.
Авторське право на суміжні з ним права	• право на літературні, художні, музичні твори, комп'ютерні програми тощо.
Інші нематеріальні активи	• право на провадження діяльності, використання економічних та інших привілеїв.

Необхідною передумовою удосконалення формування, використання та відтворення нематеріальних активів підприємства є проведення аналізу їх сучасного стану та ефективності використання. Головною метою аналізу є виявлення резервів, за допомогою яких можливе підвищення ефективності використання НМА.

Аналіз стану та ефективності використання нематеріальних активів включає декілька етапів, які показані в табл. 2.

Таблиця 2

Етапи аналізу нематеріальних активів

Етапи	Зміст аналізу
Аналіз динаміки вартості нематеріальних активів	Порівнюються такі показники вартості, як первісна, залишкова вартість та амортизація, для визначення динаміки нематеріальних активів.
Аналіз питомої ваги нематеріальних активів у майні підприємства	Проводяться розрахунки і порівняння динаміки питомої ваги: • вартості необоротних активів; • вартості майна підприємства.
Аналіз придатності нематеріальних активів	Розраховується коефіцієнт придатності і позначається його динаміка.
Аналіз руху нематеріальних активів	Розраховуються такі показники, як: • коефіцієнт надходження; • коефіцієнт вибуття; • коефіцієнт компенсації; • коефіцієнт приросту. Після чого проводиться порівняння динаміки цих показників.
Аналіз ефективності використання нематеріальних активів	Розраховуються рентабельність й оборотність нематеріальних активів.
Аналіз загальної тенденції ефективності використання нематеріальних активів	Співвідноситься оцінка темпу зростання вартості, виручка від реалізації, темпу зростання прибутку нематеріальних активів.

Джерело: зроблено на основі [2].

Після завершення цих етапів необхідно також провести аналіз структури нематеріальних активів і виділити їх найефективніші види. Структура буде поділятися таким чином:

- за джерелом надходження (внесені засновниками, придбані за плату, отримані від фізичних або юридичних осіб та отримані в якості субсидій);
- за ступенем правової захищеності (НМА захищені патентами на винаходи, зареєстрованими ліцензіями, авторськими правами, свідоцтвами на торговельну марку тощо);
- за термінами корисного використання;
- вибуття (списання після закінчення строку або до зазначеного строку, безоплатна передача НМА, продаж (реалізація) виключних прав);
- ліквідність і ризик (високоліквідні, середньоліквідні і низьколіквідні).

На завершальному етапі аналізу нематеріальних активів необхідна комплексна оцінка ефективного використання НМА та рекомендації щодо її підвищення.

Кінцевий ефект використання нематеріальних активів відображається у загальних результатах господарської діяльності: зниженні витрат на виробництво, зменшенні обсягів збуту продукції, зростанні прибутку, підвищенні платіжності й стійкості фінансового стану. Враховуючи це, основний принцип управління

динамікою нематеріальних активів полягає у тому, що потрібно збільшувати темпи зростання віддачі капіталу. Інакше кажучи, у динаміці темпи зростання виручки від реалізації продукції або прибутку мають випереджати темпи зростання нематеріальних активів.

Отже, нематеріальні активи класифікують і групують за різними характеристиками для можливості аналізу структури НМА. В ході аналізу виявляються резерви, призначені для поліпшення ефективності використання нематеріальних активів. Для прикладу резервами можуть бути види НМА, що видають значні грошові потоки. На кінцевому етапі аналізу даються рекомендації щодо поліпшення ефективності використання, наприклад, вдосконалення бренду, стратегічних або технологічних нематеріальних активів.

Джерела

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text>.

2. Ясишена В.В., Пилявець В.М. Методика аналізу нематеріальних активів підприємств. Науково-виробничий журнал. Інноваційна економіка 1-2. 2021. С.147-157. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://inneco.org/index.php/innecoua/article/view/732/805>.

РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ РИНКІВ КАПІТАЛУ

Шишкова Д. С.,

*учениця Комунального закладу освіти «Фінансово-економічний ліцей» наукового
спрямування при Університеті митної справи та фінансів»*

Науковий керівник: к. держ. упр., доц. Корягіна Т. В.

Університет митної справи та фінансів

Анотація. Узагальнено інституційний склад інформаційно-аналітичної інфраструктури ринків капіталу України. З'ясовано, що підвищення якості інформаційно-аналітичної інфраструктури створить передумови для розвитку ринків капіталу за рахунок залучення некваліфікованих інвесторів.

Оскільки найліквідніші ринки капіталу поширилися з локального (в межах однієї держави) на трансконтинентальний рівень, то провідні біржові оператори світу дають можливість торгувати інвесторам різних держав та залучати капітал емітентам різних юрисдикцій, з мінімумом трансакційних витрат. З іншого боку, новостворені ринки у трансформаційних економіках стикаються із зовнішньою конкуренцією, за наслідком якої або самостійно розвиваються, або інтегруються до більш ємних та ліквідних ринків, або залишаються на узбіччі інвестиційної мапи світу. Попри очікування, для України на сьогодні більш реальним вбачається варіант, коли кількісні показники розвитку ринку акцій деградують значно швидше за показники інших постсоціалістичних держав.

Стратегія розвитку національних ринків капіталу має передбачати розвиток за основними напрямками: зміцнення фінансової стабільності; сприяння макроекономічному розвитку та зростанню економіки; розвиток фінансових ринків; розширення фінансової інклюзії; впровадження інновацій у фінансовому секторі [1, С. 162]. Технологізація ринків капіталу через зростаюче використання новітніх

інформаційних і фінансових технологій має стати головною метою розвитку фондового ринку України [2, С. 134-135]. Таким чином, інформаційно-комунікаційні та цифрові ІТ-технології не тільки модернізують, але й у змозі інтенсифікувати інвестиційні процеси некваліфікованих інвесторів через підвищенні якості інформаційно-аналітичної інфраструктури.

Інституційно до інформаційно-аналітичної інфраструктури ринків капіталу, зважаючи на вимоги та термінологію Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» [3] слід відносити: 1) НКЦПФР та загальнодоступні реєстри на її офіційному веб-сайті [4,5]; 2) інші органи державної влади, в т.ч. регулятори фінансових ринків (НБУ, 3) Міністерство фінансів України як домінуючий емітент на ринках капіталу, тощо) [6]; 4) аудитори, що обслуговують емітентів та професійних учасників ринків капіталу; 5) оператори організованих ринків (фондові біржі), що оприлюднюють інформацію про результати торгів (ціни, допущені до торгів фінансові інструменти, ринкова капіталізація, фондові індекси тощо); 6) інвестиційні компанії (торговці фінансовими інструментами) та інші фінансові посередники, що при обслуговуванні некваліфікованих інвесторів зобов'язані надавати інформацію про поточні ціни фінансових інструментів та ризики інвестування; 7) саморегулівні організації та інші об'єднання, що об'єднують професійних учасників ринків капіталу (УАІБ, ПАРД, АУФТ, НАПФА тощо) [7]; 8) рейтингові агентства; 9) внутрішні та міжнародні інформаційні агенції, що спеціалізуються на фінансовій інформації [8, 9]; 10) особи, які провадять діяльність з надання інформаційних послуг; 11) особа, яка провадить діяльність з оприлюднення регульованої інформації від імені учасників ринків капіталу (АРІФРУ); 12) емітенти та професійні учасники ринків капіталу, які надають звітні дані до НКЦПФР та/або оприлюднюють регульовану інформацію (на власних веб-сайтах або через особу, яка провадить діяльність з оприлюднення регульованої інформації від імені учасників ринків капіталу); 13) торговий репозиторій; 14) учасники депозитарної системи; оператори систем електронного документообігу, якими користуються учасники ринків капіталу (зокрема, кваліфіковані надавачі електронних довірчих послуг).

Таким чином, більшість причин нерозвиненості ринків капіталу України мають системний характер та можуть бути усунені лише паралельно із загальним розвитком національної економіки та фінансових ринків. Проте окремі проблеми мають достатньо локальний характер та можуть бути вирішені реально, а не лише на рівні державних концепцій та програм. В цьому сенсі варто звернути увагу на підвищенні якості інформаційно-аналітичної інфраструктури, що зможе у перспективі підвищити рівень фінансової грамотності некваліфікованих інвесторів, спростити для них вибір прийнятних напрямів інвестування та візуалізувати наявні ризики, скоротити неконструктивне операційне навантаження на фінансових посередників, створити передумови для розвитку дистанційних інвестиційних послуг та зменшити трансакційні витрати.

Джерела

1. Петрова О. О. Особливості інтеграції України у міжнародний ринок капіталу. *Фінансовий простір*. Черкаси, 2020. № 3 (39). С. 157-167. URL: <http://dspace.ksau.kherson.ua/handle/123456789/4777?show=full>.
2. Богач Д. С. Сучасний стан фондового ринку України. *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту*. Серія : Економіка і менеджмент. 2016. № 1. С. 128-136. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsuem_2016_1_17.
3. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України від 23.02.06р.№ 3480-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>.

4. Звіти про діяльність. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/about-us/annual-reports>; Кількість юридичних осіб за організаційно-правовими формами господарювання. Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/edrpo/ukr/EDRPU_2021/ks_opfg/arh_ks_opfg_21.htm.
5. Звіти про діяльність. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/about-us/annual-reports>.
6. Депозити, залучені депозитними корпораціями. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial>; Квартальні та річні огляди ринку.
7. Українська Асоціація Інвестиційного Бізнесу. URL: <https://www.uaib.com.ua/analituaib/publ-ici-quart>.
8. Bitcoin Gains by Country: Who Benefited the Most from the 2020 Boom? Chainalysis Inc. URL: <https://blog.chainalysis.com/reports/bitcoin-gains-by-country-2020>;
9. Фінансова ємність ринку житлової нерухомості-2020. ІАЦ «Олімп-Консалтинг». URL: <https://olimp.net.ua/wp-content/uploads/Finansova-yemkist-rinku-zhitlovoyi-neruhomosti.pdf>.

ДІЯЛЬНІСТЬ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ У КОНТЕКСТІ ВИРІШЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОБЛЕМ МІСТА

Шкурупій К. В.,

здобувачка 1 курсу магістратури

Науковий керівник: д.е.н., доц. Смачило В. В.

Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова

Анотація. Робота містить результати аналізу діяльності комунальних підприємств сфери життєзабезпечення у Харкові, а також визначено їх роль в у вирішенні соціально-економічних проблем міста.

Сталий розвиток – це розвиток країн, світу, сфер життя, який не завдаватиме негативного впливу майбутнім поколінням, що забезпечить сприяння процвітанню міст, країн й світу в цілому. Його основою є вирішення глобальних проблем людства, які мають ієрархічний характер, тому часто використовується гасло “Мислити глобально, діяти локально”, що говорить про необхідність врахування Цілей сталого розвитку у вирішенні соціально-економічних проблем території – міст та громад. Вирішення даного типу проблем займає важливу роль у сталому розвитку міста та країн; це стосується таких цілей як: подолання бідності, забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва, сприяння поступальному, всеохоплюючому та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх тощо [2]. В той же час, стосовно сфери життєзабезпечення міст, важливу ролі відіграє ціль 11 «Сталий розвиток міст і громад».

Діяльність комунальних підприємств досить спірно трактується стосовно їх доцільності – адже участь місцевих бюджетів в їх підтримці викривлює конкурентні та підприємницькі основи господарювання. В той же час, саме вони відіграють велику роль у розв’язанні соціально-економічних проблем міста та забезпечують формування сфери його життєзабезпечення.

Щодо надання послуг і діяльності комунальних підприємств, то їх головною метою є забезпечення комфортної життєдіяльності міста, доступних послуг для

населення за встановленими цінами, а не отримання прибутку та його максимізації. Такі підприємства можуть мати збитковий характер, але вони направлені на побудову комфортних умов життя населення.

Відповідальність за роботу комунальних підприємств несуть місцеві органи влади, що зацікавлені у продуктивній роботі та наданні доступних для населення та якісних послуг життєзабезпечення: водопостачання та водовідведення, теплопостачання, благоустрій, утилізація побутових відходів, тощо. Було досліджено комунальні підприємства м. Харкова, їх вплив на життєзабезпечення міста у контексті підприємницької діяльності.

Так, наприклад, КП «Благоустрій» (відомості про яке взято з [1]) міста Харкова надає додатковий перелік платних послуг та забезпечує комплексний підхід до благоустрою територій приватного сектору міста Харкова. Враховуючи наявне матеріально-технічне забезпечення щороку комунальне підприємство звітує перед департаментом житлово-комунального господарства Харківської міської ради про фінансовий стан та виконання річного плану, має партнерів та функціонує самостійно встановлюючи форми системи і розмір оплати праці, може покривати витрати за рахунок коштів міських програм або самостійно. Забезпечення довгострокового планування підприємницької діяльності відбувається саме через відповідальність, яку несе комунальне підприємство не тільки перед працівниками або групою споживачів, а й перед усім населенням міста Харкова, за розвиток міста та забезпечення послугами життєзабезпечення.

У рамках цілей сталого розвитку, комунальні підприємства, за умови їх ефективної діяльності, сприяють розвитку територій, впровадженню енергоефективних технологій та технологій, які забезпечують якісне водозабезпечення, а також екологічне очищення стоків, утилізацію побутових відходів. Також вони сприяють подоланню безробіття, шляхом створення робочих місць та забезпеченню умов гідної праці.

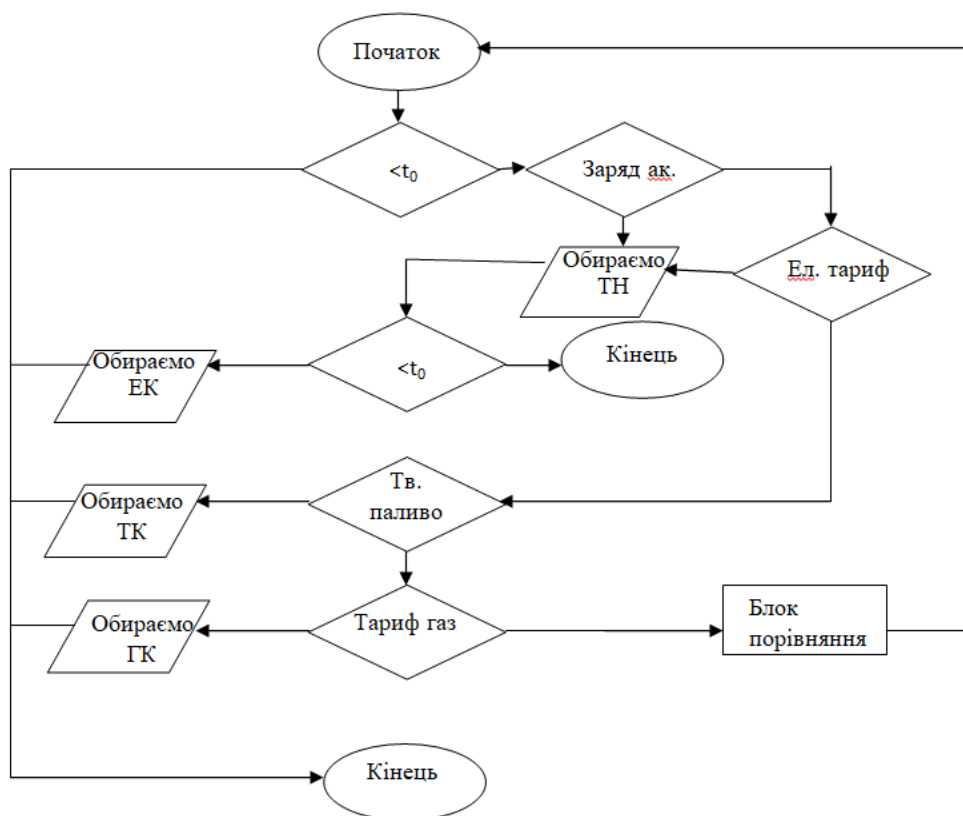
Отже, можна зробити висновок, що комунальні підприємства забезпечують комфортні умови для користування послугами життєзабезпечення за доступними цінами для населення, а також сприяють розвитку міста шляхом довгострокового планування діяльності та гнучкості, тим самим сприяють вирішенню соціально-економічних проблем міста.

В той же час, вони потребують підтримки влади та мають проблему повернення боргів за спожиті послуги, що негативно впливає на фінансування оновлення основних фондів та матеріальної бази в цілому.

Джерела

1. Офіційний сайт КП «Благоустрій» міста Харкова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://kp.kh.ua>.
2. Цілі сталого розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/cili-stalogo-rozvitku-ta-ukrayina>.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

передають сигнал про свою доцільність у використанні, в залежності від зовнішніх параметрів будівлі та вимог користувача. На початку роботи система порівнює показники з датчиків температури у будівлі та задане значення користувачем, якщо показник з датчиків є меншим за еталон система перевіряє чи можна взяти електричну енергію від акумулятора сонячного світла та вітряка, у випадку, якщо можна, система обирає це джерело живлення та вмикає ТН. Якщо акумулятор не заряджений, то система перевіряє чи є рентабельним на цей час тариф на електричну енергію, у позитивному випадку система вмикає ТН та знов порівнює показники. При більшій різниці, тобто ТН не видає достатньої кількості тепла, система вмикає ЕК. При незадовільному тарифу система перевіряє наявність сировини для ТК, за наявністю сировини вмикається ТК, за відсутністю система переходить до перевірки тарифів на газ. Після перевірки система робить висновок ввімкнути ГК, в іншому випадку показники відправляються у Блок порівняння, де відбувається вибір оптимального за собівартістю джерела енергії та, починаючи з початку обирається відповідне джерело опалення.

Головною задачею було створення комбінованої системи, яка б включала в себе не тільки джерела теплової енергії що шкодять довколишньому середовищу, але й такі, що є безпечними. Використання джерел відновлювальної енергії значно полегшить навантаження на екосистему планети. Найбільш доцільним екологічним вирішенням є використання ресурсів землі, наприклад, впровадження теплового насоса у систему, який працює з відносно постійною температурою ґрунту та води, не завдаючи шкоди зовнішньому середовищу. Використання перспективних джерел енергії, сонячних теплових панелей (геліоколекторів) та вітрогенераторів, які можуть частково замінити класичні джерела, значно зменшить кількість шкідливих викидів в атмосферу. Ввімкнення, наприклад, газового котла, буде відбуватися значно рідше, за дорожнечі палива, тому буде значно менше викидів у навколишнє середовище.

Часткова заміна класичних джерел енергії на «зелені» є шляхом декарбонізації енергетики та економіки. Використання джерел енергії зумовлено тільки інтенсивністю поглинання та необхідністю отримання високих температур. З подальшим розвитком техніки, її дослідженням та способами комбінування можна розраховувати на ще більш ефективні показники екологічності систем енергозабезпечення.

ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА ДЛЯ АНАЛІЗУ СТАНУ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ

Бондаренко К. Р.,

здобувач 3 курсу бакалаврату

Науковий керівник: к.т.н., доц. Іванов В. Г.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Анотація. Робота містить розгляд побудови теоретичної моделі інформаційної системи за допомогою методу інтерполяції. Розглянуто метод зворотних зважених відстаней (IDW – Inverse Distance Weighting). Отримано ефективне та надійне рішення для збору та аналізу інформації відносно екологічних проблем.

На сьогоднішній день, добробут нинішніх поколінь знаходиться під загрозою природно-екологічного характеру [1]. Дуже важливим елементом сталого розвитку є

екологічна складова, яка має забезпечувати цілісність природних систем. Вона впливає на розвиток не тільки нинішніх поколінь, а й майбутніх, причому наслідки такого впливу можуть бути непередбачувані. Довкілля потребує сучасного та ефективного рішення для збереження здібностей до самовідновлення і динамічної адаптації природних систем.

Розглядається інформаційна система, яка здатна передбачити значення в точці, де не було проведено спостереження для подальшого аналізу та побудови карт які відображають стан екологічних проблем різних екосистем. Оскільки погіршення екологічної ситуації стає одним із значущих чинників що впливають на здоров'я і добробут країни, то сучасний стан довкілля повинен бути оцінений в повному масштабі і з найбільшою можливою точністю, для подальших ефективних дій, спрямованих на усунення проблем екології.

Відповідно до вимог пропонується інформаційна система яка має очевидні переваги.

По-перше, інформаційна система використовує метод зворотних зважених відстаней (IDW) [2], який передбачає, що об'єкти, які знаходяться поблизу, більш подібні один одному, ніж об'єкти, віддалені один від одного. Щоб проінтерполіровать значення для невимірюваного положення, IDW використовує виміряні значення навколо інтерпольованого розташування. Найбільш близькі до проінтерполірованного розташування виміряні значення надають більший вплив на прогнозоване значення, ніж віддалені від нього на значну відстань. IDW передбачає, що кожна вимірювана точка надає локальний вплив, який зменшується зі збільшенням відстані. Це надає більшої ваги точкам, розташованим ближче всього до інтерпольованого розташування [3]. Вага точки зменшується як функція від відстані, пропорційна відстані (між точкою даних та місцем прогнозування), зведений у ступінь p . Як результат, із збільшенням відстані вага швидко зменшується. Якщо значення p дуже велике, то тільки точки, що знаходяться в безпосередній близькості вплинуть на прогноз.

Таким чином, метод IDW є ефективним інструментом для інтерполяції значень досить великого числа точок, розташованих рівномірно на розглянутій території. Ідеально підходить для впровадження в інформаційну систему, як основний алгоритм обробки і отримання даних щодо стану будь-яких екосистем з методом найменших квадратів [4].

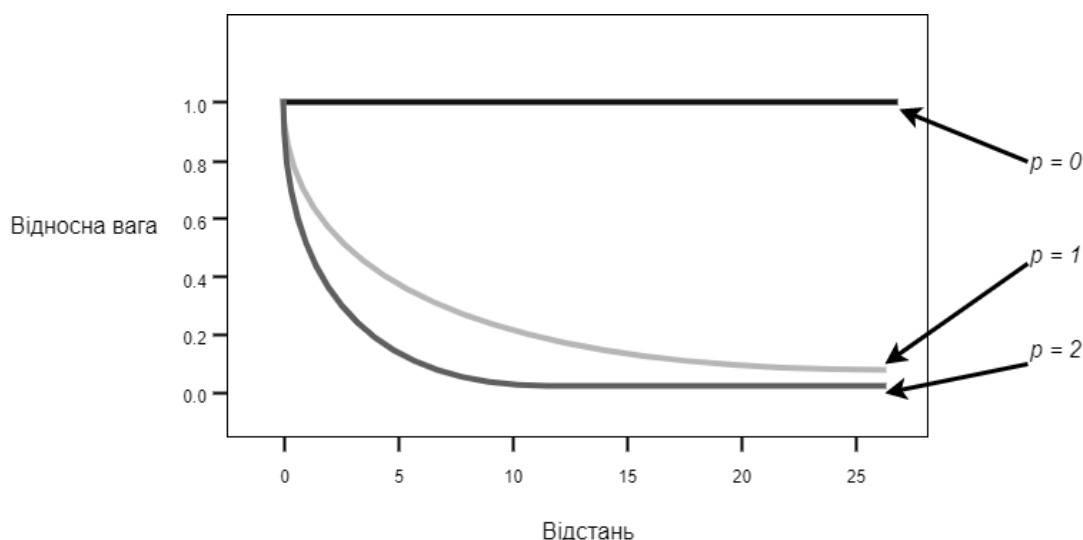

Рис. 1. Ілюстрація зменшення ваг зі зміною відстані

Значення невимірюваного положення розраховується наступним чином:

$$z_p = \left(\frac{\sum_{i=1}^n \frac{z_i}{d_i^p}}{\sum_{i=1}^n \frac{1}{d_i^p}} \right),$$

де p – позитивне дійсне число, зване статечним параметром, z_i – значення в точці z , d_i – відстань між z_i і $z_{\text{стор}}$.

По-друге, система має надійний спосіб збереження даних[5], захист їх від оновлень, поліпшення якості в початкових системах за допомогою універсального сховища даних, який інтегрує безліч джерел даних і допомагає знизити навантаження на виробничу систему. Все це надає користувачам стратегічно виконувати управління основними даними не турбуючись за їх втрату.

Висновком проведеного аналізу є теоретична модель інформаційної системи, яка здатна обробити та з максимальною точністю передбачити невідомі дані про екологічний стан будь-яких екосистем при наявності початкових даних з метою прийняття ефективних і правильних дій для вирішення екологічних проблем на шляху сталого розвитку.

Джерела

1. Кононенко О.Ю. Актуальні проблеми сталого розвитку: навчально-методичний посібник / О.Ю. Кононенко. –К.: ДП «Прінтсервіс», 2016. – 109 с.
2. Di Piazza A. Comparative analysis of different techniques for spatial interpolation of rainfall data to create a serially complete monthly time series of precipitation for Sicily, Italy / Di Piazza, F. Lo Conti, L.V. Noto, F. Viola, G. La Loggia// International Journal of Applied Earth Observation and Geoinformation, Volume 13, Issue 3, 2011. – Pages 396–408.
3. Как работает метод обратных взвешенных расстояний [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://desktop.arcgis.com/ru/arcmap/latest/extensions/geostatisticalanalyst/how-inverse-distance-weighted-interpolation-works.htm>.
4. Линник Ю. В. Метод наименьших квадратов и основы математико-статистической теории обработки наблюдений. — 2-е изд. — М., 1962. (математическая теория).
5. Барсегян, А. А. Б26 Анализ данных и процессов: учеб. пособие / А. А. Барсегян, М. С. Куприянов, И. И. Холод, М. Д. Тесс, С. И. Елизаров. — 3-е изд., перераб. и доп. — СПб.: БХВ-Петербург, 2009. — 512 с.

АВТОМАТИЧНИЙ ЗБІР ТА ОБРОБКА ІНФОРМАЦІЇ ПРО СТАН ЕКОЛОГІЙ ТА ОПЕРАТИВНЕ ІНФОРМУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ

Борзикін В. І.,

здобувач 3 курсу бакалаврату

Науковий керівник: к.т.н., доц. Іванов В. Г.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Анотація. Робота містить результати оглядового аналізу міжнародного досвіду досягнення цілей сталого розвитку через впровадження цифрових технологій у цілях збереження екології. Розроблено модель ІТ-платформи з акцентом на автоматизації в напрямі вирішення екологічних викликів.

Станом на сьогодні, інформаційні системи та технології впроваджені в усі сфери людського життя та праці. Дуже важливим для країни є питання екології та здоров'я громадян. Особливо важливим це питання є для мешканців міст із промисловістю. Для контролю за станом екології у реальному часі потребується надійний, інформативний та одночасно простий і зручний інструмент.

Розглядається ІТ-платформа, яку можна використовувати для збору, обробки та подальшого використання інформації щодо стану екології (Наприклад: контроль рівня викидів на підприємствах, заміри якості повітря у містах, склад та якість водних ресурсів та ін.) у рамках країни, регіону або міста. Оскільки екологія є одним із найосновніших факторів, що впливають на здоров'я та довголіття нації, то розвиток систем та технологій для контролю за станом екології можна вважати запорукою екологічної безпеки держави на шляху до сталого розвитку.

З метою вирішення зазначеної проблеми пропонується новий комплекс систем та технологій. Вона поділяється на декілька компонентів:

1. Центри збору даних щодо стану екології;
2. Центри обробки та зберігання даних;
3. WEB-інтерфейс та застосунки для мобільних пристроїв.

Вказана ІТ-платформа має свої переваги:

По-перше, оперативний автоматизований збір даних із багатьох джерел та їх обробка найбільш оптимальним шляхом заради зменшення витрати апаратних ресурсів.

По-друге, модульність та переносимість комплексу систем та технологій, що дозволяє швидко розгорнути нові екземпляри ІТ-платформи у рамках регіону, країни або навіть на міжнародному рівні.

По-третє, інформативний та зручний інтерфейс для користувачів, який буде зрозумілим для людей із будь-яким рівнем володіння комп'ютерними системами та технологіями. Рівень доступу к даним буде поділятися на рівень для працівників, що характеризується більшою кількістю окремих показників і метрик, та рівнем загальних користувачів, що подає більш зрозумілу та лаконічну інформацію. Також за методом доступу ІТ-платформа буде поділятися на WEB-інтерфейс та застосунки для мобільних пристроїв.

ІТ-платформа являє собою один сервер або невеликий кластер серверів, що дає можливість для легкого обслуговування. Для запобігання втрати цінної інформації виконується резервне копіювання кожного дня у відведений для цього час. Для зберігання використовується один чи декілька віддалених серверів у різних частинах країни.

В результаті пошуку та аналізу схожих систем та технологій було вироблено ряд вимог до реалізації ІТ-платформи.

Приклади подібних або схожих систем:

1. World Air Quality Index [1];
2. IQAir [2];
3. Global Footprint Network [3].

В якості прототипу було створено WEB-сервіс та мобільний застосунок, вигляд інтерфейсу яких представлено на рис.1 та рис.2.

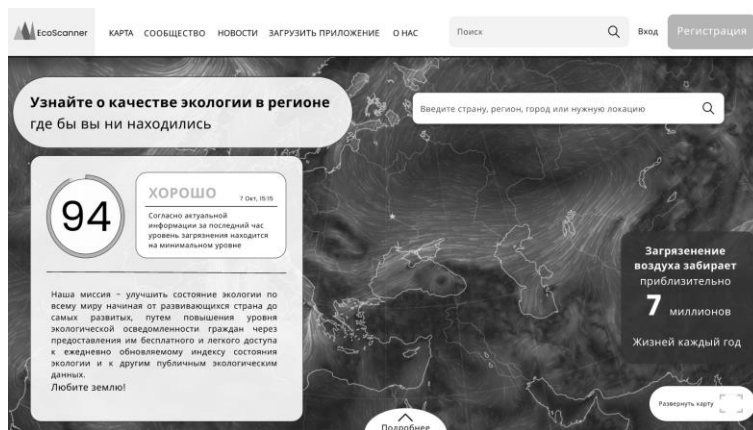

Рис.1. Головна сторінка WEB-інтерфейсу

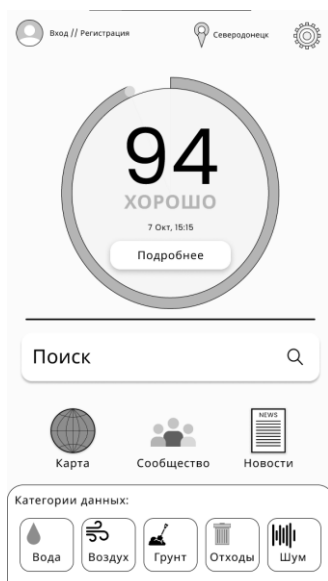

Рис.2. Головна сторінка мобільного застосунку

Була запропонована система, яка повинна складатися з таких підсистем:

1. карта – загальна карта забруднення;
2. спільнота – платформа для дискусій та пропозицій;
3. новини – оперативне донесення інформації;
4. вода – збірник інформації щодо стану водних ресурсів регіону;
5. повітря – інформація щодо забруднення повітря;
6. ґрунт – інформація щодо придатності ґрунту для сільськогосподарської діяльності;
7. відходи – інформація щодо звалищ та вторинної переробки;
8. шум – інформація про шумове забруднення навколишнього середовища.

Серед можливих методів для програмної реалізації може слугувати інтелектуальний аналіз даних, що дає змогу здобувати із великої кількості «сирих даних» нову цінну, раніше не здобуту інформацію, що може нести практичну користь. А також такі математичні методи як:

- Статистичний аналіз [4];
- Розвідувальний аналіз [5],
- Кореляційний аналіз;
- Спектральний аналіз.

Результатом обробки даних методами аналізу, зазначеними вище, є модель ІТ-платформи, що перетворює інформацію із різноманітних джерел у просту та зручну метрику, на базі якої можна прогнозувати подальшу сприятливість екологічного фону для проживання, ведення господарства тощо.

Джерела

1. World Air Quality Index [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://waqi.info/>
2. IQAir [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.iqair.com/>
3. Global Footprint Network [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://data.footprintnetwork.org/#/>
4. Ліхоузова Т.А., Теорія імовірностей та математична статистика, Курс лекцій, – К.: КПП ім. Ігоря Сікорського, 2018. – 300 с.
5. П. Брюс, Э. Брюс. 1. Разведочный анализ данных // Практическая статистика для специалистов Data Science. – СПб.: БХВ-Петербург, 2018. – С. 19 – 58. – 304 с.

ВПЛИВ БОЙОВИХ ДІЙ НА ЕКОЛОГІЮ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

Карпенко М. В.,

здобувачка 2 курсу бакалавріату

Науковий керівник: к.ю.н., ст. викладач Гніденко В. І.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Анотація. У роботі проводиться аналіз негативного впливу на екологію під час збройного конфлікту, як результату бойових дій, а також надмірної експлуатації природних ресурсів при спробі уникнути небезпечних наслідків війни. Акцент зроблено на оновленні міжнародно-правових заходів реагування на екологічні проблеми, пов'язані зі збройними конфліктами. Підкреслюється, що досі не існує узгодженої правової бази для захисту довкілля та стабілізації екологічної ситуації під час збройного конфлікту.

Охорона екологічної рівноваги, раціональне використання природних ресурсів та безпека довкілля є необхідними умовами для сталого економічного та соціального розвитку України. Задля цього Україна проводить екологічну політику, спрямовану на збереження та охорону природного довкілля, досягнення гармонії у взаємодії суспільства з природою, раціональному використанні та відновленні природних ресурсів. Наслідком бойових дій є багаторічне поступове знищення здоров'я людей та спустошення природного багатства. Відновлення довкілля є точкою відліку підвищення екологічної свідомості, суспільної підтримки заходів щодо охорони довкілля, тому над цим питанням на сьогодні також активно працюють міжнародні організації.

У національному законодавстві України, як зазначено у [1] добре врегульовані питання захисту прав людини на безпечне для життя і здоров'я довкілля під час воєнних дій. У правовому полі існують дієві механізми захисту територій, які зазнали негативних наслідків воєнних дій. Це, зокрема, введення надзвичайного стану, оголошення території зоною надзвичайної екологічної ситуації, консервація деградованих та малопродуктивних земель, тощо.

Воєнні дії на сході України призвели до виникнення великої кількості соціальних і гуманітарних проблем. Нагальною проблемою, яка потребує невідкладного вирішення, є проблема стану довкілля. Немоżliвість контролювати усі території Донецької та Луганської областей, фактична відсутність контролюючих органів та нестабільна ситуація у зв'язку з постійними обстрілами не дозволяє об'єктивно оцінити шкоду, нанесену довкіл्लю за період збройних протистоянь.

Мета роботи – дослідження закордонного досвіду досягнення цілей сталого розвитку щодо захисту довкілля під час бойових дій, а також наголосити на важливості заходів для посилення та сприяння захисту довкілля у збройному конфлікті, особливо в розрізі тривалої кліматичної та екологічної кризи.

Неодноразово світова спільнота висловлювала стурбованість щодо невідповідності чинного міжнародного права та реалій руйнування й деградації довкілля в районах, що знаходяться в умовах збройного конфлікту.

У липні 2019 року Комісія міжнародного права ООН (КМП) розробила проєкт 28 юридичних принципів, що складаються з різноманітних проблем, починаючи від переселення людей і закінчуючи спустошенням природних ресурсів, але не передбачають жодної відповідальності за шкоду довкіл्लю [2]. Керівні принципи Міжнародного комітету Червоного Хреста (МКЧХ), а також діяльність КМП, спрямована на посилення захисту довкілля до, під час та після збройних конфліктів, сприяють оновленню міжнародно-правових заходів реагування на екологічні наслідки, пов'язані з бойовими діями. Проєкт принципу 12 КМП наголошує на постійному захисті та авторитеті принципів міжнародного права [3]. Тобто міжнародні організації враховують у своїх деклараціях пов'язаність екологічних проблем та проблематики бойових дій.

Оновлені керівні принципи МКЧХ щодо захисту природного довкілля в умовах збройного конфлікту, спрямовані на подолання розриву між реаліями нинішніх конфліктів і вузькою спрямованістю чинних міжнародно-правових норм [4]. Ці принципи стосуються шкоди довкіл्लю, пов'язаної зі збройним конфліктом, шляхом узагальнення чинних норм міжнародного гуманітарного права [5]. Також необхідно відзначити заходи КМП зі схожою метою, а саме: збереження нашої планети від негативного впливу у зв'язку зі збройними конфліктами.

Принципи КМП також спрямовані те, щоб вирішення проблеми було сфокусовано не тільки на зобов'язаннях сторін, що перебувають у конфлікті, а й на заходах інших держав та міжнародних організацій щодо посилення захисту довкілля. Так принципи стосуються миротворчих операцій, гуманітарної допомоги, захисту територій мирного населення й регулювання діяльності корпорацій та інших комерційних структур. Ще однією характерною рисою принципів КМП є те, що вони спирається на інші галузі міжнародного права на додаток до МГП, зокрема на міжнародне право прав людини і міжнародне екологічне право.

Превентивні заходи включають вимоги МГП щодо навчання поводженню зі зброєю, її перевірки та розповсюдженню, а також особлива увага до територіального розташування, як-от визначення захисних зон, захист територій мирного населення і загалом законодавчі дії відносно певної території. Щодо цього можна посилатися на проєкти принципів КМП [2], в якому державам пропонується прийняти відповідні законодавчі та інші заходи з метою забезпечення того, щоб корпорації та інші підприємства, а також їхні дочірні компанії, які діють в районах, охоплених збройним конфліктом, проявляли належну екологічну обачність і несли відповідальність за шкоду довкіл्लю.

Аналогічно проекти принципів є спрямованими на зменшення впливу на довкілля миротворчих операцій і військової присутності, а також на мінімізацію екологічних наслідків переміщення населення, що адресовані в першу чергу державам, які не беруть участі в конфлікті, та міжнародним організаціям.

Проекти принципів, що стосуються наслідків бойових дій, включають положення про мирні процеси, а також про знищення або знешкодження токсичних або небезпечних пережитків війни. Отож проект принципу 26 було додано для відновлення довкілля після збройних конфліктів [3]. Національне законодавство України також передбачає, що низка центральних органів виконавчої влади наділена повноваженнями, які дозволяють здійснювати належний моніторинг за станом елементів довкілля під час воєнних дій, визначати розмір заподіяної шкоди, планувати заходи для ліквідації негативних наслідків [1]. Але слід свідомо розрізняти оціночну діяльність та планову у цій сфері.

Низка проектів принципів, як зазначено у [1] стосується обміну екологічною інформацією та надання доступу до неї, постконфліктних екологічних оцінок та заходів щодо відновлення екологічної рівноваги, а також допомоги та співпраці у відновленні спустошених ресурсів. Важливим є те, що ці проекти принципів адресовані не тільки сторонам конфлікту, а й іншим державам та міжнародним організаціям. У законодавстві України також передбачено право громадян України на достовірну інформацію про стан довкілля у зоні воєнних дій. Про це громадяни мають знати і активно користуватися цим правом.

У проектах принципів КМП визнаються положення про охорону природи Мартенса [6], а також норми МГП, як-от статті 35(3) і 55 Протоколу I, які захищають довкілля від широкомасштабного, довгострокового і серйозного впливу на екологію [7]. В роботі КМП щодо цього були використані консультації з експертними організаціями, включаючи ЮНЕП, ЮНЕСКО і МКЧХ. Тривалий період консультацій з державами та міжнародними організаціями послугував гарантією того, що кінцевий результат роботи не буде відірваний від реальності.

У випадку окупації заборона на спустошення природних ресурсів полягає в абсолютному обмеженні на їхньої експлуатації території державою-окупантом. Водночас проект принципів щодо окупації враховує довгострокові наслідки впливу на довкілля, пов'язані зі шкідливою та небезпечною окупаційною ситуацією.

На нашу думку, наразі важливим є проведення оціночного аналізу екологічної ситуації в Донецькій та Луганській областях на територіях, які є звільненими від бойовиків. Саме об'єктивна оцінка шкоди, завданої екології, стане одним із необхідних заходів у прийнятті управлінських рішень на державному та міжнародному рівнях, а також посприє зверненню уваги світової спільноти для збереження і захисту довкілля на території, що постраждали від бойових дій. Робота, проведена міжнародними організаціями протягом багатьох років, розкриває потенціал для послідовного впровадження стійких механізмів захисту довкілля від шкоди, завданої збройним конфліктом на сході України.

Джерела

1. Воєнні дії на сході України — цивілізаційні виклики людству. Львів: ЕПЛ, 2015. 136 с.

2. UN lawyers approve 28 legal principles to reduce the environmental impact of war. URL:<https://ceobs.org/un-lawyers-approve-28-legal-principles-to-reduce-the-environmental-impact-of-war/>.

3. Protection of the environment in relation to armed conflicts. URL: <https://legal.un.org/docs/?symbol=A/CN.4/L.937>.

4. International law protecting the environment during armed conflict: gaps and opportunities. URL: <https://international-review.icrc.org/sites/default/files/irrc-879-both-bruch-diamond-jensen.pdf>.

5. Guidelines on the Protection of the Natural Environment in Armed Conflict. URL: https://www.icrc.org/en/download/file/141079/guidelines_on_the_protection_of_the_natural_environment_in_armed_conflict_advance-copy.pdf.

6. The Martens Clause and Environmental Protection in Relation to Armed Conflicts. URL: https://www.gojil.eu/issues/101/101_article_fleck.pdf.

7. Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I), 8 June 1977. URL: <https://ihl-databases.icrc.org/ihl/INTRO/470>.

СОРТУВАННЯ СМІТТЯ ЗА ДОПОМОГОЮ НЕЙРОННИХ МЕРЕЖ

Ткачов Н. С.,

здобувач I курсу бакалавра

Науковий керівник: к.т.н., доц. Захожай О. І.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Анотація. Робота містить аналіз спроможностей людей зберігатиміста охайними, запропонована теоретична модель сортування сміття, за допомогою сучасних ІТ технологій

На шляху до ідеального світу за моделлю сталого розвитку завжди будуть перешкоди. Одна з найпотужніших – екологія. Дуже багато різноманітних проектів по збереженню екології було впроваджено, але далеко не всі з них настільки ефективні, як їх задумували. Частіш за все коренем проблеми був людський фактор, який не міг дозволити перспективним проектам дати себе реалізувати.

На сьогодні в багатьох містах України дуже брудно – це пов’язано з поганою культурою чистоти. Для того, щоб вирішити проблеми такого роду, треба знизити відсоток викидання сміття у неправильний бак. Цей шанс береться через те, що далеко не кожен хоче думати у який бак, яке сміття потрібно кидати. Звісно це стосується тільки тих міст, де є баки для різного типу сміття.

Отже виникає проблема сортування сміття в компактних умовах без допомоги людини.

Звісно альтернативні рішення вже існують, але їхні розміри за надто великі, компанія “Beston group” винайшла свою сортувальну машину [3], яка звісно може сортувати сміття, але її можуть дозволити собі лише великі підприємства. Цей механізм зовсім не підходить під міський проект з сортування відходів по баках.

Розглядається саморозширювальна екосистема сортування, перевезення та переробки сміття. В умовах нашого часу неможливо повністю викреслити людський фактор, тому на деяких етапах необхідне втручання людини, але з часом воно буде мінімізуватися. Нейронна мережа буде все поширювати базу даних, а машини отримають узаконену систему автоматичного пілотування. Механізм сортування за теоретичною моделлю може уміститися у площу прямокутника зі сторонами 5 та 3 метри.

Принципальна послідовність роботи запропонованої системи екологічного захисту:

1. Людина викидає сміття у велику урну.
2. Відходи попадають на конвеєрну смужку.
3. Через невелику відстань буде камера аналізу (У цій камері приблизно 1х1 м буде стояти камера підключена до нейронної мережі яка робить світлинку та визначає який тип сміття вона побачила за допомогою великої бази даних, та самостійному навчанню за допомогою принципу еволюції, та надає сигнал у який контейнер направити цю порцію сміття).
4. Якщо нейронна мережа не змогла розпізнати об'єкт, то він посилається в окремий контейнер із яким будуть працювати люди, а мережа вчитися на помилках.
5. У контейнери зі сміттям знаходяться датчики наповненості, які після заповнення на 50%посилають сигнал організації з перевезення сміття, щоб вони включили цей контейнер в їх маршрут.
6. На основі отриманих сигналів о наповненості виставляються пріоритети, та будується маршрут.
7. Сміття вивозиться на склади, з яких воно попадає на перероблюючи фабрики.
8. Там його перероблюють: а) органіку на добрива; б) пластик та метал на контейнери, конвеєрні смужки, обшивку для сортувальних станцій; в) скло на нове скло.

Така система сортування має значні переваги перед конкурентами:

По-перше, сортування сміття в значних об'ємах дуже складний техпроцес потребуючий можливостей цілих фабрик, що підвищує навантаження та знижує ККД на одиницю часу, дана система сортирує все сміття ще до відправки його на перероблюючий завод. Це дає можливості будувати окремі заводи по переробці певного типу сміття без ризику попадання туди незапланованих відходів.

По-друге, людський фактор при самостійному сортуванні знижений до мінімуму, що дозволяє відмовитися від великих підприємств, де автоматично, або за допомогою людського труда сміття сортирується

По-третє, дешеві матеріали для станцій, які виготовляються з перепрацьованого сміття.

По четверте, модульність цієї конструкції, яку можна розширити під ключ. Наприклад, сортувати можна будь-які типи матеріалів(не обов'язково сміття), але для цього потрібне додаткове навчання.

По-п'яте, антивандальний корпус, якому важко нанести шкоди, що підвищує час роботи.

Отже ми отримуємо сортувальних механізм, що може стояти на вулиці, максимізуючи коректність потрапляння певного типу сміття у потрібний контейнер без участі людини на переважній більшості етапів.

Джерела

1.Neural Networks - What are they and why do they matter? | SAS URL: https://www.sas.com/ru_ru/insights/analytics/neural-networks.html (дата звернення 08.10.2021)

2.A Beginner's Guide to Neural Networks and Deep Learning URL: <https://wiki.pathmind.com/neural-network>(дата звернення 08.10.2021)

3.Trash Sorting Machine - How to Sort Trash for Recycling URL: <https://www.bestongroup.com/trash-sorting-machine/>

РОЗРОБКА ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОГРАМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ПІДПРИЄМСТВА

Химко Ю. Р.,

здобувач 2 курсу магістратури

Науковий керівник: к.е.н., доц. Навольська Н. В.

Західноукраїнський національний університет

Анотація. Досліджено особливості розробки та реалізації програми вдосконалення організаційної культури організації. В роботі запропонована поетапна реалізація програми вдосконалення організаційної культури на підприємстві.

В сучасних умовах організаційна культура є стратегічним чинником розвитку сучасних партнерських соціально-трудових відносин та корпоративної поведінки. Організаційна культура – це діяльність з формування «душі організації», її позитивного духу і творчої енергії. Практика роботи багатьох підприємств свідчить, що ділова єдність наряду залежить від духу та атмосфери, які сформувалися на підприємстві. Робота злагодженої команди компанії є більш ефективною, ніж індивідуалізована праця, навіть коли вона високопрофесійна.

Кожне підприємство, яке планує довго і ефективно працювати на ринку, повинно не лише нарощувати обсяги виробництва, дбати про зростання прибутковості бізнесу. Не менш важливим є вдосконалення організаційної культури, що в результаті сприятиме покращенню іміджу підприємства, зміцненню ринкових позицій та виведенню бізнесу на якісно новий рівень.

З цією метою пропонується поетапна реалізація програми вдосконалення організаційної культури на підприємстві.

Етап 1. Формування у працівників бачення «ідеальної компанії майбутнього», побудованого на місії організації. До цього процесу дуже важливо залучити творчі сили співробітників компанії: проводити різноманітні конкурси, стратегічні сесії, тренінги, використати усі можливості внутрішнього PR.

Етап 2. Розроблені правила, критерії, заявлені цінності і інші важливі для компанії і її співробітників домовленості сформулювати у вигляді Корпоративного кодексу підприємства.

Етап 3. Провести широкомасштабний PR при активній підтримці топ-менеджменту з роз'ясненням необхідності цього кроку і можливих змін у компанії. Для того, щоб люди підтримали цю ініціативу, вони повинні розуміти, для чого здійснюються подібні перетворення, бачити перспективу для себе і готовність наслідувати нові правила, що встановлені керівництвом.

Етап 4. Розробити програму впровадження нових стандартів. Іноді буває достатньо провести невелику кількість локальних заходів (роз'яснювальних зборів або конференцій, навчання керівників середньої ланки, впровадження нових процедур роботи з клієнтом). Програма може передбачати і широкомасштабні заходи: зміна організаційної структури, перерозподіл повноважень і обов'язків, впровадження нових процедур ухвалення рішень, зміна системи мотивації.

Етап 5. Провести зміни в політиці набору персоналу. У процедуру прийняття нових співробітників необхідно запровадити визначення цінностей кандидата, зіставлення їх з цінностями компанії, ознайомлення співробітника з корпоративними правилами (Корпоративним кодексом) до ухвалення рішення про найм. Приділяти гідну увагу співробітникові в період адаптації з метою корекції його поведінки і

сприйняття норм, встановлених в компанії. Щодо цього цікавий досвід компаній, що використовують «програму адаптації співробітників».

Етап 6. Кадрові перестановки. Перш за все необхідно сприяти просуванню по службі співробітників, що є носіями нової корпоративної культури або здатних до швидкої адаптації в умовах, що змінилися.

Етап 7. Налагодження внутрішньо корпоративних комунікацій. Перш за все необхідно культивувати шанобливе ставлення не лише до керівництва, але і до усіх колег. Стосунки між людьми усередині компанії повинні будуватися за принципом «колеги – внутрішні клієнти», і від того, як ми відносимося до внутрішніх клієнтів, залежить якість роботи із зовнішніми.

Вдосконалення організаційної культури передбачає формування або переорієнтацію усіх її головних компонентів з подальшим документуванням розроблених процедур і збереженням позитивного досвіду, який забезпечує відповідність результативності виробничій діяльності і господарських зв'язків цілям підприємства. Варто зазначити, що успіх змін і якість нової корпоративної культури, в першу чергу, залежать від цілеспрямованості вищого керівництва підприємства та послідовності здійснення запланованих дій.

СПОЖИВАННЯ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ДОСВІД КРАЇН СВІТУ

Какацій С. В.,

здобувачка 2 курсу бакалавріату

Науковий керівник: к.е.н., доц. Швець Н. В.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Анотація. Розглянуто роль та значення споживання як макроекономічної категорії в контексті сталого розвитку та розглянуто досвід країн світу на шляху побудови моделі раціонального споживання.

Споживання є одним з важливіших макроекономічних показників країни, що відображає добробут суспільства та рівень його соціально-економічного розвитку. Саме зростання споживання вимушує виробників розширювати виробництво товарів та послуг і відповідно збільшувати використання ресурсів, що в сучасних умовах стало не припустимим та руйнівним шляхом для нашої планети.

Ще в XIX ст. люди почали звертати увагу на негативний наслідок людської діяльності на природу, однак в XXI ст. екологічні проблеми набули значних масштабів і продовжують загострюватися. По-перше, це пов'язано зі швидким ростом населення планети, яке за прогнозами вчених у 2050 р. перевищить 9 мільйонів осіб. Другим фактором впливу на екологію є постійний ріст споживання, що при обмеженості природних ресурсів для виробництва благ, а також зростанні обсягів викидів і відходів вже зовсім скоро може привести до повного вичерпання можливостей природи до відновлення.

На вирішення такої проблемної ситуації спрямована 12 Ціль сталого розвитку (ЦСР) «Стале споживання та виробництво» (SDG 12 «Sustainable consumption and production») [1], в рамках якої наголошується на тому, що необхідно розвивати науково-технічну та інноваційну діяльність задля прискорення переходу до моделей раціонального споживання та виробництва. Автори роботи [2] вважають, що така модель має бути спрямована на підтримку належного рівня добробуту і забезпечення підвищення якості життя при скороченні обсягів використання ресурсів та негативного впливу на навколишнє природне середовище.

Розглядаючи споживання як макроекономічну категорію у контексті збалансованого розвитку в інтересах трьох взаємопов'язаних сфер, а саме – економічної, соціальної та екологічної, можна констатувати трансформацію традиційних поглядів на роль та значення даної категорії. Тривалий час державна політика багатьох країн була спрямована на вирішення завдань у перших двох вимірах, зневажаючи інтересами екології. Для суспільства, перш за все, завжди було важливо його економічне благополуччя. На відміну від економічної сфери, для соціальної, актуальними стали питання подолання диференціації за доходами, рівного розподілу благ, досягнення продовольчої безпеки для всіх прошарків суспільства та досягнення загальної соціальної рівності. Водночас з наявністю в обох вимірах певних різних за змістом завдань, вони передбачають їх вирішення через кількісне і якісне зростання споживання. Іншими словами, соціальна та економічна сфери мають певну зацікавленість у постійному збільшенні споживання, проте екологічна навпаки

– потребує не тільки припинення його росту, але й термінового перегляду підходів до його формування. Тут також слід зазначити, що побудова моделі раціонального споживання, яка актуалізована ЦСР12 має супроводжуватися зміною ставлення щодо споживання та споживчого мислення людства. І такий процес вже розпочався в розвинених країнах світу. Перш за все, він зачіпає агрохарчовий сектор економіки.

За підрахунками вчених біля третини всіх ресурсів та енергії витрачається на виробництво продуктів харчування, тому навіть невеликі кроки у напрямі раціоналізації даного виробництва та споживання таких продуктів будуть мати значний екологічний ефект. Наприклад, Швейцарія задля досягнення такого результату виділяє наступні напрями змін (узагальнено за даними [3-4]).

Збільшення відсотка рослинної їжі в раціоні населення. Вважається, що такий підхід може значно знизити витрати на споживання, оскільки на виробництво одного кілограму м'яса витрачається біля 16 кілограм зерна та 40 літрів прісної води, які людина могла б використовувати для власного споживання.

Підвищення попиту населення на органічну продукцію. Створивши так звану «моду» на свідоме споживання натуральної продукції, можна досягти того, що товаровиробники будуть вимушені дотримуватись визначених стандартів для сертифікації своєї продукції. Такі зміни в попиті на продукти харчування можуть вирішити одразу два завдання – мінімізувати ресурсні затрати на переробку продуктів та поліпшити якість харчування населення.

Використання сезонних та місцевих продуктів. Такий напрям передбачає, наприклад, відмову взимку від помідорів, огірків, зелені, оскільки на їх вирощування у теплицях витрачають занадто багато енергії та інших ресурсів.

Другим проблемним сектором економіки зі значним екологічним впливом є транспорт. Через швидкий ріст кількості транспортних засобів прогрес у розробці економічних моделей двигунів не дав відчутних позитивних змін в екологічному сенсі. З кожним роком викиди в атмосферу планети продовжують збільшуватися. Вчені стверджують, що за останнє десятиріччя викиди транспортного сектору зросли на 20%, що прискорило парниковий ефект і кліматичні зміни.

Розвинені країни світу вже розпочали впровадження комплексу заходів щодо усунення негативного впливу транспорту на природне середовище. Наприклад, місто Сіетл у штаті Вашингтон США змогло скоротити кількість споживачів автомобільного транспорту на 9%[5], зробивши популярним міський транспорт. Покращення його якості та зручність, а також впровадження різноманітних пілг для населення призвели до зростання попиту на транспортні послуги. На сьогодні вже більшість населення Сіетлу надають перевагу місткому транспорту.

Ще одна сфера життя, яка потребує реформування – це наше житло. Усі предмети побуту та необхідні послуги для обслуговування житлових приміщень мають великий вплив на екологію. У порівнянні з транспортними та харчовими витратами, витрати в будинках складають невеликий відсоток, однак об'єднання зусиль в усіх напрямках зроблять вагомий внесок у збереження екології.

Сьогодні країни Європи інтенсивно впроваджують різноманітні програми для збільшення ефективності використання природних ресурсів у побуті та запроваджують так зване «зелене будівництво». Наприклад, створюються пасивні будівлі, що діють за принципом ефективного повернення тепла або часткового чи повного застосування альтернативних джерел енергії – сонячної чи вітряної.

Отже, пошук рівноваги між інтересами економічної, соціальної та екологічної сфер задля досягнення сталого споживання дуже складний та не швидкий процес, який

потребує розробки відповідних стратегій та запровадження конкретних заходів вже зараз. Найважливішою складовою такого процесу має бути поширення в суспільстві розуміння важливості екологічних проблем, формування екологічної етики та нового споживчого мислення. Саме в цьому полягають актуальні для України завдання, спрямовані на створення національної моделі раціонального споживання, для вирішення яких доцільно ретельно вивчати вже наявний в світі досвід.

Джерела

- 1 SDG 12. Sustainable development Goals. Knowledge Platform. URL: <https://sdgs.un.org/goals/goal12>.
2. Берзіна С. В. та ін. На шляху зеленої модернізації економіки: модель сталого споживання та виробництва : дов. К.: Інститут екологічного управління та збалансованого природокористування, 2017. 138 с.
3. Ажукене Й. Асберг Б., Дагилюте Р. та ін. Устойчивое потребление. Вильнюс: Lietuvos vartotojų institutas, 2010. 157 с.
4. Михайлова Е.Г. Устойчивое потребление и производство: интегрирующая роль экологической сертификации. Сибирская финансовая школа, 2017. № 6. С. 11-15.
5. Short A. Five Lessons From Seattle's Crusade Against Driving. Streetsblog USA. URL: <https://usa.streetsblog.org/2019/11/25/five-lessons-from-seattles-crusade-against-driving>

ДОСВІД КРАЇН СВІТУ ЩОДО ПОДОЛАННЯ КОРУПЦІЇ ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Невідома К. О.,

здобувачка 4 курсу бакалавріату

Науковий керівник: к.х.н., доц. Маслош О. В.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Анотація. Роботу спрямовано на вивчення досвіду країн світу щодо подолання корупції задля пошуку ефективних заходів протидії корупції, які можуть бути застосовано в Україні.

Однією з самих актуальних та водночас дуже важких проблем в Україні є корупція, яка перешкоджає досягненню цілей сталого розвитку. Корупція є небезпечним, соціально загрозливим явищем, що гальмує економічний розвиток будь-якої країни.

Метою дослідження є вивчення досвіду країн світу щодо подолання корупції.

Завданням є пошук ефективних заходів протидії корупції, які можуть бути застосовано в Україні.

До країн, в яких було ефективно впроваджено тверді заходи протидії корупції, можна віднести Сінгапур [6], де по-перше, було проведено спеціальну антикорупційну програму, за якою було впроваджено регламентацію дій чиновників та їх ротацию задля уникнення формування стійких корупційних зв'язків; по-друге, було введено заборону приймання чиновниками неправомірної винагороди.

Головна ідея антикорупційної політики Сінгапуру полягала в прагненні мінімізувати або виключити умови, що створюють як стимул, так і можливість схиляння особи до скоєння корупційних дій.

Естонія, прийняттям у 2002 році Кримінального кодексу, також встановила сувору відповідальність за корупцію. Одержання хабара стало загрожувати в'язницею

до п'яти років (повторне – до десяти років), посередництво в хабарі – штрафом або позбавленням волі. За надання цінного подарунка, хабара, крім позбавлення волі, додатковим видом покарання встановлення можливість застосування судом конфіскації майна. [2, с. 201]. Таким чином, Естонія стала використовувати покарання за корупцію, як і в Сінгапурі.

Не дивлячись на те, що в Україні прийнято Закон «Про запобігання корупції» [4], який спрямовано на створення дієвого антикорупційного законодавства України, такого суспільного та громадського контролю, як то в інших країнах, що ефективно долають корупцію, на теперішній час не впроваджено.

Наприклад, у Швеції [2, с. 202] контроль та протидія корупції здійснюється не тільки за допомогою законодавства, а й за допомогою служб та різноманітних громадських організацій, які розповсюджують серед населення необхідну інформацію, надають допомогу та розглядають скарги громадянина на дії державних органів. Ці дії спрямовано на соціальне життя, оскільки відсутність уваги до потреб населення породжує несправедливість, яка несе за собою обурення та відсутність доброчесності серед держслужбовців та інших.

Дослідження причин та наслідків корупції [1, с. 237] показують, що найбільш чутливим до корупційних дій є соціальна сфера, в якій з'являється «деморалізація суспільства, девальвація моральних цінностей, деформація індивідуальної та суспільної психології» [3, с. 83]. Наявність таких демотиваторів суперечать національним інтересам України щодо сталого розвитку економіки, громадянського суспільства і держави для зростання рівня та якості життя населення.

Тому необхідно відзначити, що долати проблему корупції потрібно не лише за допомогою прийняття законів та постанов, а й за рахунок формування громадської свідомості та створення нової культури чесності. Досвід інших країн показує, що без формування відповідної громадської свідомості вплив закону є занадто слабким для того, щоб подолати корупцію.

Наразі необхідно залучити громадських активістів для формування та розвитку культури чесності. Популяризація антикорупційної культури через громадські організації, заклади освіти, ЗМІ значно прискорить процес подолання корупції, ніж у порівнянні із діями тільки на рівні законодавства України. Впровадження таких дій буде сприяти наближенню цілі Сталого розвитку «Мир, справедливість та сильні інститути» [5], яка передбачає гарні стосунки суспільства з владою та стійкість громад та суспільства в цілому.

Джерела

1. Медведєва І. М. Корупція та її наслідки. Злочинність у глобалізованому світі : матеріали XVI Всеукр. кримінол. конф. для студентів, аспірантів та молодих вчених. Харків, 2017. С. 236–238. (дата звернення 12.10.2021).

2. Супрун Т.М. Зарубіжний досвід запобігання та протидії корупції. Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика). 2017. Вип. 2-3. С. 199-204. (дата звернення 12.10.2021).

3. Трепак В. М. Теоретико-прикладні проблеми запобігання протидії корупції в Україні : дис. докт. юр. наук : 12.00.08 / ТРЕПАК В. М. – Львів, 2020. – 481 с. URL: <http://idpnan.org.ua/files/2020/trepak-v.m.-teoretiko-prikladni-problemi-zapobigannya-ta-protidiyi-koruptsiyi-v-ukrayini.pdf> (дата звернення 12.10.2021).

4. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р, № 49. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення 12.10.2021).

5. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Закон України від 30.09.19 р, № 722. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (дата звернення 12.10.2021).

6. Мировой опыт борьбы с коррупцией: феномен Сингапура. URL: <https://articlekz.com/article/7114> (дата звернення 12.10.2021).

НЕВИЗНАЧЕНІ РИСИ ШЛЯХІВ ДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ У ОПИСІ СУЧАСНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СУСПІЛЬСТВА

Нечай В. С.,

здобувач 2 курсу магістратури;

Цисевич І. А.,

здобувачка 4 курсу бакалавріату.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Бурко Я. В.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Анотація. Розкрито множину підводних скель у традиційному дискурсі сталого розвитку людства, невизначені параметри опису головних засад сталого розвитку як концепції глобальної програми дій.

Останні два роки виділяються наростаючою турбулентністю як у природних явищах так і в соціальних та економічних відносинах світової спільноти. Так, світ зазнає лиха від охопившої його пандемії коронавірусу, пожеж, ураганів, посухи, рекордних показників температури. Незважаючи на те, що деякі країни прийняли Паризьку угоду, яка регулює викиди вуглекислого газу кліматичні зміни стрімко зростають. Однією з причин цих явищ є нестала політика розвитку. Але цю політику виконують уряди держав, які хоча й є членами Організації Об'єднаних Націй, але не тільки стають членами єдиної коаліції, а й поводяться по відношенню до загальної Програми ООН як це притаманно агентам у економічних моделях принципала та агента. Не можна відволікатись від того, що не тільки бізнес поводить як економічні актори з недосконалою соціальною відповідальністю, а й всі економічні актори у великій ієрархії задіяних у Програму цілей сталого розвитку політичних, соціальних і економічних акторів: агенції ООН, уряди держав, окремі державні установи, великий бізнес, доповнюючий великий бізнес середній та малий бізнес, споживачі. Утворення певного узагальнюючого вектора відбувається не тільки завдяки директивному плануванню згори донизу, від єдиної глобальної програми людства до соціально відповідальних планів підприємств та споживання окремих людей, а й завдяки процесам стратегічної координації, яку нажалі замало досліджують вітчизняні дослідники, але поняття якої розкривають деякі роботи (наприклад, [2, 7]).

Планета має бути за думкою розробників Програми цілей сталого розвитку на 2015-2030 роки стійкою системою, яка позбудеться певних (перелічених у програмі) недоліків у режимах використання ресурсів. Природні ресурси Землі, чисте повітря, морська та прісна вода, біорізноманіття – це те, від чого залежить постійний успіх не лише великих та малих корпорацій, підприємств, які зосереджені на економічному зростанні, а і громад, шкіл, некомерційних організацій, окремих осіб. Тому у цьому сенсі актуальним є тема набуття економічної сталості всіх соціально-економічних систем, які як матрьошки входять одна до іншої. Але набуття економічної сталості

всіма системами не тільки доповнює одне одного, а й вступає до конфліктів, від чого неможна відволікатися у аналізі чинників та програм впливу на економічну діяльність як більш чи менш соціально відповідальну. Розглянемо головні аспекти тематики набуття економічної сталості економічними системами різного масштабу за допомогою деяких прикладів.

Довгостроковий економічний розвиток компанії чи країни, одночасно з захистом екології, соціальних та культурних елементів що підтримує практика, саме і вважається економічною сталістю. Але прогнозований обрій планування та прогнозування для економічних систем різного масштабу та економічних акторів різного масштабу дії не є однаковим: хтось планує впровадження проекту за рік та окупністю у шість років, а хтось планує геополітичну стабільність на п'ятнадцять років, а деякі організації намагаються робити прогнози навіть на п'ятдесят та більше років. Звісно, що довгостроковість за таких умов стає нечітким параметром, бо не може розумітися як будь який термін, що перевищує п'ять років. Крім того, що неможна обожнювати планові обрії довгострокових дій, також неможна ототожнювати процеси аналізу цілей та аналізу досягнення цілей, що відбувається доволі часто (більш чітко цю проблему сформульовано у [3, 4]).

Незважаючи на досить універсальне розуміння того, які види підприємницької практики (наприклад, спалювання викопного палива, створення харчових відходів, використання шкідливих методів виробництва) сприяють зміні клімату, дуже небагато організацій досягають тієї мети, яку можна було б позначити як «економічна сталість» або «сталість розвитку». Але слід визнати, що як би не була названа ця мета, але вона має розумітися як така, що може бути деталізованою та поданою системою під цілей та достатньо конкретних орієнтирів та завдань. Саме цього намагалися досягти розробники Програми цілей сталого розвитку. Але бачимо систему цілей верхнього рівня з 17 цілей, що перевищує рівень 14 (максимальний рівень інтуїтивної систематизації у ціле), а далі ці 17 цілей лише деталізують, не надаючи опису їх системних зв'язків. Якщо немає системного опису навіть на цьому рівні, то чи можна його очікувати на рівнях нижче, де мають знайти зв'язки систем цілей глобальних та локальних, рольових, групових? Окремого опрацювання потребує також регіональний рівень (як це показано, наприклад, у [1, 2, 5]). Якщо такі зв'язки не систематизовано, то неможна очікувати сумлінну поведінку від тих, хто не може повною мірою зрозуміти місце власних цілей у системі загальнолюдських цілей, які подано у сімнадцяти цілях сталого розвитку. Така несумлінність буде значною вадою на шляху досягнення цих цілей.

Величезний негативний вплив на навколишнє середовище має глобальна ділова спільнота. Підприємства у всьому світі продовжують випуск продуктів які є найдешевшими у виробництві (одноразовий посуд, пакети, тара, тощо) та мають величезний негативний вплив на екологію. Але неможна вважати господарчу діяльність ділової спільноти нераціональною, - навпаки слід вважати всі діяльності раціональні але конфліктуючи. Пошук компромісних шляхів гармонізації інтересів саме й є головним джерелом набуття сталості розвитку, а не обвинувачення якоїсь з груп у тому, що їхні інтереси не є раціональними.

Також негативом для економічної сталості є очікування, що економічне зростання буде природним чином впливати із зростання населення. Існує думка, якщо буде більше споживачів, то більше людей буде купувати продукцію. Ті, хто висловлюють таку думку мають рацію, але проблема в тому, що більша економіка більш ресурсоемка, ніж менша, а ресурси Землі скінченні. Таким чином припинення екстенсивного зростання ринків збуту неминуче. Тому слід і до цього питання

підходити як до питання, що потребує компромісних рішень, бо неможна вимагати від людства, щоб воно зовсім не використовувало ресурси, або не використовувало окремі економічні механізми, закони та ефекти, - наприклад, ефект масштабу виробництва. Але сучасний дискурс, який ведуть «представники всього людства» досить однобокий: використання ресурсів має бути скорочено.

Однак, деякі підприємства та державні установи вдосконалюють свої досягнення у досягненні сталого розвитку, наприклад виробляють продукцію з використанням технологій, що зменшують викиди вуглецю та приносять іншу користь навколишньому середовищу, при тому частка з них ставлять принципи економічної сталості вище за темпи росту. Тобто існує така постановка питання, яка є доречною та не викликає критики: послідовне збільшення віддачі від використання ресурсів, яке б надавало змогу отримувати ті ж самі результати завдяки використанню менших обсягів ресурсів. Один з найцікавіших прикладів цих технологій (який подано у [8]) – це система Zero Mass Water, яка працює на сонячних батареях, захоплює повітря вентилятором, фільтрує пил і забруднюючі речовини і відокремлює воду. Такі інноваційні продукти забезпечують виробнику економічні переваги, а суспільству екологічні переваги (доступ до безпечної води та відмову від пластикової тари). Тому системи, що використовують такі продукти, є економічно сталими. Ще одним напрямком зменшення вуглецевих викидів є вторинна переробка. На даний час різноманітні підприємства займаються цим бізнесом такі як Ebay, LetGo, фірми «секонд хенда» та інші. Не тільки підприємства, а й громади працюють над власним колом завдань, які спрямовано на досягнення власного сталого розвитку, та через нього й глобального сталого розвитку. У багатьох містах розповсюджено розподільний збір побутових відходів. Наприклад, у декількох містах Японії відходи розподіляють на 45 категорій. Переважно за державної підтримки у різних країнах діють програми поширення використання сонячної енергії. Наприклад Каліфорнійська CSI це досить успішна програма, яка на початок 2020 нараховувала близько 10000 мегават потужності, в якій сонячні панелі встановлені по всьому штату. Наявність таких прикладів показує, що у суспільстві та бізнесі йдуть процеси трансформації від екстенсивного за природою використання ресурсів зростання та недбалого відношення до екології до гармонічного, розумного сталого розвитку. Світу необхідно прийняти ці новшества, що ставить людей, їхнє здоров'я та чистоту навколишнього середовища найвищим пріоритетом у суспільно-економічних відносинах. Але не слід нехтувати тезисами щодо системного опису системи цілей всіх економічних акторів всіх рівнів та масштабів. Потреба у такій систематизації пов'язана з пошуками компромісних та гармонізаційних рішень у побудові майбутніх організаційних механізмів використання ресурсів. Одним з інструментів такої гармонізації бачимо функціонально-вартісний аналіз програми цілей сталого розвитку, який би враховував ролі різних акторів (про доцільність чого зазначено у [6]), який би враховував не стільки вартісні характеристики та суто прикладні функціональні, а взагалі затратні та взагалі цільові орієнтири цієї програми. Причому пошуки раціональних пропорцій порівняння цільового характеру та затратного мають відбуватися для різних рівнів економічних систем у їх системному поєднанні.

Джерела

1. Бурко Я. В., Галгаш Р. А., Семененко І. М. Енергозабезпечення регіонів України в контексті сталого розвитку. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*, 2016. №6 (230). С.124-134
2. Галгаш Р. А. Регіональні кластери підприємств: розвиток та стратегічна

координація : монографія. Сєверодонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2017. 344 с.

3. Кобцева Д. А. Проблеми аналізу досягнення цілей сталого розвитку – стан, об'єкти, актори, чинники, засоби, завдання та пріоритети змін у використанні ресурсів. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2021. № 3(267). С. 13-24. DOI: <https://doi.org/10.33216/1998-7927-2021-267-3-13-24>

4. Кривуля П. В. Несоблюдение противопоставленности позиций анализа целей и анализа достижения целей в структуре управленческого цикла и вытекающие когнитивные ошибки анализа. *Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики* : Матеріали дев'ятої міжнар. наук.-практ. конф. Одеса: ОНЕУ; ФОП Бондаренко М. О., 2020. С. 56-57.

5. Кривуля П. В., Бурко Я. В. Актуальность исследования терминологических аспектов целеполагания повышения конкурентоспособности при аналитическом обеспечении устойчивого развития региона. *Обліково-аналітичне та організаційно-економічне забезпечення розвитку місцевих громад* : збірник тез доповідей II Міжн. наук.-практ. конф. Сєверодонецьк: СНУ ім. В. Даля, ПП «Поліграф-Сервіс», 2018. С. 11-14.

6. Кривуля П. В., Шестопапов В. І. Групи економічних акторів-користувачів функціонально-вартісного аналізу за ознакою сполучення інтерпретацій окремих складових характеристик функціональності та вартості. *Соціально-компетентне управління корпораціями в умовах поведінкової економіки* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. / відп. ред. О. М. Полінкевич, Л. В. Шостак. Луцьк: СНУ ім. Л. Українки, 2020. С. 361-364.

7. Кулаков Е. В., Лысак Д. В., Кривуля П. В. Термин «стратегическая координация» и его использование различными экономистами в контексте регулирования регионального экономического развития: Э. Райнерт, Р. Галгаш и другие. *Обліково-аналітичне та організаційно-економічне забезпечення розвитку регіону* : збірник тез доповідей IV міжн. наук.-практ. конф. Сєверодонецьк: СНУ ім. В. Даля, 2021. С. 101-105.

8. Joe Bish, "Economic Sustainability Examples that Inspire Change". Population Media Center, 4.02.2021, <https://info.populationmedia.org/blog/economic-sustainability-examples-that-inspire-change>

ДОСВІД КРАЇН ЄВРОПИ В ОБЛАСТІ ПЕРЕХОДУ ДО ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ В РАМКАХ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Тарасенко Г. М.,

здобувач 4 курсу бакалавріату

Науковий керівник: к.х.н., доц. Маслош О. В.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Анотація. В роботі розглянутий зв'язок економіки та екології, досвід європейських країн в області застосування принципів економіки замкненого циклу. В процесі роботи були виявлені позитивні результати впровадження циркулярної економіки.

Кінцевою метою досягнення Цілей сталого розвитку є створення соціально справедливого та екологічно безпечного простору. Невід'ємною частиною цього є раціональне використання ресурсів, яке дозволить обмежити споживання та скоротити викиди, зберігши їх у рамках допустимих планетарних меж. Одним із способів переходу на новий ступінь розвитку є глобальне впровадження економіки замкненого циклу, або циркулярної економіки.

Розглянемо основні особливості та принципи циркулярної економіки. Економіка замкненого циклу передбачає раціональне використання природних та технічних ресурсів, максимально ефективне енергозбереження, ремонт замість нової покупки і оренду замість власності [1, с.3]. На відміну від традиційного механізму лінійної економіки: видобуток ресурсів – виробництво товарів – споживання – відходи, прогресивна модель не має кінцевого етапу, оскільки перетворює виробничий процес у «замкнене коло»: відходи від виробництва переробляються та використовуються знов. Головна мета – витягувати максимальну цінність з ресурсів, повторно використовуючи їх якомога більшу кількість разів.

Все більша кількість країн починає розуміти необхідність впровадження інноваційного механізму економіки. Нідерланди – європейський та глобальний лідер з питань циркулярної економіки. За даними National Circularity Gap Metric, держава «циркулярна» на 24,5% [9], тобто з 221 млн тонн спожитих для виробництва ресурсів, 54 млн – вертаються до економіки. Проте, уряд має амбіційні цілі: до 2030 року стати на 50% «циркулярною», та на 100% - до 2050 року [6]. Важливо зазначити, яким чином країна підходить до переробки сміття. В Амстердамі знаходиться найбільший завод з переробки відходів у Нідерландах. Схема його роботи створює досить електрики, щоб забезпечувати електроенергією тисячі будинків щороку. Після отримання електрики, залишкове тепло надходить в систему централізованого теплопостачання Амстердаму і забезпечує теплом десятки тисяч будинків городян [5]. Інші відходи перетворюються на корисні будівельні матеріали. Таким чином, 99% відходів діяльності заводу придатні для використання.

Іншим прикладом є Circos [10] – сервіс, який дозволяє брати речі для вагітних жінок, або молодих матерів в оренду, а також одяг для дітей від 0 до 3 років. Сервіс доступний у багатьох країнах ЄС. Компанія заявляє, що кожний користувач Circos кожного місяця рятує від виробітки 6 кг вуглекислого газу, зберігає більш ніж 200 л води та 300 г матеріалів, особливо, бавовни. У 2021 році Circos планує впровадити програму, яка дозволить членам сервісу відправити свій одяг, непотрібний після вагітності, та речі своєї дитини на переробку або перепрофілювання.

Щодо інших країн: у Великобританії, наприклад, громадська організація GroCycle з 2011 року використала більш ніж 75 тисяч кілограмів кавової гущі, щоб виростити 20 тонн гливи [8]. GroCycle пропонує різноманітні курси, більш ніж 50 відео-уроків, які демонструють процес вирощування гливи на кавовій гущі крок за кроком.

В Мексиці існує соціально-екологічне підприємство Ecodom [7], яке використовує відходи пластику та картону для виробництва теплових стін, бетонних покрівель, теплових покрівель та конструкційних балок для будівлі. Компанія гарантує безпечність та якість проживання у будинках з цих матеріалів.

Перехід до економіки замкненого циклу має не тільки екологічний, а й економічний ефект. Щоб перетворити уявлення про кругову економіку в реальність, необхідно розвивати відповідні професійні якості. Системний зсув потребує людського капіталу. Основні принципи збереження максимальної цінності матеріалів, такі як повторне використання, ремонт, відновлення і переробка, залежать від процесів, які можуть перетворити, збільшити або скоротити певні робочі місця і навички. Передові процеси конструювання створюють робочі місця в сфері пошуку, сортування, тестування і постачання високоякісних вторинних матеріалів. Це також вимагатиме додаткових знань в області діджиталізації. Адаптація циркулярної економіки у сфері сільського господарства може бути полегшена за рахунок передових дослідницьких робіт. Інтеграція реконструкції та ремонту товарів призведе до зміни типових бізнес-моделей. Крім того, ремонт та

оновлення капітального обладнання, наприклад, збільшить кількість інженерів, кваліфікованих у ремонті. За рахунок збереження грошових коштів на утилізацію та зберігання виробничих відходів, відкриваються нові економічні можливості, наприклад, інвестування у високотехнологічне обладнання та інноваційні проекти. Крім того, загальний імідж компаній, які просувають відповідальне споживання, покращується, оскільки у сучасних умовах зростаючої екологічної культури споживання, екологічність є важливим фактором для покупців під час вибору товару.

Щодо України, впровадження принципів економіки замкненого циклу має бути на рівні державної стратегії. Директивні органи можуть усувати збої в роботі ринку та механізмів регулювання, які перешкоджають створенню сприятливих умов. Вони необхідні для розширення масштабів циркулярних ініціатив, що включають відмову від фінансових моделей, які підтримують виключно лінійні проекти. Так, у 2017 році в Україні була прийнята Національна стратегія управління відходами [2], яка передбачає впровадження принципів циркулярної економіки.

В нашій країні вже є позитивні приклади. По-перше, агроіндустріальний холдинг «Миронівський хлібопродукт», який експлуатує два біогазові комплекси, що перетворюють органічні відходи сільського господарства в «зелену» енергію за найвищими світовими екологічними стандартами. Як стверджує МХП [3], реалізація біогазових проектів дозволяє холдингу ефективно утилізувати відходи виробництва, генерувати чисту зелену енергію, суттєво скоротити викиди парникових газів та виробляти екологічно чисті органічні добрива.

По-друге, національна мережа супермаркетів «Сільпо» запровадила програму переробки сміття: станції сортування Silpo Recycling, з яких забирають відходи партнери мережі, досортовують та відправляють на переробні заводи. Заготівельники, з якими співпрацює мережа – це «Обухівміськвотресурси», «ВтормаВінниця», «ЛЕК ГРУП», «Вотресурси Схід» [4] та інші.

Отже, все більше країн розпізнають циркулярну економіку як засіб підвищити конкурентоспроможність на світовому ринку, покращити умови проживання для зростаючих поколінь, допомогти у досягненні цілей щодо викидів і уникнення глобальної екологічної катастрофи.

Джерела

1. Тимошенко І.Л., Дронова О. Л. Циркулярна економіка для умов України. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2018. №9(208). С.120-127.
2. Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року: Розпорядження від 8 лист. 2017 р. № 820-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/820-2017-p#Text> (Дата звернення: 09.10.2021).
3. Біогазові комплекси МХП: МХП – офіційний сайт агрохолдингу. Веб-сайт. URL: <https://mhp.com.ua/uk/pro-kompaniiu/biogaz-ta-mhp-eko-enerdzi> (Дата звернення: 09.10.2021).
4. Куди потрапляє сміття після сортування в «Сільпо» та Metro: The Village. Веб-сайт. URL: <https://www.the-village.com.ua/village/city/eco/305269-kudi-potraplyae-smittya-pislya-sortuvannya-v-silpo-ta-metro> (Дата звернення: 09.10.2021).
5. Мусоросжигательные заводы в Амстердаме. Голландский опыт переработки мусора в полезные вещества и электроэнергию: АГС-Комплекс. Веб-сайт. URL: https://www.musorunet.ru/musorosjigatelnye_zavody_v_amsterdame.php (Дата звернення: 09.10.2021).

6. A Circular Economy in the Netherlands by 2050. 2016. URL: <https://www.government.nl/documents/policy-notes/2016/09/14/a-circular-economy-in-the-netherlands-by-2050> (Last accessed: 09.10.2021).
7. Ecodom: Ecodom. URL: <http://en.ecodom.mx/> (Last accessed: 09.10.2021).
8. Growing Mushrooms In Coffee Grounds: GroCycle. URL: <https://grocycle.com/growing-mushrooms-in-coffee-grounds/#tab-icon-9> (Last accessed: 09.10.2021).
9. Netherlands – Circularity Gap World Initiative. URL: <https://www.circularity-gap.world/netherlands> (Last accessed: 09.10.2021).
10. The clothing service that grows with you and your little one: Circos. URL: <https://circos.co/> (Last accessed: 09.10.2021).

ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ПРАЦЮ ТА ГІДНІ УМОВИ ЖИТТЯ ДЕРЖАВНИМИ СЛУЖБОВЦЯМИ: ДОСВІД УКРАЇНИ ТА ФРАНЦІЇ

Тютюнник В. К.,

аспірантка кафедри правознавства

Науковий керівник: к.ю.н., доц. Котова Л. В.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Анотація. Робота містить результати оглядового аналізу зарубіжного досвіду реалізації державними службовцями права на працю та гідні умови праці. Акцент зроблено на правове регулювання оплати праці державних службовців.

Цілі сталого розвитку (ЦСР) були прийняті 193 державами на Генеральній Асамблеї ООН в 2015 році в документі «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку на період до 2030 року».

В основі сучасної концепції сталого розвитку лежать вісім основ - соціальна рівність, захист навколишнього середовища, економічна додана вартість, екологічні інновації, ресурсна ефективність, кругова (циклічна економіка), низький вміст вуглецю, рівність (рівноправність) і правильне управління та партнерство. Кожна з них пов'язана з досягненням певних цілей і завдань, що вимірюються за допомогою системи показників. Між факторами, що забезпечують виконання цілей сталого розвитку, і між самими цілями існують тісні взаємозв'язки. Праця та зайнятість є одними з базових умов, що забезпечують виконання всіх цілей сталого розвитку.

Одним з важливих для життя людини прав є право на винагороду за працю, «право кожного на справедливі і сприятливі умови праці, включаючи, зокрема: а) винагороду, що забезпечувала б як мінімум усім трудящим: і) справедливую зарплату і рівну винагороду за працю рівної цінності без будь-якої різниці, причому, зокрема, жінкам повинні гарантуватись умови праці, не гірші від тих, якими користуються чоловіки, з рівною платою за рівну працю; ii) задовільне існування для них самих та їхніх сімей», про що йдеться в ст. 7 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права [1]. Ця норма знайшла відображення і в Конституції України, де говориться, що кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується [2], і детальніше – в Кодексі Законів про працю України (далі – КЗоТ).

В якості одного з основних принципів правового регулювання трудових відносин та інших безпосередньо пов'язаних з ними відносин в ст. 2 КЗоТ [3]

закріплено основне положення про забезпечення права кожного працівника на виплату справедливої заробітної плати, не нижче встановленого державою мінімального розміру, що забезпечує гідне існування людини.

Важливими засобами підтримання високої продуктивності праці державних службовців є створення належних умов праці, нормального мікроклімату в колективі, а також морального і матеріального заохочення. Саме тому визначення перспектив розвитку заохочень державних службовців дозволить в майбутньому поліпшити продуктивність праці держслужбовців і державної служби в цілому.

Дослідженням проблем, дискусійних моментів і перспективних напрямків розвитку заохочення державних службовців займалися такі вчені, як А.А. Абрамова, В.Б. Авер'янов, С.С. Алексєєв, Ю.П. Битяк, Д.А. Гавриленко, Г.А. Каплина, К.Ю. Мельник, В.М. Толкунова, В.І. Щербина та інші.

Мета дослідження – вивчення закордонного досвіду досягнення цілей сталого розвитку через дослідження взаємозалежності права на працю та гідні умови життя окремих категорій працівників – державних службовців та рівня оплати праці з метою внесення пропозиції в чинне трудове законодавство України.

З огляду на тісний історичний зв'язок України із Західною Європою з метою виділення характерних особливостей заохочення державних службовців України від зарубіжних країн, аналізу необхідно піддати законодавство в цій сфері країн з романо-германської правової системи.

Як правильно відзначає Н. Сурманідзе [4, с. 44], правова модель оплати праці державних службовців, яка спочатку сформувалася і отримала свій подальший розвиток в країнах континентальної Європи, має ряд відмінних рис.

Найбільш розвинену з систем оплати праці державних службовців серед країн романо-германської правової системи має Франція. При цьому не можна не відзначити що в даній країні, як і в будь-який інший, є свої проблемні аспекти, пов'язані з ефективністю правового регулювання трудових відносин на державній службі.

У Франції є єдине визначення державних службовців -*fonction publique*, яке не передбачає їх фактичного поділу на працівників мерії, медичних, освітніх установ тощо. Подібне правило поширюється на працівників всіх рівнів державної служби, в тому числі на вищих чиновників. Маючи рівний юридичний статус, державні службовці формально мають рівні можливості для отримання різних стимулюючих пільг. Проте, на тому чи іншому рівні кар'єрних сходів використовуються різні методи заохочення.

Так, державні службовці Франції розділені на кілька ієрархічних груп: А, В або С, при цьому зміна посади державного службовця або вищеназваної категорії можлива лише всередині певної державної установи.

Важливо відзначити, що підвищення заробітної плати державного службовця у Франції часто не пов'язано із заміщенням нової посади. У той час як така стимулююча міра як *les fonctionnaires* (так зване особисте матеріальне заохочення), пов'язане зі службовим статусом, рангом, посадою і певним функціоналом. Премії в розмірі 10% від заробітної плати зазвичай нараховуються за переробку, труднощі здійснюваної роботи, а також певні кваліфікаційні навички [5]. Проте законодавчо не регламентовано, які саме навички має мати працівник, або яку кількість робіт виконати.

Існуюча система оплати праці державних службовців України згідно до [7] має свої схожі риси в порівнянні з системою стимулювання державних службовців за кордоном і часто не відповідає вимогам, що пред'являються трудовими відносинами.

Розглянемо законодавчо закріплені особливості системи оплати праці державних службовців. Стаття 50 Закону України «Про державну службу» [6] передбачає, що держава забезпечує достатній рівень оплати праці державних службовців для професійного виконання посадових обов'язків, заохочує їх до результативної, ефективної, добросовісної та ініціативної роботи. Порядок формування фонду оплати праці державних службовців у державному органі, а також порядок преміювання державних службовців затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Відповідно до Закону України «Про державну службу» [6] заробітна плата державного службовця складається з: 1) посадового окладу; 2) надбавки за вислугу років; 3) надбавки за ранг державного службовця; 4) премії (у разі встановлення). За результатами роботи та щорічного оцінювання службової діяльності державним службовцям можуть встановлюватися премії.

Так само виникає питання під час встановлення премій державним службовцям, які саме мають бути результати роботи (виконання певного обсягу трудової функції). Адже, чинне законодавство у цій сфері не вносить ясності в розмежування особливих трудових заслуг службовців і сумнісного виконання ними своїх службових обов'язків.

На нашу думку, першочерговими завданнями, які стосуються реформування системи оплати праці державних службовців, є: 1. Розробка нових схем посадових окладів, які б базувалися на основі системи кваліфікації посад, яка враховувала б складність і зміст роботи на такій посаді; 2. Скасування всіх доплат та надбавок, за винятком надбавки за вислугу років, і встановлення одноразової премії, яка б виплачувалася в кінці року за результатами виконаної роботи.

На основі вищесказаного і з урахуванням важливості значення матеріального забезпечення було б дуже доречно реформувати систему оплати праці в Україні, а саме внести відповідні зміни в чинне законодавство України в розрізі посилення посадової диференціації заробітної плати окремих суб'єктів трудових правовідносин, а саме державних службовців.

Джерела

1. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права: міжнародний документ від 16.12.1966 [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. - Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text

2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. - Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/Laws/show/254k/96-vr>

3. Кодекс законів про працю України: Кодекс від 10.12.1972 № 322-VIII [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. - Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.

4. Сурманидзе И. Н. К вопросу о законодательстве и служебной практике иностранных государств в сфере нематериального стимулирования государственных служащих романо-германской правовой системы / И. Н. Сурманидзе, В. В. Куликов, А. Б. Коновалова // Безопасность бизнеса. -2018. - № 1. - С. 44-51.

5. Pollitt C., Bouckaert G. Public Management Reform: a comparative analysis [Електронний ресурс] / C. Pollit, G. Bouckaert. (2nd ed.). - Oxford: University Press, 2004.

- Режим доступу до ресурсу:

https://www.academia.edu/11548460/Public_Management_Reform_A_Comparative_Analysis_-_New_Public_Management_Governance_and_the_Neo-Weberian_State

6. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>.

7. Рекша А. Перспективные направления развития поощрений государственных служащих как субъектов трудового права [Електронний ресурс] / Артем Рекша // LEGEA ȘI VIAȚA / Артем Рекша., 2013. – С. 169–172. . - Режим доступу до ресурсу: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Perspektivnie%20napravlenie%20razvitia%20poosrenii%20gosudarstvenih%20slujasih%20kak%20subiektov%20trudovogo%20prava.pdf.

КОНЦЕПЦІЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ЯК ОСНОВА ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ КОНДИТЕРСЬКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Бучнева К.В.,

здобувачка 2-го курсу магістратури

Науковий керівник: к.е.н., доц. Бучнев М.М.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Анотація. Робота містить оглядовий аналіз головних пріоритетів кондитерської промисловості України, динаміку частки ринку кондитерських виробів, що вказує на необхідність впровадження сучасних концепцій ефективності управління, як основи підвищення конкурентоспроможності підприємств. Акцент зроблено на розробку комплексу заходів конкурентної стратегії в операційному процесі підприємства кондитерської промисловості.

У сучасних нестабільних «турбулентних» умовах розробка концепцій управління є запорукою успіху ведення бізнесу. Це пов'язано з існуючим конкурентним середовищем, у якому саме якість управлінських процесів та інтелектуальний капітал визначає позитивні результати діяльності суб'єктів господарювання і ефективність всієї національної економіки [1]. Аналіз літературних джерел за напрямом [1-3] показав наявність глибоких напрацювань стосовно теми дослідження.

Одним з головних пріоритетів кондитерської промисловості є створення оптимальних умов для реалізації професійних амбіцій та творчого потенціалу співробітників. Опанування нових ринків збуту та постійний запуск нових продуктових категорій – це можливість розширити професійні горизонти, отримати блискучу ділову репутацію та мати гідну фінансову мотивацію (рис.1.1.).

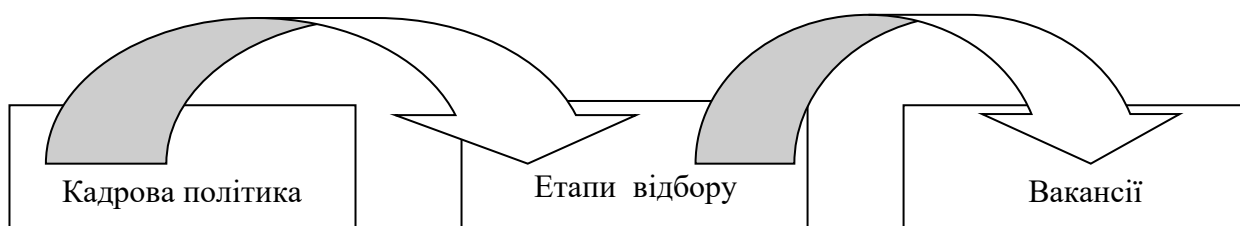

Рис. 1.1. Процес реалізації кадрової політики

Джерело: сформовано автором

У зв'язку з політичними та економічними змінами в Україні за останні роки значно змінився й кондитерський вітчизняний ринок: були втрачені виробничі потужності на сході країни, зменшилась купівельна спроможність населення, підвищилися ціни на сировину та товари. Це призвело до змін частки підприємств у структурі кондитерської галузі (рис. 1.2).

Аналізуючи рис.2.3, бачимо, що лідером кондитерської галузі незмінно є ТМ «ROSHEN». Харківська корпорація «Бісквіт-Шоколад» за три роки значно покращила

свої позиції та наразі займає 2 місце у рейтингу. Досить суттєво ситуація на сході України вплинула на ПрАТ «АВК», АТ «КОНТІ» та «МИР», оскільки основні виробничі потужності були зосереджені саме на окупованій зараз території.

З 2014 року підприємства ПрАТ «АВК», АТ «КОНТІ» та «МИР» втратили основний закордонний ринок збуту продукції – Російську Федерацію, тому, одразу ж після цього, керівництво почало шукати нових потенційних країн-споживачів.

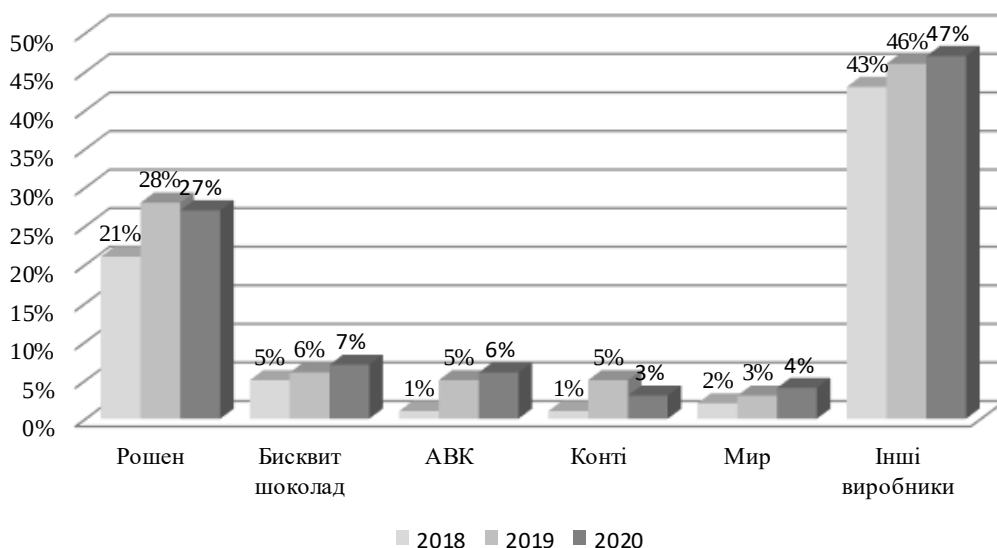

Рис. 1.2. Динаміка частки ринку кондитерських виробів 2018-2020 рр.
Джерело: сформовано автором за даними [2; 3]

Наразі підприємства кондитерської промисловості активно працюють над розширенням закордонних ринків збуту, та не лише країн Європи та СНД, а й налагоджують співпрацю з такими країнами як Китай, Індія, Гана, Нігерія.

Для формування методики оцінки рівня конкурентоспроможності підприємства необхідно виявити істотні ознаки, характерні фактори конкурентоспроможності.

Дослідження цих визнань дозволить отримати не тільки більш повне уявлення щодо факторів конкурентоспроможності, але і зрозуміти їх взаємозв'язок з конкурентними перевагами.

На наш погляд, комплекс заходів конкурентної стратегії в операційному процесі підприємства повинен бути зосереджений на рішенні двох екстремальних стратегічних завдань. По-перше, необхідно на «вході» залучити максимальну кількість якісних застосовуваних ресурсів, щоб на «виході» отримати фундаментальні конкурентні переваги в кількості і якості продукції, що випускається. По-друге, на «вході» необхідно мінімізувати витрати на придбання та створення ресурсів, щоб на «виході» максимізувати свій прибуток, максимізувати фундаментальні конкурентні переваги за повними витратами і відпускними цінами продукції, що випускається.

Джерела

1. Бучнів М.М. Особливості стратегічного управління в умовах динамічного розвитку інтелектуального ринку / Бучнів М.М.// Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics», №19 (2020), С.35-39.

2. Закревська Л. М. Сучасний стан та перспективи розвитку експортної політики підприємств кондитерської промисловості України // Л. М. Закревська // Економіка: проблеми теорії і практики: – М:ЛНУ, 2015. – С. 165.

3. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ НА РОЗВИТОК БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА

Васильєва Т. С.,

здобувачка 3 курсу бакалавріату

Науковий керівник: к.е.н., доц. Пчелинська Г. В.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Анотація. Робота містить результати дослідження тенденцій та перспектив застосування цифрових технологій в бізнесі. Визначено що, основу прискорення та підвищення ефективності процедур трансформації бізнес-процесів є здійснення їх реінжинірингу. Проведено оцінку впливу цифрових технологій на ринок праці. Визначено негативні чинники та позитивні ефекти сучасної активізації діджиталізації бізнесу.

В умовах економічної нестабільності, викликаній пандемією Covid-19, суб'єктам господарювання необхідно адаптуватися до сучасних реалій, щоб зберегти свою життєздатність під час і після кризи. Це обумовлює об'єктивну необхідність у трансформуванні та вдосконаленні методів і механізмів управління бізнесом. Отже визначення проблем розвитку сучасного бізнес-середовища та позитивних ефектів його трансформації, які забезпечать досягнення цілей сталого розвитку- актуальний напрямок дослідження, та є метою даної наукової роботи.

У роботі використано загальнонаукові й спеціальні методи досліджень: системний підхід, структурно-логічний аналіз, метод групування.

У період загальної пандемії з оголошенням карантину у більшості країн світова економіка занурилася в глибоку соціально-економічну кризу. Бізнес став перед вибором: або оголошувати про своє банкрутство, або пристосовуватися до нових реалій умов діяльності. Наприклад, за дослідженням Ukrainian Marketing Groupу 2020 р. 29% українських компаній призупинили свою бізнес діяльність, а 6% повністю закрили свій бізнес [1]. Більшість функціонуючих підприємств вимушена була швидко впроваджувати організаційні заходи щодо оптимізації ведення бізнесу: переведення штату на віддалений формат роботи; активізація диджиталізації бізнесу; максимальне перенесення бізнес-процесів у всесвітню мережу Інтернет (онлайн-торгівля, модерація маркетингу, Digital комунікації з клієнтами, контекстна реклама, чат - боти в клірингових операціях, Flash презентації продуктів / послуг, таргетована медична діагностика, торгові маркетплейси, цифровий консалтинг (мультимедійне передпродажне та післяпродажне консультування) тощо.

Введення протиепідемічних заходів у значній частині країн світу викликало сплеск безробіття. У 2020 році, за даними міжнародної організації праці, пандемія COVID-19 спричинила втрату чверті мільярда робочих місць, що перевищило втрати під час фінансової кризи 2008-2009 років у 4 рази [2]. Але ці втрати пов'язані не тільки з абсолютним скороченням зайнятості, а й зі структурними змінами на ринку праці. За даними Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ) "TheFutureofJobs 2020"80% респондентів (бізнес-лідерів) повідомили, що їхні компанії будуть

розширювати використання віддаленої роботи і прискорюють автоматизацію своїх робочих процесів. Близько 40% заявили про цифровізацію процесів, пов'язаних з навчанням співробітників. Очікується, що в результаті цих процесів до 2025 року число робочих місць для виконання рутинних обов'язків скоротиться на 6,4%, а частка робочих місць, що вимагають інноваційних навичок, збільшиться на 5,7%. Ґрунтуючись на цих цифрах, аналітики ВЕФ прогнозують, що до 2025 року частина робочих місць може бути витіснена, але в той же час з'являться нові ролі, які будуть більш пристосовані до нових реалій. Прогнозується затребуваність спеціальностей, які не зможуть витіснити програми і роботи: фахівці з управління, консультування, прийняття рішень, спілкування та взаємодії. Серед важливих навичок самоврядування виокремлюють активне навчання, стійкість, стресостійкість і гнучкість.

Через обмеження на особисте навчання з початку пандемії COVID-19 посилилася тенденція до використання цифрової онлайн-перепідготовки. Згідно до [3] прогнозовано такі сподівання щодо обсягів онлайн-перепідготовки: роботодавці розраховують в першу чергу на внутрішній потенціал для проведення навчання: вони сподіваються надати до 39% навчальних курсів своїми працівникам, однак це навчання буде доповнюватися платформами онлайн навчання (16% обсягу навчання) і зовнішніми консультантами (11% обсягу навчання), а кількість людей, які шукають можливості навчання в Інтернеті за власною ініціативою, зросла в кілька разів. В середньому, за оцінками респондентів цього дослідження, близько 40% працівників вимагатимуть перепідготовки протягом шести місяців або менше. У середньому більшість (66%) опитаних роботодавців очікують окупності інвестицій у підвищення кваліфікації та перепідготовку співробітників протягом одного року. Проте майже 17% залишаються невпевненими в отриманні будь-якої прибутку на свої інвестиції в принципі.

В даний час близько 40% українських компаній здійснило повністю або частково цифрову трансформацію бізнесу. Це дозволило в максимально короткі терміни з мінімальними затратами модифікувати модель ведення бізнесу та впровадити передові технології управління ресурсами компанії.

На думку підприємців, як зазначає М. Кондратенко [2] основними чинниками, що перешкоджають ефективній цифровізації бізнесу, є: 1) дефіцит коштів, бюджетні обмеження; 2) недостатність технологічних ресурсів підприємств; 3) незацікавленість керівників підприємств; 4) дефіцит кваліфікованих фахівців, які володіють необхідним набором цифрових компетенцій; 5) низький рівень знань і навичок працівників в цифровому середовищі тощо.

До основних позитивних ефектів сучасної активізації діджиталізації бізнесу можна віднести: підвищення продуктивності праці; скорочення тимчасових матеріальних втрат; поліпшення якісних характеристик продукції (послуг); максимальне врахування актуальних змін споживчих переваг; розширення можливості завоювання нових ринків тощо.

Впровадження заходів цифрової трансформації бізнесу під час кризи потребує від керівництва підприємств відповіді такі питання.

1) Чи існує можливість здійснювати продаж продуктів/послуг через онлайн-канали?

2) Чи може підприємство використовувати наявну інфраструктуру для виробництва нових продуктів або надання нових послуг, які користуються високим або помірним попитом в даний час?

3) Яким чином підприємство може в найкоротші терміни збільшити свою здатність виробляти і поширювати продукти або послуги?

Таким чином, одним з основних напрямків відновлення економіки, на яку негативно впливають кризові процеси, спровоковані коронавірусом, є активізація діджиталізації бізнесу. Необхідність застосування цифрових сервісів вплинула на перспективи розвитку сфери цифрових технологій і змінила ринок праці, зробивши більш затребуваними інновації, пов'язані з цифровізацією та комп'ютеризацією робочих місць. Врахування керівництвом підприємств на практиці визначених в роботі основних негативних чинників та позитивних ефектів при грамотній реалізації концепту цифрової трансформації бізнесу дозволить досягнути оптимального рівня ефективності діяльності та надає унікальної можливості для бізнес-ідей, що могли б стартувати саме в нинішніх умовах.

Джерела

1. How Chinese Companies Have Responded to Coronavirus. Harvard Business Review. URL: <https://hbr.org/2020/03/how-chinese-companies-have-responded-to-coronavirus>.

2. Кондратенко М. Пандемія COVID-19 спричинила втрату чверті мільярда робочих місць - звіт МОП. Політика і суспільство. URL: <https://www.dw.com/uk/pandemiia-covid-19-sprychynyla-vtratu-chverti-miliarda-robochykh-mists-zvit-mop/a-56340090>.

3. New IDC Spending Guide Shows Continued Growth for Digital Transformation in 2020, Despite the Challenges Presented by the COVID-19 Pandemic. URL: <https://www.idc.com/getdoc.jsp?containerId=prUS46377220>.

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ – ТРЕНД ЕФЕКТИВНОГО СВІТОВОГО РОЗВИТКУ

Гнилицька А. В.

здобувач 2 курсу бакалавріату

Науковий керівник: к.і.н. доц. Михайлюк О. І.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля.

Анотація. Визначено підґрунтя, що забезпечує розвиток діджиталізації. Продемонстровано індекс діджиталізації економіки і суспільства DESI. Проілюстровано рівень діджиталізації, який не може бути однаковим в різних країнах і відбуватися одночасно, що пов'язано насамперед з рівнем розвитку країни, швидкістю проникнення нових технологій, якістю освіти, поширенням інформаційно-комп'ютерних технологій.

Цифрові технології стають невід'ємною частиною соціально-економічного життя суспільства і ключовим напрямком розвитку державної політики на сучасному етапі. Саме сьогодні цілком слушною є теза про те, що "будь-яка нація або група націй, яка не має розвинутого виробничого сектору буде на милості у більш компетентних країн. Будь-яке населення, багате або бідне, потребує сильної виробничої бази, для того щоб процвітати в економіці та захищати себе політично"[1].

Сучасний світ уже зробив перший крок до принципово нової технологічної, економічної та соціальної реальності – цифрової трансформації суспільства та економіки, тобто діджиталізації. Вона розвивається з неймовірною швидкістю завдяки її здатності збирати, використовувати і аналізувати величезні обсяги

інформації (цифрових даних) практично про все. Такі цифрові дані збираються на основі аналізу «цифрових слідів», які залишаються на різних цифрових платформах у результаті активності фізичних осіб, соціальних груп або підприємств. За даними ООН [2] обсяг глобального трафіку на основі Інтернет-протоколу, який дозволяє отримати приблизне уявлення про масштаби потоків даних, виріс приблизно з 100 гігабайт (ГБ) у день в 1992 році до більше ніж 45000 ГБ у секунду в 2017 році.

Підґрунтям, що забезпечує розвиток діджиталізації є поширення мережі Інтернет, збільшення кількості користувачів. Дані показники в останні роки розвиваються високими темпами. Так, Internet World Stats [3] стверджує, що якщо станом на 01.06.2017 у світі нараховувалося 3,9 млрд. користувачів Інтернету, то 03.03.2020 кількість користувачів Інтернету в світі досягла 4,574 млрд. осіб, з огляду на те, що все населення планети – 7,8 млрд. осіб. Основна частка інтернет-користувачів припадає на розвинені країни, зокрема, США, країни Європейського Союзу, Японію – у середньому 81% населення, водночас як частка використання Інтернету в країнах, що розвиваються, становить 40%, у країнах з перехідною економікою, таких як країни Співдружності Незалежних Держав та Східної Європи – 15%. Першість у світі за чисельністю інтернет-аудиторії належить Китайській Народній Республіці (КНР). Станом на 03.03.2020 вона склала 854 млн. осіб (60,1% населення КНР), в тому числі 832 млн. осіб (97,5%) – користувачі мобільного банкінгу.

Діджиталізацію слід розглядати як тренд ефективного світового розвитку тільки в тому випадку, якщо цифрова трансформація інформації буде відповідати наступним вимогам: вона буде охоплювати всі галузі – бізнес, науку, соціальну сферу і звичайне життя громадян та буде супроводжуватися ефективним використанням її результатів. Слід враховувати, що цифровою інформацією і продуктами мають користуватися не тільки фахівці певних секторів економіки, а й пересічні громадяни, які повинні мати навички роботи з ними. Виконання цих вимог буде підтверджувати факт цифровізації країни, а ступінь їх виконання буде показувати рівень включення країни в цей процес. Саме задля цього в ЄС було запроваджено використання Індексу діджиталізації економіки й суспільства DESI (Digital Economy and Society Index). Він є підсумковим і розраховується за методикою Єврокомісії [4] на основі значень 5 укрупнених параметрів, що визначаються за 31 показником. Індекс DESI розглядається як прямий показник оцінювання впливу тренду діджиталізації на національну економіку та суспільство окремої країни. П'ять укрупнених параметрів, що використовуються, відображають рівень виконання вимог діджиталізації як світової тенденції:

- 1) "Підключення" країни до результатів діджиталізації (Connectivity).
- 2) Людський капітал (Human Capital/Digital skills).
- 3) Використання інтернету громадянами (Use of Internet by citizens).
- 4) Інтеграція цифрових технологій у бізнес (Integration of Digital Technology by businesses).
- 5) Цифрові публічні послуги (Digital Public Services).

Аналіз значень індексу по країнах Євросоюзу (рис. 1) показав, що у 2019 році загалом показник покращився. Це свідчить про просування діджиталізації в ЄС, проте, її рівень не однаковий в різних країнах, що пов'язано, насамперед, з економічним розвитком, швидкістю проникнення нових технологій, якістю освіти, поширенням ІКТ. Фінляндія, Швеція, Нідерланди та Данія мають найвище положення у рейтингу за індексом DESI 2019 р. і є світовими лідерами даного процесу. За цими країнами слідують, Ірландія, Естонія, Люксембург та Бельгія. Такі країни як Польща, Греція, Болгарія, Румунія ще мають пройти певний шлях для досягнення конкурентних позицій у світі.

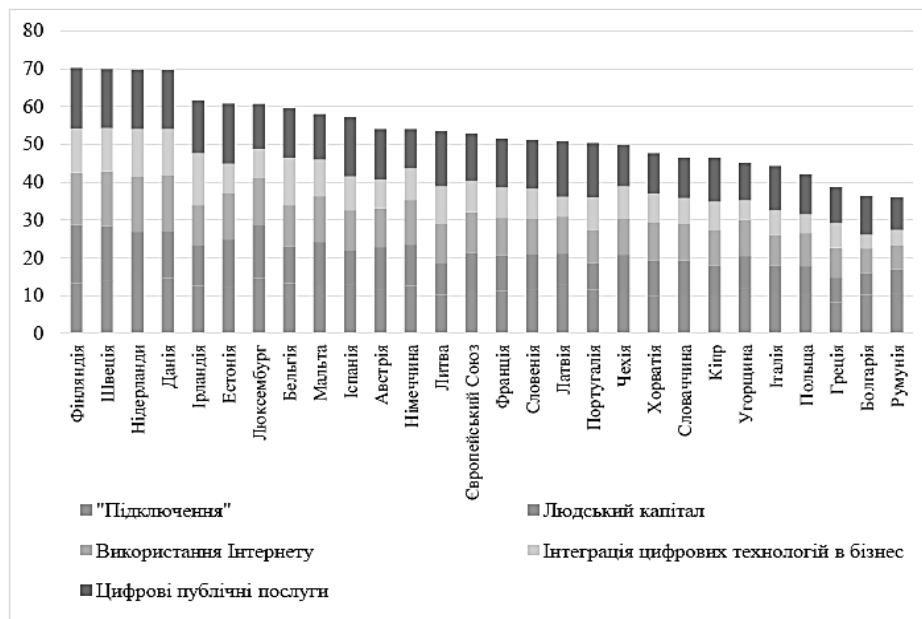

Рис. 1. Індекс діджиталізації економіки і суспільства країн ЄС у 2019 р. [5]

Отже, діджиталізацію треба розглядати як тренд світового розвитку тому, що зростання цифрової економіки сприяє появі безлічі нових можливостей. Цифрові дані можуть використовуватися з метою розвитку, а також для вирішення соціальних проблем. Таким чином, вони можуть сприяти поліпшенню економічних і соціальних показників, розвитку інновацій й підвищенню продуктивності. Цифрові платформи спрощують здійснення операцій, формування мереж зв'язків та обмін інформацією. З точки зору підприємств трансформація всіх сфер ринків під впливом діджиталізації може сприяти підвищенню якості товарів та послуг при зниженні витрат. Крім того, діджиталізація трансформує ланцюжок створення вартості найрізноманітнішими способами, відкриваючи нові можливості для збільшення доданої вартості і ширших структурних змін.

Джерела

1. Rynn J. Why Manufacturing Matters: A production-centered path to economic growth, 2000. URL: https://economicreconstruction.org/sites/economicreconstruction.com/static/SeymourMelman/archive/de_re/ProductionCenteredEconomics.pdf.
2. Доклад о цифровой экономике 2019. URL: https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/der2019_overview_ru.pdf. (дата звернення 06.10.2021)
3. Internet World Stats. URL: <https://internetworldstats.com/>. (дата звернення 08.10.2021)
4. Digital Economy and Society Index Methodological note. URL: https://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2018-20/desi-2018-methodology_E886EDCA-B32A-AEFB-07F5911DE975477B_52297.pdf. (дата звернення 10.10.2021)
5. The Digital Economy and Society Index (DESI). URL: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/desi> (дата звернення 10.10.2021)

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В ДОСЯГНЕННІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ЕКОЛОГІЧНА СКЛАДОВА

Дашковська Д. А.,

здобувачка 2 курсу бакалавріату

Науковий керівник: Phd, Білоус Я. Ю.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Анотація. Робота містить результати аналізу досвіду та впливу різних міжнародних організацій на досягнення цілей сталого розвитку в екологічній сфері. Звернути увагу на важливості введення критеріїв та вимог до діяльності підприємств, що забруднюють навколишнє середовище заради досягнення ними сталого зростання, вирішення та зменшення екологічних проблем. Зроблено висновок про доцільність наслідування прикладу міжнародних організацій у боротьбі за чисту екологію.

У вересні 2015 року у Нью-Йорку відбувся Саміт ООН зі сталого розвитку на якому були доопрацьовані цілі сталого розвитку (ЦСР) до 2030 року, деякі з них: подолання бідності та голоду, забезпечення здорового способу життя, якісної освіти, скорочення нерівності, мінімізація екологічних проблем, економічне зростання, інновації, стале споживання, мир і справедливість. Глобальні цілі, на сьогодні є важливим фактором до заклику діяти, забезпечити мир і процвітання для всіх людей на планеті. Поширеними проблемами, зокрема в Україні, є забруднення водоймищ та навколишнього середовища, викиди CO₂. Через зміни клімату країни стикається з пожежами та ураганами, зростає нерівність і бідність як наслідок пандемії – і без рішучих дій з боку організацій та підприємств уряди не зможуть зупинити ці незворотні процеси.

Мета дослідження – переглянути виклики сталого розвитку, зробивши акцент на екологічній складовій та ролі міжнародних організацій у досягненні цілей сталого розвитку.

У світі велику роль відіграють Міжнародні екологічні організації. Серед таких слід зазначити: Всесвітній фонд дикої природи (WWF), Грінпіс (Greenpeace), Всесвітнє товариство захисту тварин (WSPA), Міжнародний зелений хрест (Green Cross) – вони є досить впливовими та контролюють виконання міжнародних та екологічних угод, а також здійснюють безпосередній тиск на уряди, впливають на світовий політичний процес як в глобальному, так і в регіональному вимірах [1]. Саме такий вплив виступає важелем та спонукає уряди країн до розробки програм із розв'язання екологічних проблем та збереження навколишнього середовища; до введення критеріїв та висування вимог до діяльності підприємств, що забруднюють навколишнє середовище. Це дає можливість спрямовувати діяльність екологічно небезпечних підприємств на досягнення цілей сталого розвитку, зокрема, на мінімізацію екологічних проблем.

У питаннях досягнення глобальних цілей та, зокрема, у збереженні екології, на нашу думку, підприємства можуть бути активними та пасивними. Активні виконують свої функції у короткостроковому вигляді – ключовою для них є збільшення прибутку. Пасивні змінюють свої моделі управління, спонсорів та донорів зменшуючи свій вплив на навколишнє середовище. Сьогодні постає велика проблема в Україні щодо організацій та компаній, які намагаються змінюватися коштом глобальних цілей.

Міжнародний досвід показує, що, наприклад, компанія «Carlsberg» (Данія) стратегічно обрала для себе чотири напрямки глобальних цілей: відказ від вуглецю оскільки він на пряму пов'язаний з процесами виробництва, які призводять до кліматичних змін; другим фактором виступило безвідповідальне споживання, якого вони прагнуть позбутися; третя та дуже важлива частина – це нуль втрат води. Остання, але, напевно, яка стала однією з важливих 2020 року, це витрати на підприємстві, що стосуються безпеки праці та співробітників [2]. Таким чином, продовжуючи дотримуватись зазначених заходів щодо зменшення негативного впливу на екологію компанія «Carlsberg» (Данія) буде незмінно дотримуватись курсу на досягнення цілей сталого розвитку, що має послугувати позитивним прикладом для наслідування з боку інших підприємств з подібними видами діяльності.

Серед міжнародних організацій, також прикладом є «Mazars» (Франція). Вони стали чільним та провідним донором статті під назвою «Щорічний випуск глобальних цілей 2018». Ці керівники у своїй роботі розглядають такі показники цілей сталого розвитку: чиста вода та санітарія, достойна робота та економічне зростання, мир, справедливість та надійні інститути, співробітництво. Організація повільно, але впевнено починає звітувати про дотримання цілей сталого розвитку, тих, які представляють ризики, найбільш характерні для їхньої діяльності. «Mazars» з кожним днем стають витриманими та стійкими – в наслідок плідної роботи, яка спрямована на членів рад директорів, визначення ризиків, на яких необхідно зосередитися, впровадження проєктів та гарантів якості або завдяки нефінансовій звітності, допомагаючи компаніям створювати велику цінність для всіх [3]. На нашу думку, такі заходи можуть стати передумовами забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги.

Серед українських організацій, які опікуються питаннями охорони навколишнього середовища та екологічної безпеки слід назвати ГО «Зелений Фронт» (Україна), яка була заснована у Харкові. До сфер її відповідальності належать охорона довкілля, захист прав громадян. Англomовний блог та преса писали провівши статистичний аналіз, вирішили що це одна з відомих компаній, яка веде активну боротьбу з розкраданням чорноземів з сільськогосподарських угідь Харківської області [4]. Проте вплив вітчизняних громадських організацій на діяльність підприємств щодо збереження навколишнього середовища та мінімізацію екологічних проблем на жаль сьогодні є доволі низьким.

Українському бізнесу та їх власникам вже час перейти до розуміння викликів сталого розвитку і свідомих дій в цьому напрямку. Кожна організація роблячи щось у своєму бізнесі допомагає ставати більш сталими, мінімізувати зміни клімату, і покращувати добробут. Підприємства мають створити таку культуру, яка б дозволяла їм виходити за межі самих себе, показувати, що вони роблять добрі справи у сфері екології, а також в соціальній та економічній сфері. Показувати, як вони створюють цю культуру відкритості, презентуючи своє лідерство.

Процеси суспільних трансформацій збереження навколишнього середовища потребують від нашої країни вжиття різких та швидких операцій. Економічний та соціальний розвиток держави не збалансований та потребує активних змін, бо в нашій країні присутня досить велика кількість експлуатаційних процесів щодо ресурсів природного типу і це негативно впливає для досягнення цілей сталого розвитку. Щонайголовніше – це супроводжується протягом тривалого часу і є дуже поганим показником.

Впровадження міжнародних стандартів екологічного управління в організаціях, компаніях та на підприємствах дасть змогу для розвитку системи управління

довкіллям та реалізації в нашій країні міжнародних проєктів та ініціатив екологічного характеру. Почати можна з малого, поступово переходячи до більш серйозних кроків, і зрештою буде зроблено внесок у спільну справу – захист навколишнього середовища та зменшення екологічних проблем.

Зробивши огляд проблеми, можна стверджувати, що екологія – це міжнародна проблема, тому в інтересах міжнародних компаній та підприємств залучати до процесу покращення стану навколишнього середовища активістів та дати змогу волонтерам долучитися до покращення та вирішення екологічних проблем. Компанії пов'язані з екологією є вагомим суб'єктом відстоювання екологічних ініціатив, адже досить швидко та без проблем впливають та суспільство. Проблема екологічної свідомості громадян – це відношення до довкілля, прийде час і жителі всього світу зрозуміють, що збереження навколишнього середовища – це важливо.

Джерела

1. Екологічні організації на міжнародній арені, URL: <https://artius.ua/novini/statti/ekologichni-organizacii.html>.
2. Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова « Глобальні тенденції і перспективи: світова економіка та Україна», URL : https://razumkov.org.ua/uploads/article/2018_global_trends.pdf.
3. Використання цілей сталого розвитку для підвищення цінності бізнесу, компанія «Mazars», URL: <https://ukr.mazars.ua/Home/Insajti/Nashi-publikaciyi/Opituvannya-ta-doslidzhennya/Vikoristannya-cilej-stalogo-rozvitku-dlya-biznesu>.
4. Екологічні організації, URL: <https://knute.edu.ua/blog/read/?pid=5104&uk>.

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Жатікова К. В.

здобувач 6 курсу магістратури

Науковий керівник к.е.н., доц. Кокорева О. В.

Херсонський національний технічний університет

Анотація. Автором розглянуто питання сталого розвитку підприємств в сучасних умовах господарювання. Зроблено акцент на досить вузькому підході до тлумачення самого поняття “сталий розвиток підприємства” та необхідності його розгляду з більш широким змістом, збалансованості його діяльності, саморегулювання, та самовдосконалення.

Сталий розвиток підприємства означає підвищення рівня подолання ним несприятливих соціальних, економічних і екологічних ризиків та тенденцій, спроможність підприємства забезпечувати збалансований розвиток, саморегулювання, самовдосконалення із максимальним використанням внутрішніх, а також зовнішніх позитивних ресурсів для задоволення потреб населення [3]. Сталий розвиток підприємства обумовлюється визначенням цілей соціального розвитку та виявленням умов щодо їх досягнення, при яких економічні цілі є похідними від соціальних цілей і є засобом забезпечення сталого розвитку в цілому.

Парадигма сталого розвитку включає в себе вимоги до захисту довкілля, соціальної справедливості та відсутності расової й національної дискримінації. У

країнах, де на державному рівні зазначені вимоги ігноруються, в поняття сталого розвитку намагаються вкласти «зручний» зміст, вихолощуючи справжній [4]. Так, в Україні термін «сталий розвиток» часто вживають для означення лише неухильного зростання економічних показників країни, її регіонів, міст, сіл та окремих галузей економіки. Інколи до цього додають здійснення безсистемних заходів щодо збереження довкілля та поліпшення санітарних умов проживання й праці людей.

Сталий розвиток на окремому підприємстві є результатом продуманої, цілеспрямованої практичної управлінської діяльності, спрямованої на те, щоб досягнути бажаного економічного ефекту. Цей об'єктивний результат управління та виробництва інтегрально виражає міру ефективності виробничої діяльності підприємства [2]. В сучасних умовах господарювання спостерігаються якісні зміни у товарному насиченні ринку. Підприємства випускають дедалі більше товарів, схожих один на одного. Все більше товарів стають недиференційованими. Ці обставини скорочують життєвий цикл товарів.

Посилення диференціації товарного асортименту призводитиме до перевиробництва, а зниження рівня доходів до спрямування менших коштів на розроблення нових товарів, звідси – неповне завантаження виробничих потужностей. Тому для сталого розвитку підприємства необхідно вдосконалювати його діяльність у ринковому, зовнішньому щодо підприємства, середовищі. При цьому таке вдосконалення має охоплювати одночасно різні напрямки діяльності підприємства [1]. Покращення якості виробів має відбуватися одночасно з підвищенням якості виробництва, проектування й організаційного управління. Вдосконалення маркетингових планів, на думку авторів роботи [5], – через втілення відповідної переорієнтації виробництва, його ритму та інженерно-конструкторської праці, менеджменту на підприємстві.

Отже, сталий розвиток є наслідком продуктивної економічно мотивованої поведінки. З іншої сторони, для досягнення високопродуктивних економічних результатів необхідно свідомо втілювати програму управління сталим розвитком підприємства.

Джерела

1. Надоша О. В. Державне управління в умовах переходу до сталого розвитку: аналіз сучасних дослідницьких підходів / О. В. Надоша // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України [Текст]. – 2011. – № 4. – С. 48–55.
2. Наукові основи національної стратегії сталого розвитку України [Текст] / [за наук. ред. М. А. Хвесика]. – К. : ДУ ІЕПСР НАН України, 2013. – 40 с.
3. Національна економіка [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. ; за ред. В. М. Тарасевича і О. О. Завгородньої. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 280 с.
4. Національна парадигма сталого розвитку України [Текст] / за заг. ред. Б. Є. Патона. – К. : ДУ ІЕПСР НАН України, 2012. – 72 с.
5. Національні стратегії сталого розвитку. Впровадження стратегічних і скоординованих дій: виклики, підходи та інновації / Д. Свонсон, Л. Пінтер, Ф. Брега та ін. – К., 2004. – 50 с.

СУТНІСТЬ ТА ЕТАПИ ЗДІЙСНЕННЯ «ЗЛИТТЯ» І «ПОГЛИНАННЯ» КОМПАНІЙ

Імнадзе І. Н., аспірант 1 року,

Птащенко О. В., д.е.н., доцент

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Анотація. В роботі розглянуто основні особливості процесів злиття та поглинання. Мотиви процесів злиття і поглинання суттєво видозмінюються залежно від історичного проміжку часу, в якому вони відбуваються. Основними при прийнятті рішення про злиття й поглинання є стратегічні мотиви, що формуються під впливом як зовнішніх, так і внутрішніх чинників. Головною причиною здійснення цих операцій виступають зміни конкурентного середовища.

У сучасному світі з притаманними йому загостренням конкурентної боротьби глобального масштабу, агресивній політиці окремих гравців ринку, швидкими технологічними змінами, фінансовою дерегуляцією, зміною ролі держави в економіці, виникає необхідність розширення діяльності великих компаній. Більшість навіть найуспішніших компаній вдаються до такого поширеного шляху розвитку як злиття та поглинання (ЗіП, А&М). Внаслідок ЗіП бізнес укрупнюється і стає більш впливовим та менш підвладним регулюванню і контролю не лише з боку національних урядів, а й із боку міжнародних економічних організацій. До сьогодні серед провідних вітчизняних та іноземних економістів немає єдиної думки з приводу визначення термінів «злиття», «поглинання», що обумовлюється багатогранністю та складністю природи цих процесів.

Таблиця 1

Підходи до визначення понять «злиття і поглинання»

Автори	Підхід до визначення сутності «злиття»	Підхід до визначення сутності «поглинання»
Васильченко З.М.	Реструктуризація об'єкта – це процес зміни сукупності стійких зв'язків між елементами в складі об'єкта (який розглядається як система), що включає змін у функцій (ролі) певних елементів за умови збереження основних властивостей об'єкта.	
Волков В.В.	Комбінація двох чи більшого числа підприємств в один бізнес на основі взаємної домовленості між керівництвом підприємств і погоджена з акціонерами цього підприємства.	Купівля однієї компаніїю контрольного пакета акцій іншої.
Правдіна М.Н.	Об'єднання компаній на основі однієї із них або новоствореної компанії, при цьому власники обох компаній-учасниць отримують акції об'єднаної компанії.	Купівля компанії, яка здійснюється іншою компанією, в результаті якої інша компанія отримує контроль на першою, яка в свою чергу, втрачає самостійність і перестає існувати як юридична особа.

Джерело: складено автором на основі [1-5].

На українському ринку злиттів і поглинань переважно використовуються операції поглинань, а не злиття, що являє собою придбання нових активів та ринків збуту. Крім того, в Україні 98% злиттів і поглинань є недружніми (рейдерським захопленням), оскільки у вітчизняному законодавстві технологія цивільного злиття та поглинання не прописана. Останніми роками в Україні можна спостерігати: падіння вартості операцій

злиттів і поглинань з участю приватних компаній-покупців; зсув операцій із зовнішніх ринків на внутрішні; збільшення частки участі держави в операціях злиттів і поглинань; збільшення випадків відмови від здійснення операцій злиттів і поглинань.

Україна має усі необхідні передумови, що перетворитися з «об'єкта» діяльності ТНК на країну – «продуцента» міжнародних компаній. Потужний природний потенціал і високий рівень кваліфікації робочої сили забезпечує Україні широкі можливості для створення в окремих галузях корпорацій повного замкненого циклу, які займалися б видобутком сировини, її переробкою, виготовленням із неї продукції та її реалізацією. І певні кроки в цьому напрямі вже зроблено – окремі фінансово-промислові групи, які фактично спромоглися створити повний цикл виробництва і мають власні компанії закордоном, формально відповідають статусу ТНК, хоча і поступаються зарубіжним транснаціональним конкурентам величиною своїх активів, доступними ресурсами, рівнем менеджменту, вартістю запатентованих технологій.

Отже, ринок М&А в Україні має наступні особливості: істотної активізації ринку М&А в Україні поки що не спостерігається; інвестори вкладають кошти переважно у ті галузі, які демонструють більшу стійкість до фінансової кризи: енергетика, металургія, агропромисловий комплекс та виробництво продуктів харчування; зменшується кількість операцій в секторах економіки з активами, що знецінилися в останні роки: фінансовий, нерухомість та будівництво; незважаючи на те, що внутрішній український ринок М&А не має динаміки зростання, для нього характерними є операції, спрямовані на концентрацію ринку, поглинання конкурентів по бізнесу; зарубіжні інвестори мало цікавляться купівлею українських активів, адже на світовому ринку є багато привабливих об'єктів для поглинання, при цьому стратегічні інвестори істотно знизили обсяг вкладень у компанії країн, що розвиваються, через високу ризикованість таких інвестицій; пріоритетною галуззю з точки зору іноземних інвесторів, є сільське господарство, але в той же час існуючий мораторій на придбання землі сільськогосподарського призначення, яка має стати головним капіталом у майбутньому у цій галузі, стримує їх активність; основною причиною зменшення обсягів ринку М&А України стала нестача коштів для проведення цих операцій. Більшість таких операцій проводиться із залученням кредитних ресурсів, нестача яких і змушує власників продавати ліквідні активи; економіко-математичні методи не дозволяють визначити якусь певну тенденцію подальшого розвитку ринку М&А в Україні через велику кількість факторів впливу, що може свідчити як про перспективи, так і про майбутній занепад цього ринку.

Джерела

1. Балабанова Л.В. Управление конкурентоспособностью предприятий на основе маркетинга : [монография] / Л.В. Балабанова, А.В. Кривенко. – Донецк : ДонГУЭТим. М. Туган-Барановского, 2014. – 147 с.
2. Войтко С. В. Транснаціональні корпорації : навч. посіб. / С.В. Войтко, О. А. Гавриш, О. О. Корогодова, Т. Є. Моїсеєнко. – Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, Видавництво "Політехніка", 2016. – 208 с.
3. Волков В. Основы слияния и поглощений [Текст] В. Волков // Финансовый менеджер.– 2017.– № 9.– 295 с.
4. Птащенко О. В. Особливості корпоративного управління процесами злиття та поглинання. Бізнес Інформ. 2020. №11. С. 424–429.
5. Птащенко О. В. Особливості «злиття» та «поглинання» компаній у міжнародному бізнесі. Бізнес Інформ. 2021. №1. С. 34–39.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ФІНАНСІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ДОСВІД УКРАЇНИ ТА СВІТУ

Каратнюк-Гумовська А. О.

здобувачка 2 курсу бакалаврату

Науковий керівник: к.е.н., доц. Білан О. С.

Західноукраїнський національний університет

Анотація. Дослідження містить результати оглядового аналізу цифровізації фінансів сталого розвитку України та світу. Охарактеризовано основні аспекти в порівняльному розрізі індустрії четвертої промислової революції.

На сучасному етапі досить стрімкого розвитку набувають цифрові технології, які присутні практично в усіх сферах нашого життя. Досить актуальними та важливими є проблеми трансформації фінансів у контексті діджиталізації як передумови досягнення цілей сталого розвитку. У зв'язку з такими тенденціями, суспільство змушене перейти на інший рівень спілкування. Для України розвиток цифрових фінансів є початком розбудови цифрового ринку та його об'єднання із єдиним цифровим ринком Європейського Союзу. Четверта промислова революція – це глобальний виклик для світу та нова епоха, у якій діють нові правила, виникають нові проблеми та народжуються нові технології.

Тому цілком очевидним є той факт, що четверта промислова революція матиме серйозний вплив на світову економіку, адже цифрові технології досить швидко увійшли в усі сфери життя, змінивши економічні та організаційні процеси, а також спосіб спілкування між постачальниками та споживачами товарів і послуг [1, с. 121]. Це може підвищити ефективність виробництва приблизно на 6-8% на рік.

При цьому досить багато проблем залишатимуться актуальними ще досить довго, зокрема питання екології. Причин погіршення довкілля в Україні багато: відстала технологія промислового виробництва, застаріла інфраструктура на більшості промислових підприємств; різке збільшення транспортних засобів; перевантаження чи відсутність належних очисних споруд; скидання неочищених стічних вод та збільшення шкідливих викидів в атмосферу [2, с 205-206]. Саме тому необхідно розвивати альтернативні джерела енергії, в чому сприятимуть цифрові фінансові технології.

Соціальна економіка відстоює цінності та принципи, які зосереджуються на потребах нашого суспільства. Її мета – баланс економічного успіху та справедливості й соціального рівноправ'я. Згідно з даними, що наведені у роботі [3], сфера соціальної економіки у Європі охоплює близько 10% усіх компаній та 6% від загальної зайнятості населення. У Квебеку понад 125 тис. людей працюють у соціальній економіці. Щорічно це приносить понад 17 млрд. доларів (близько 6% ВВП). У Великобританії функціонує близько 62 тис. соціальних підприємств з доходом 24 млрд. фунтів стерлінгів щорічно і зайнятістю 800 тис. осіб.

Світовий банк [4] зібрав дані про людей, які мали змогу відкрити рахунки в банках. З 2011 року це 1,2 млн. чол. (приблизно 69% дорослого населення). Перехід від доступу до облікового запису до використання облікового запису є наступним важливим кроком для таких країн, як Китай, Кенія, Індія, Таїланд, де 80% і більше населення мають рахунки. Саме вони запроваджували інновації приватного сектору, просували реформи та розширювали можливості відкриття рахунків, зокрема мобільні платежі та платежі з цифровою підтримкою.

З 2010 р. понад 55 країн взяли на себе зобов'язання щодо фінансової інклюзії, зокрема група Світового банку (WorldBankGroup) разом із партнерами з приватного та державного секторів поставила перед собою ціль досягти Загального фінансового доступу (Universal Financial Access) до 2020 року. До цього часу доросле населення у всьому світі мало можливість отримати доступ до трансакційного рахунку або електронного інструменту для зберігання грошей, надсилання та отримання платежів.

Щодо вітчизняних реалій, то Міністерство цифрової трансформації України поставило собі за мету до 2023 р. допомогти 6 мільйонам людей навчитися користуватись цифровими пристроями. При цьому варто зазначити, що лише 53% українців володіють такими навиками [5], що вказує на актуальність даної проблематики.

Джерела

1. Брюховецька Н. Ю., Черних О. В. Індустрія 4.0 та цифровізація економіки: можливості використання зарубіжного досвіду на промислових підприємствах України. *Економіка промисловості*. 2020. № 2 (90). С. 116-132.
2. Тулай О. І. Державна фінансова підтримка охорони навколишнього природного середовища як необхідна умова сталого людського розвитку. *Актуальні проблеми економіки*. 2016. № 1 (175). С. 200-208.
3. Ojong N. Social Finance for Social Economy. Geneva: ILO, 2015. 33 p.
4. The World Bank. Офіційний сайт Світового банку. URL: <https://www.worldbank.org/>.
5. Дослідження цифрової грамотності українців. URL: https://egap.in.ua/projects/doslidzhennia-tsyfrovoi-hramotnosti-ukraintsiv/?fbclid=IwAR1VRYx1NkDI0ySDdRuATU8pRThcSjfbOKcrnEWoJqOdDk_9FlhBXO3-hnA.

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ НА РИНОК ПРАЦІ

Кобцева Д. А.,

здобувачка 1 курсу магістратури

Науковий керівник: д.е.н., проф. Хандій О. О.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Анотація. У роботі досліджено особливості впливу цифровізації економіки на ринок праці. Визначено окремі ризики і проблеми поширення цифровізації в трудовій сфері.

Глобалізаційні чинники, зокрема, світові процеси цифровізації економік та демографічні зміни здійснюють суттєвий вплив на життя, культуру і суспільство кожної країни. Нові технології змінюють правила гри в економіці, і стають невід'ємною частиною нашого повсякденного життя. З одного боку, технології забезпечують стрімке зростання продуктивності, якості послуг і комфорт їх отримання. З іншого боку, вони підвищують гнучкість та швидкість прийняття рішень і комунікацій як роботодавців, так і співробітників, пропонуючи нові бізнес-моделі та інноваційні методи роботи. Метою дослідження є аналіз впливу цифровізації економіки та суспільства на трансформаційні процеси у трудовій сфері.

У першій половині 2020 року на ринках праці відбулись кризові явища, пов'язані з карантинними обмеженнями щодо стримування розповсюдження вірусної інфекції Covid-19: зростання безробіття, зниження рівня доходів та соціальної захищеності зайнятого населення тощо. Державні заходи щодо стримування поширення Covid-19 призвели до різкого скорочення ділової активності підприємств, помітного зменшення капітальних витрат в тих секторах, які першими зіштовхнулися зі зниженням попиту на продукти та послуги. Проте не всі компанії в рівній мірі постраждали від кризи, що пов'язана з пандемією коронавірусної інфекції. Найбільші збитки терпіли середні та малі підприємства. Хоча деякі підприємства змогли працювати віддалено, сектори, пов'язані з особистим контактом і подорожами постраждали найбільше – як зазначено у [1] це, зокрема, туризм і роздрібна торгівля.

З поширенням віддаленої роботи та електронної комерції, збільшенням домовленостей про роботу з дому виник та зростає «новий» ринок праці «дистанційних» працівників. Під час посилення державних заходів з протидії поширенню COVID-19, як показує дослідження [1] в середньому 44% працівників могли виконувати свої обов'язки віддалено, а 24% не змогли виконувати свої поточні обов'язки. За тим же джерелом нинішня частка віддаленої роботи теоретично оцінюється у 38% робочих місць у країнах з високим рівнем доходу, 25% у країнах із середнім рівнем доходу, 17% у країнах із нижчим рівнем доходу та 13% у країнах з низьким рівнем доходу. В даному випадку галузеві відмінності набувають високого значення. Хоча більшість завдань у секторах фінансів та страхування, інформаційних та професійних послуг можна виконувати дистанційно, у сферах туризму та харчування, сільського господарства, роздрібної торгівлі, будівництва, транспорту та складського господарства – значно менше можливостей працювати віддалено.

Дослідження Стендфорда [2] за участю 16000 співробітників за 9 місяців показало, що робота на дому збільшує продуктивність на 13%. Це збільшення продуктивності було пов'язано зі зростанням кількості дзвінків в хвилину, що пов'язано з більш тихим і зручним робочим середовищем і збільшенням кількості робочих хвилин в зміну через меншу кількість перерв і лікарняних. Згідно з опитуванням Connect Solutions [3], 77% тих, хто працює віддалено хоча б кілька разів на місяць, демонструють підвищену продуктивність, при цьому 30% виконують більше роботи за менший час, а 24% виконують більше роботи за той же період часу.

Потрібно враховувати те, що працівники, які виконують управлінські, технічні та адміністративні роботи, мають відносно невеликий особистий контакт з іншими і використовують переважно цифрову техніку або обладнання для виконання завдань, докладніше про це йдеться у [4]. До них відносяться керівники, професіонали, більшість фахівців та службовців. На відміну від них представники ринку праці робітничих професій з набагато меншою ймовірністю мають можливість працювати віддалено. До працівників, які з найменшою вірогідністю можуть працювати з дому, належить рядовий персонал, багато з якого було позначено як «ключові працівники» під час пандемії коронавірусу. В їх число входять поліцейські, медпрацівники і пожежники.

Для роботодавців цифрові технології пропонують ще більше можливостей, ніж працівникам. Це пояснюється припущенням, що поява нових технологій, знижує транзакційні витрати на координацію ринку і дозволяє фірмам легше знаходити відповідних контрагентів. Крім того, майже ідеальне з'єднання збільшує швидкість взаємодії між потенційними контрактними партнерами. Інтернет та його різноманітні програми усувають просторові та системні бар'єри у роботі.

Окрім нових можливостей, які пропонує цифровізація, існують і негативні наслідки її впровадження. Зокрема, до важливих проблем відноситься цифрова залежність, якій характерні незбалансоване використання часу і відсутність контролю за перебуванням в «онлайн». Відповідно до роботи Б. Гюнея [5], інтернет-залежні люди, які вважають спілкування у віртуальному середовищі більш привабливим, починають уникати реального спілкування. Крім того, люди з високим ступенем інтернет-залежності можуть впадати в такий настрій, як дратівливість і нещастя, коли вони не можуть отримати доступ до Інтернету.

Поява нових робочих місць в результаті технологічних досягнень не є вирішенням проблем вивільненої робочої сили під час цифровізації економіки, оскільки попит та пропозиція на ринку праці мають професійні та кваліфікаційні диспропорції. Звернення дослідників до суспільства з приводу того, що цифровізацію слід розглядати як серйозну загрозу для ринку праці в цілому є дискусійним. Однак, вирішальне значення має те, наскільки робоча сила зможе та захоче впоратися з новими технологіями.

Отже, цифровий світ та технології штучного інтелекту, мають змінити кваліфікацію працівників, а не ускладнити їхнє життя. Основний акцент має бути зроблено на підвищенні продуктивності праці та якості трудового життя працівників, що забезпечить досягнення успіху в процесі цифровізації. Гармонійне управління технологічним переходом в сфері праці і запобігання посиленню соціальної нерівності можливо тільки при проведенні ефективної політики, забезпеченої достатніми ресурсами за державної підтримки.

Джерела

1. Meslekleri Gelecekte Neler Bekliyor? URL: <https://hbrturkiye.com/dergi/meslekleri-gelecekte-neler-bekliyor>
2. SURPRISING WORKING FROM HOME PRODUCTIVITY STATISTICS (2021). June 2nd, 2021. URL: <https://www.apollotechnical.com/working-from-home-productivity-statistics/>
3. ByAliah D. Wright. Teleworkers More Productive—Even When Sick. February 13, 2015. URL: <https://www.shrm.org/resourcesandtools/hr-topics/technology/pages/teleworkers-more-productive-even-when-sick.aspx>
4. Which job scan be done from home? 21 July 2020. URL: <https://www.ons.gov.uk/employmentandlabourmarket/peopleinwork/employmentandemployeetypes/articles/whichjobscanbedonefromhome/2020-07-21>
5. Güney, B. (2017). Dijital Bağımlılığın Dijital Kültüre Dönüşmesi: Netlessfobi. *Yeni Medya Elektronik Dergi*, 1(2), 207-213.

ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ДІЯЛЬНОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Коваленко І. В.,

здобувач 5 курсу бакалавріату

Науковий керівник: д.е.н., доц. Смачило В. В.

Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова

Анотація. Досліджено пріоритетність цілей сталого розвитку в діяльності будівельних підприємств України.

Сучасні тренди розвитку соціально-економічних систем свідчать про необхідність перегляду традиційних парадигм господарювання з огляду на соціальні та екологічні цінності, які ґрунтуються на відповідальності людства не лише перед теперішніми, але й перед прийдешніми поколіннями. Безумовно, відповідність діяльності бізнес-структур ЦСР в будь-який видах економічної діяльності буде мати свою специфіку та пріоритетність. Дане дослідження зосереджує свою увагу на діяльності підприємств в будівництві, яке є матеріалоемною та енергоємною сферою, що створює значний вплив на життєзабезпечення населення територій.

Концепція сталого розвитку знайшла своє відображення в цілях сталого розвитку (ЦСР), які було прийнято в 2015р. Загальною кількістю 17 та досягнення яких заплановано на 2030р. [1]. Зазвичай, ЦСР торкаються кожного агента соціально-економічної системи, але кожен суб'єкт господарювання може обрати пріоритетні для себе, свого бізнесу, та формувати свою стратегію розвитку з їх врахуванням.

Будівельні підприємства мають свою специфіку, тому є логічним, що їх пріоритетні ЦСР, які треба зробити базовими для стратегій розвитку, будуть враховувати галузеву специфіку. До таких факторів відносимо: тривалий період будівництва; сезонність будівельних робіт та складність їх здійснення в періоди високої та низької температур; вплив будівництва на зміну ландшафтів та рельєфів; використання будівельних матеріалів, які мають органічне та неорганічне походження; плинність персоналу; значні фінансові вкладення, що спричиняє підвищені ризики; складний та непрозорий процес документального оформлення та ведення будівництва; необхідність дотримання високого рівня техніки безпеки; якість результатів будівництва (житлового та нежитлового, будівель та споруд) впливає на життя користувачів кінцевого продукту (безаварійне, безтравматичне та безпечне користування приміщеннями), тощо. Ключовою ціллю сталого розвитку для будівельних компаній є ціль 11 «Сталий розвиток міст і громад», адже саме будівництво створює міста та забезпечує сферу життєзабезпечення населення. Також важливим для будівельних підприємств як суб'єктів господарювання, які здійснюють підприємницьку діяльність, є ціль 8, яка стосується гідної праці та економічного зростання. Відповідно, доцільно враховувати ЦСР при розробці стратегій розвитку.

Джерела

1. Цілі Сталого розвитку в Україні. Офіційний сайт ООН в Україні. URL: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku>.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМПЛЕКСУ МІЖНАРОДНОГО МАРКЕТИНГУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Корсунова К. Ю., аспірант 1 року,

Птащенко О. В., д.е.н., проф.

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Анотація. В роботі розглянуто основні особливості міжнародного маркетингу, визначено його пріоритетні напрями. Представлено основні особливості міжнародного маркетингу, як основи глобального маркетингу та важливої складової інтеграції підприємницької структури на міжнародний ринок.

Міжнародний маркетинг як специфічне явище, є одночасно органічною підсистемою загального поля маркетингових зв'язків та системою організації

діяльності виробничих суб'єктів, яка дозволяє оптимізувати функціональний взаємозв'язок між виробничими цілями та потребами споживачів. Завдяки цьому можна досягти оптимальних показників ділової активності: прибутку, рентабельності, технічної та ресурсної забезпеченості, заробітної плати і т. д.

Одним з основних елементів створення стратегії виходу компанії на зарубіжний ринок є розвиток міжнародного маркетингового комплексу, що втілюється в практичну реалізацію сучасної маркетингової системи. Іншими словами, маркетинговий комплекс об'єднує в собі всі інструменти і заходи, що впливають на очікуваний попит на продукцію компанії. Успіх на ринку можна досягти, пропонуючи сервісне обслуговування після продажу, зручну упаковку, унікальні цінності, високу або низьку ціну відповідно до очікувань сегмента, продаючи в кредит або використовуючи ефективну рекламну техніку або пропонуючи продукт в зручному для покупця місці.

За матеріалами [1, 4] можна стверджувати, що існує три способи організації міжнародної діяльності компанії: експорт, спільне підприємство, пряме володіння. Компанія може експортувати продукт через власний торговий персонал за кордоном або через місцевих маркетингових посередників. Спільне підприємство полягає в об'єднанні виробничого і маркетингового капіталу з іноземною компанією. При повній (прямий) власності компанія займається виробництвом і маркетингом без будь-якого партнера. Крім того, міжнародна діяльність компанії може включати спільне використання ліцензії за кордоном, продаж франшизи на певний період, відкриття філії за кордоном чи створення дочірньої компанії за кордоном.

Особливим видом міжнародного маркетингу є глобальний маркетинг. Він пов'язаний з міжнародними корпораціями і ТНК, значна діяльність яких ведеться за межами країни.

Управління транснаціональною компанією має три рівні: стратегічний, управлінський і операційний. На стратегічному рівні необхідно сформулювати мету компанії, визначити ресурси і вибрати найбільш придатну корпоративну стратегію. Керівництво повинно трансформувати корпоративні цілі і більш конкретні цілі, а також забезпечувати ефективне використання ресурсів. Операційний рівень відповідає за виконання завдань, необхідних для досягнення цілей.

Згідно до [1-4] міжнародний маркетинг засновано на принципах національного маркетингу та він має аналогічну структуру. Стимули міжнародної торгівлі - це порівняльні переваги, що випливають з розподілу і спеціалізації економіки країн через відмінності в їх економічних і географічних умовах.

Тому при виході на міжнародний ринок компаніям необхідно проводити детальні дослідження ринку і враховувати специфічні особливості економічного, політичного, правового та культурного середовища. В основні завдання служби маркетингу, що провадить інструментарій міжнародного маркетингу входить вивчення міжнародного маркетингового середовища (споживачі, конкуренція, правові норми, звичаї, традиції, прийняті стандарти діяльності, реклама, місця розміщення і т. д.); обґрунтування доцільності виходу на зовнішній ринок (поточні можливості, майбутні переваги); визначати і досліджувати конкретні ринки, на які збирається вийти підприємство; розробка методів зовнішньоекономічної діяльності та адекватної організації; створення маркетингових сервісів.

Важливо зазначити, що функція агентства маркетингового дослідження не завершується лише виконанням дослідження. Згідно до [1, 2] його участь можна прослідкувати на кількох ключових етапах: вивчення проблеми, з якою зіткнулась фірма-замовник; складання програми дослідження; здійснення дослідження і, що особливо

важливо, маркетингове агентство повинно підтримувати зв'язок і після завершення дослідження, зокрема, для того, щоб полегшити роботу, пов'язану із впровадженням дослідження, і розраховувати на замовлення нового маркетингового дослідження.

Стратегічний підхід до міжнародного маркетингу полягає в орієнтації на довгострокові оцінки кон'юнктури світового ринку, які мають стати базою для встановлення перспективних прогнозів та поточних завдань.

Згідно з вищевикладеним можна зробити висновок, що міжнародний маркетинг відіграє важливу роль у зовнішньоекономічній діяльності, а правильне застосування елементів сучасного міжнародного маркетингового комплексу може мати позитивний та ефективний вплив на діяльність підприємства та стан і розвиток економіки нашої держави в цілому.

Джерела

1. Global economic and spending trends stay positive past the years midway mark [Електронний ресурс] // Nielsen. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.nielsen.com/us/en/insights/article/2018/global-economic-and-spending-trends-stay-positive-past-the-years-midway-mark/>.

2. Божкова В. В. Трансформації інструментарію маркетингових комунікацій в умовах глобалізації / В. В. Божкова, О. В. Птащенко, Л. Ю. Сагер, Л. О. Сигида // Маркетинг і менеджмент інновацій, 2018, № 1 – С. 73-82

3. Olena Ptashchenko, Svetlana Khaminich, Mykhailo Broshkov, Eduard Kuznietsov, Viktoriia Milcheva, Olga Boiko Transformation of Managerial Innovations in Conditions of Digitalization of Market Relations International Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE) ISSN: 2277-3878, Volume-8 Issue-4, November 2019, P. 7888-7893

4. Птащенко О.В. Вплив інформаційних технологій на процес міжкультурної комунікації в аспекті розвитку міжнародного маркетингу та глобалізаційних процесів / О.В. Птащенко, С.О. Родіонов, Я.М. Куц // Науковий фаховий журнал «Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. СЕРІЯ «ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ». – Київ, КНУТД, 2018. - № 4 (125), 2018. – С. 9.

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАКТИЧНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В США І КРАЇНАХ ЄВРОПИ

Кошарна В. В.,

здобувачка 1 курсу магістратури

Науковий керівник: д.е.н., проф. Птащенко О. В.

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Анотація. У тезах представлено аналітичний огляд досліджень з проблем інклюзивної освіти в розвинених країнах: США, Великобританії, країнах Скандинавії. Дослідження, спрямовані на вивчення питань професійної підготовки педагогів до інклюзії: організація системи ефективного навчання педагогів для роботи в інклюзивну класі, ставлення педагогів до інклюзії як фактор успіху її реалізації, розвиток ключових навичок взаємодії з особливою дитиною і його сім'єю. А також, дослідження, присвячені вивченню адаптації дітей з особливими потребами в колективі умовно здорових однолітків.

Для реалізації теорії і практики інклюзії в Україні є надзвичайно актуальним досвід професійної спільноти фахівців країн, де інклюзія вже не є новою віхою в розвитку освіти. Для вітчизняних фахівців найбільш корисна практика розвинених країн, в яких інклюзія підкріплена державної законодавчої і нормативно-правовою базою, а також великими методологічними та методичними розробками. До таких країн належать США, Великобританія, країни Скандинавії.

Дослідження особливостей професійної підготовки педагогічних кадрів для роботи в інклюзивних групах учнів мають кілька напрямків. Одне з них - реорганізація і модифікація програм загальної професійної освіти, викликані ідеєю інклюзії. Так, J.-R. Kim [1] описує дослідження, присвячене вивченню взаємозв'язку типів програм професійної освіти студентів і їх відношення до інклюзії в США. Автор аналізує дані по десяти програм професійного навчання у вищій школі та виділяє три типи навчальних програм: комбінований, роздільний, загальний професійний. Комбінований тип навчання об'єднує в собі курси факультетів загальної та спеціальної педагогіки і, відповідно, читається на кожному з цих факультетів; при завершенні навчання випускнику присвоюється кваліфікація з правом роботи в загальну та спеціальну освіту. Роздільний тип навчання передбачає збереження програм загальної і спеціальної педагогіки окремо на відповідних факультетах, проте студенти можуть отримати диплом з подвійною спеціальністю, додатково прослухавши певні курси на потрібному факультеті. Загальний професійний тип навчання не надає можливості отримати додаткову кваліфікацію за спеціальною педагогікою. В результаті дослідження з'ясувалося, що студенти комбінованого типу навчання демонструють найбільш позитивне ставлення до інклюзії та готовність до неї.

Крім компіляції теоретичних курсів загальної та спеціальної педагогіки ефективні інтерактивні методи навчання майбутніх педагогів, які надають студентам можливість включення в діяльність, що моделює реальні життєві ситуації з їх природними труднощами. Один з таких способів представлений в роботі K. Scorgie [2], яка описує експеримент, проведений для педагогів-практикантів США з метою їх підготовки до роботи з дітьми-інвалідами. Фахівці розробили для студентів віртуальний курс, в основу якого увійшов інтерактивний комплекс вправ, який відтворює сім'ю з дитиною-інвалідом. Метою вправ було занурення студентів в роль батьків дітей з ОМЗ, що сприяє усвідомленому проживанню реальних ситуацій і проблем, з якими стикаються «справжні» батьки. В основу вправ лягли стратегії інтерактивної педагогіки, пов'язані з «занурюючим» навчанням (transformative learning), наприклад, такі, як розбір конкретних випадків, спрямованих на виявлення почуттів впевненості і безсилля; ситуацій, що викликають сильний емоційний відгук, ведення рефлексивного щоденника. Студентам пропонувалося виступити в якості віртуальних батьків дітей з аутизмом, синдромом Дауна, глухотою, труднощами в поведінці і навчанні, епілептичними синдромами, затримкою психічного розвитку, розумовою відсталістю, дитячим церебральним паралічем. Результати експерименту показали, що студенти придбали більш глибоке розуміння батьків дитини-інваліда та готові надавати їм необхідну підтримку в рамках освітнього середовища.

T. Brandon і J. Charlton [3] описують досвід Англії в створенні центрів удосконалення педагогічної майстерності (Centre for Excellence in Teacher Training, CETT). Подібні організації є найважливішим результатом ряду державних реформ, спрямованих на навчання і тренування педагогічних кадрів. Вони засновані на партнерстві декількох організацій, які об'єднують в єдине професійне співтовариство (community of practice, CoP) викладачів вищої школи, коледжів, курсів підвищення

кваліфікації та вчителів, які працюють з учнями з труднощами в навчанні та/або інвалідністю, з метою забезпечення досвіду практичної роботи останніх. Первинні оцінки роботи цієї спільноти показали зниження почуття ізольованості у багатьох вчителів, завдяки постійному обміну досвідом з колегами.

А. De Boer, S. J. Pijl, A. Minnaert [4] наводять огляд 26 досліджень, спрямованих на вивчення ставлення педагогів до інклюзивної освіти. У більшості випадків у вчителів виявлено нейтральне або негативне ставлення до інклюзії в систему загальної початкової освіти дітей з обмеженими можливостями. Жодне дослідження не представляло абсолютно позитивних результатів. Було виділено кілька змінних, що впливають на ставлення вчителів до інклюзії, серед них – додаткове навчання на курсах перепідготовки та отримання досвіду взаємодії з дітьми, що мають різні типи інвалідності.

Фахівці з Нідерландів і Норвегії М. Koster, М. Е. Timmerman, Н. Nakken, S. J. Pijl, Е. J. van Houten [5] вивчали соціальну взаємодію учнів з особливими освітніми потребами в початковій загальноосвітній школі. Спеціально для цього був розроблений Опитувальник соціальної взаємодії (Social Participation Questionnaire, SPQ), що містить 34 твердження, що відносяться до чотирьох основних аспектів соціальної взаємодії: «дружба/відносини», «контакти/взаємодія», «соціальне самосприйняття учня», «прийняття однокласниками». Вони формують чотири шкали опитувальника. Бали, набрані дітьми з особливими потребами, завжди були значно нижче показників їх звичайних однолітків. Були виявлені також суттєві відмінності між дітьми з різними типами інвалідності, наприклад, діти з розладами аутистичного спектру набрали значно менше балів за двома з чотирьох шкал, ніж діти з різними мовними порушеннями.

Перераховані дослідження дозволяють зробити висновок, що багато в чому успіх інклюзії дитини з ОМЗ в масову школу залежить від позиції дорослого і грамотної системи інфомірування дітей з нормативним розвитком про інвалідність.

В основі представлених досліджень лежить досвід і методична база різних дисциплін: спеціальна і корекційна педагогіка, психологія навчання і розвитку, соціальна психологія, психологія особистості, навчання дорослих. Цей факт свідчить, що інклюзія вимагає комплексного міждисциплінарного підходу із залученням досвіду багатьох наук.

Джерела

1. Kim J.-R. Influence of teacher preparation programmes on preservice teachers' attitudes toward inclusion // *International Journal of Inclusive Education*. 2011. Vol. 15. No 3.
2. Schmidt M., Cagran B. Classroom climate in regular primary school settings with children with special needs // *Educational Studies*. 2006. Vol. 32. No 4.
3. Brandon T., Charlton J. The lessons learned from developing an inclusive learning and teaching community of practice // *International Journal of Inclusive Education*. 2011. Vol. 15. No 1.
4. De Boer A., Pijl S. J., Minnaert A. Regular primary schoolteachers' attitudes towards inclusive education: a review of the literature // *International Journal of Inclusive Education*. 2011. Vol. 15. No 3.
5. Koster M., Timmerman M. E., Nakken H., Pijl S. J., van Houten E. J. Evaluating Social Participation of Pupils with Special Needs in Regular Primary Schools // *European Journal of Psychological Assessment*. 2009. Vol. 25. No 4.

СУТНІСТЬ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Куц Я.,

здобувачка 2 курсу магістратури,

Трибой Д.,

здобувач 2 курсу магістратури,

Науковий керівник: д.е.н., доц. Птащенко О. В.,

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Анотація. В роботі розглянуто, що соціальний розвиток суспільства в умовах глобалізації відбувається шляхом використання інформаційних технологій. І якщо категорія "інформаційні технології" не була реалізована або ідентифікована в минулому столітті, вона незабаром стала концептуальною і поширилася у всіх сферах людського життя, оскільки інформація стає набором даних, знань, інформаційних та програмних продуктів, технічних винаходів, обов'язкова частина суспільства.

Глобалізація повністю змінила спосіб роботи світу. Бар'єри, які колись заважали спілкуванню та спілкуванню з людьми по всьому світу, були знижені. Глобалізація прижилася у всіх сферах: бізнесі, політиці, економіці та соціальній сфері. Крім того, досягнення інформаційних технологій за останні кілька десятиліть мали великий вплив на глобальний ландшафт та прогрес глобалізації. Інноваційні технології в галузі інформаційних технологій стали основним рушієм глобалізації, а тепер інформаційні технології стали ключовою складовою глобальних бізнес-стратегій компаній.

Глобалізація прискорює транзакції інформації, прискорює транспортування та розширює можливості пересування з однієї країни в іншу, щоб знайти найбільш підходяще та прибуткове місце. Іншим значним впливом глобалізації на бізнес є здатність бізнесу розширювати можливості споживачів.

З кожною значною промисловою та технологічною зміною характеристики глобалізації змінювалися. У 2011 році німецький уряд та Siemens запровадили термін «Industry 4.0». Industry 4.0 переводить виробництво від аналогових і механічних технологій до всього цифрового.

Роль інформаційних технологій у суспільстві є постійною та поширюється на дедалі більше сфер застосування - науку, освіту, бізнес, транспорт, зв'язок, державне управління, оборону, політичне життя, культуру, побут тощо. Однак на методологічному рівні виникають деякі питання щодо виявлення та адаптації потенційних інформаційних технологій для забезпечення позитивного економічного розвитку. Вивчаючи термін "інформаційні технології", ми можемо визначити його з різних сторін як: сегмент або синонім інформаційно-комунікаційних технологій; система знань, методи та засоби оволодіння та генерування інформації; набір виробничих методів надання послуг у сфері ІТ; фактор суспільного розвитку; набір апаратного та програмного забезпечення: сукупність процесів, що використовуються для виробництва інформаційних продуктів.

Отже, глобальний розвиток процесів інтернаціоналізації, інтелектуалізації та комп'ютеризації поступово формував глобальне інформаційне суспільство. Ще з 2000-х рр. існує величезна інформаційна індустрія, яка створює, розвиває та підтримує види інформаційних технологій: обробка ІТ-даних, управління ІТ, ІТ для автоматичного офісу, ІТ для підтримки прийняття рішень, інформатика експертних

систем. Оскільки інформаційні технології стали товаром для продажу, в той час і сформувався світовий ринок ІТ.

Розвиток ринку інформаційно-комунікаційних продуктів та послуг прямо пропорційно залежить від рівня номінальних доходів населення. Незважаючи на значний попит на ІКТ (ринок товарів та послуг інформаційних технологій), окремі його сегменти наближаються до насичення. Зокрема, ринок мобільного зв'язку вже характеризується як близький до насичення.

Джерела

1. Отенко І.П., Птащенко О.В., Куш Я.М. Тенденції розвитку електронного бізнесу на світовому ринку. Науковий фаховий журнал «Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. СЕРІЯ «ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ». – Київ, КНУТД, 2020. - № 4 (149), 2020. С. 50-57

2. Отенко І.П., Птащенко О.В., Самок О. Використання різних видів технологій в міжнародному бізнесі. Науковий фаховий журнал «Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. СЕРІЯ «ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ». – Київ, КНУТД, 2020. - № 5(151), 2020. С.38-44

3. Отенко І., Птащенко О. Тенденції розвитку високотехнологічної сфери в умовах глобалізації. Вісник Тернопільського національного економічного університету. 2020. Вип. 4. С. 65–76.

4. Птащенко О. В., Вовк В. А. Особливості торговельного співробітництва України в сучасних умовах глобалізації. Бізнес Інформ. 2021. №4. С. 42–47.

АКТУАЛІЗАЦІЯ ПОДОЛАННЯ КОГНІТИВНИХ РИЗИКІВ У ДОСЯГНЕННІ СТАЛОСТІ ГОСПОДАРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА УМОВ ЗБІЛЬШЕННЯ СЕКТОРА КРЕАТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ

Сафонова К. Я.,

здобувач I курсу магістратури

Науковий керівник: к.е.н., доц. Кривуля П. В.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Анотація. Розглянуто зміст когнітивних ризиків як нової актуалізованої категорії вад сталості розвитку, та розглянуто темпи зростання креативної економіки, якій притаманні риси збільшення важливості когнітивних процесів та й когнітивних ризиків також.

Креативна економіка має на увазі виробництво креативного продукту як головного сектору економіки. Але виробництво креативного продукту (або інформаційного продукту, що майже теж саме, якщо розуміти під інформацією саме інформацію, тобто збільшення знань, а не обсяг даних) – це процес креативний, а тому – когнітивний. Тому й стає актуальним завдання визначитись з роллю подолання когнітивних ризиків у сучасних процесах, що спрямовані на досягнення сталості розвитку суспільства та господарства.

Метою роботи стає розкриття змісту когнітивних ризиків саме як нової актуалізованої категорії вад сталості розвитку у зв'язку зі зростанням креативної економіки, якій притаманні риси збільшення важливості когнітивних процесів.

Джерелами когнітивного ризику можуть виступати когнітивні спотворення, які призводять до вибору на базі неповної картини умов дії, яку надає аналіз ситуації, і –

як наслідок – неповноти або спотворення одержуваної інформації, спотворених підстав вибору альтернатив дії. Такими джерелами обмеження аналізу можуть виступати різноманітні людські риси: емоції, обмеження пам'яті, упередження особистості, тощо. За А. В. Казельською [5] всі ці фактори неминуче впливають на раціональність прийняття управлінських рішень у процесі внутрішньофірмового планування, що пояснює необхідність врахування когнітивних помилок експертами, які беруть участь у формуванні стратегії підприємства. Але для визначення когнітивного ризику слід розрізняти причини, з яких можлива сама обмеженість знань: 1) суб'єктивне незнання при принципову можливість отримання необхідних відомостей (наприклад, обмежене знання через брак часу, відведеного на це, в силу недостатності наданих для аналізу ситуації ресурсів та зусиль або ін.); 2) незнання «об'єктивне» за умов принципової відсутності необхідних відомостей в накопиченому людством суспільно-історичному надіндивідуальному досвіді (надіндивідуальних знаннях, засвоєваних або тими, що привласнюються окремими людьми). Таким чином можна казати про когнітивний ризик як суб'єктивну складову чинників процесу прийняття рішень, так званий людський чинник; та про фундаментальну невизначеність, яка притаманна не окремому суб'єкту, а суб'єкту як представнику людства. Таким чином пов'язаними стають індивідуальна невизначеність когнітивних процесів та фундаментальна невизначеність когнітивних дій окремого індивіда через загальну для людей фундаментальну когнітивну неспроможність подолання певного чинника невизначеності.

Крім того, необхідно розрізняти за А. В. Казельською [5]: 1) когнітивний ризик, що пов'язаний з прийняттям суб'єктивного рішення, на яке впливають внутрішні джерела когнітивного уявлення ситуації суб'єктом; 2) когнітивний ризик, що пов'язаний з прийняттям рішень групами людей, які в різній мірі володіють базовими знаннями, необхідними для прояснення ситуацій, де визначальною стає загальна система знань, що задає і обмежує можливості самого передбачення. Таким чином, рівень вираження впливу когнітивних спотворень при формуванні стратегічних рішень залежить від: 1) умов, за яких приймають управлінське рішення; 2) специфіки внутрішніх джерел когнітивного подання ситуації суб'єктом (для індивідуальних рішень); 3) групової системи знань (для групових рішень). Когнітивний ризик групових рішень можна відносити як на специфічні сукупні помилки «колективного розуму», так і на специфічні організаційні помилки колективного процесу прийняття рішень: у першому випадку помилка виникає як помилка індивідуального рішення, але не виправляється у подальшому та збільшує розмір рівня когнітивного ризику; у другому випадку помилка виникає саме через специфіку сполучення індивідуальних дій, методичну, або комунікаційну. Тому вважаємо, що комунікаційні ризики мають тісний зв'язок з когнітивними, а тому й доречним є використання показників, які характеризують якість інформаційного забезпечення прийняття рішень, яке М. В. Дорошко та П. В. Кривуля [3, 4, 7] розуміють як процес комунікації, а не як забезпечувальні процеси постачання ресурсів: забезпечення інформацією це насамперед спільна дія, а не постачання матеріальних даних, – цій дії притаманні комунікаційні хиби, як процесу постачання притаманні втрати через транспортування. Тому як процеси матеріального постачання потребують подолання метричної невизначеності, так процеси комунікації потребують подолання методичного (це наглядно показано у роботах [3, 6]), термінологічного (показано у [8, 9]), інтерпретаційного та подібних вимірів нечіткості використання систем знаків, які породжують комунікаційні хиби та когнітивні ризики.

Для розгляду зв'язків різних видів невизначеності звернемось ще до одного погляду на природу невизначеності – на той, що запропонував Вільям Роу [10]. Відповідно до його підходу, виділяються чотири класи або розмірності невизначеності: 1) часова невизначеність пов'язана з прогнозуванням майбутніх наслідків подій (виходів) або відсутністю інформації про минулі стани; (має подвійну спрямованість, із теперішнього моменту часу в майбутнє й у минуле); 2) метрична невизначеність зв'язана з неточністю оцінки або вимірів змінних, що включаються в математичні моделі; 3) структурна невизначеність породжується складністю досліджуваної системи і необхідністю побудови і верифікації моделей; 4) комунікаційна невизначеність виникає в результаті необхідності комунікацій при оцінці невизначених параметрів або при роз'ясненні можливих наслідків рішень. Безпосередньо у В. Роу немає когнітивного ризику як виду невизначеності результатів людської дії, але з іншого боку другий, третій та четвертий класи, як було показано вище, мають безпосередній зв'язок з утворенням когнітивних ризиків.

В першу чергу для нашого дослідження актуальними є метрична та комунікаційна невизначеність, про які можна зробити такі коментарі на підставі тез з роботи І. В. Гончарова [2]. Метрична невизначеність виникає тому, що у процесі прийняття рішень необхідно збирати інформацію про навколишнє оточення, що потім використовується при побудові моделей. Будь-якому виміру властива деяка похибка, що обумовлена способом виміру і типом використовуваної шкали. Дані спостережень піддаються подальшому опрацюванню, методи якого залежать від інтерпретації природи вимірюваних величин. Це також може служити джерелом невизначеності. Комунікаційна невизначеність виникає при оцінюванні чинників. Переважну більшість факторів зовнішнього оточення людина характеризує якісними величинами, які вимірюються лінгвістичними змінними. Калібрування лінгвістичних шкал є суб'єктивним, а тому, оцінки, що зроблені різними експертами, можуть відрізнятися. Окрім цього, результати аналізу проблеми подають на розгляд визначеному колу осіб, серед яких можуть бути менеджери, що приймають рішення, керівники, акціонери, фахівці різних галузей діяльності, представники громадськості. У цих людей може бути різний рівень знань, спеціальної підготовки, тому, їхні можливості в сприйнятті інформації різні. Також важливо враховувати суб'єктивність сприйняття та психологічне забарвлення інформації. Усвідомлення чинників ризику і природи невизначеності є важливою умовою для прийняття результативного рішення. Будь яка нова сфера потребує креативних рішень, тобто не таких, що є рутинними, – але чим більше таких рішень вимагає ситуація, тим вище ризики, також і когнітивні ризики, що визначаються рівнем дослідження сфери діяльності, в якій ці рішення приймаються. Перехід до креативної економіки передбачає постійний пошук нового, тенденція є невідворотною, тому необхідно оснащувати управлінські команди підприємств засобами аналізу нових та цікавих ідей.

Таким чином будь яка нова сфера дії пов'язана зі збільшення когнітивних ризиків. Але інноваційна економіка, креативна економіка – це нові сектори економіки, які апіорі розуміються як такі, що пов'язані з постійно обновлюваними умовами прийняття рішень, з динамічним середовищем. Тому й інноваційні сектори традиційно пов'язують з венчурним бізнесом, тобто з бізнесом, для якого ризик є головною, визначальною рисою. Наведені нижче рис. 1, 2 показують статистику інвестицій у венчурний бізнес України, демонструючи те, що говорячи про стартапи, неможливо не оцінювати їхній ризик.

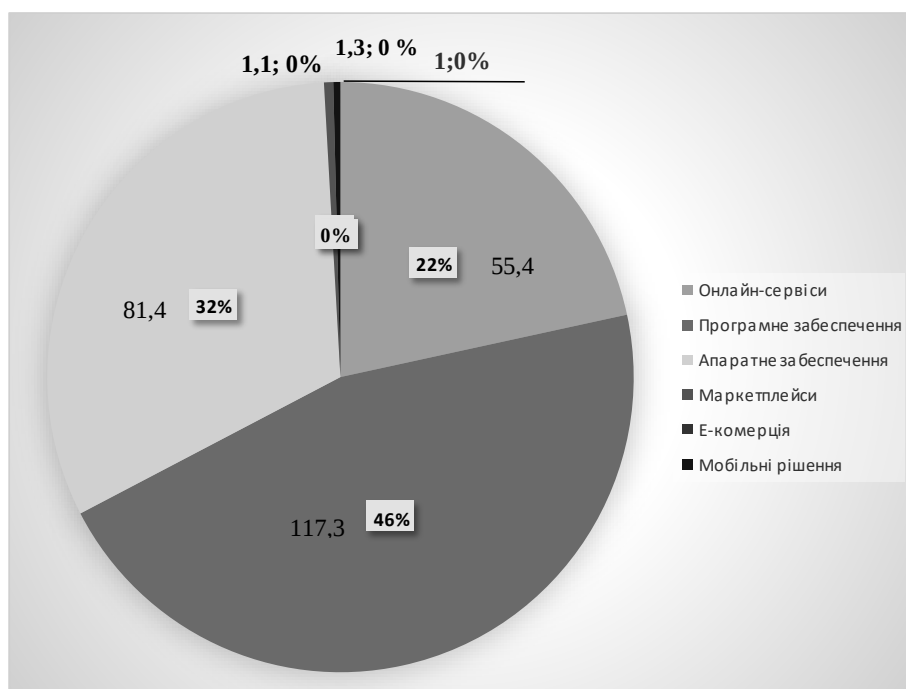

Рис. 1. Структура венчурних інвестицій за сферами інвестування в Україні у 2018 р., млн. дол (складено за матеріалами з [11, 12])

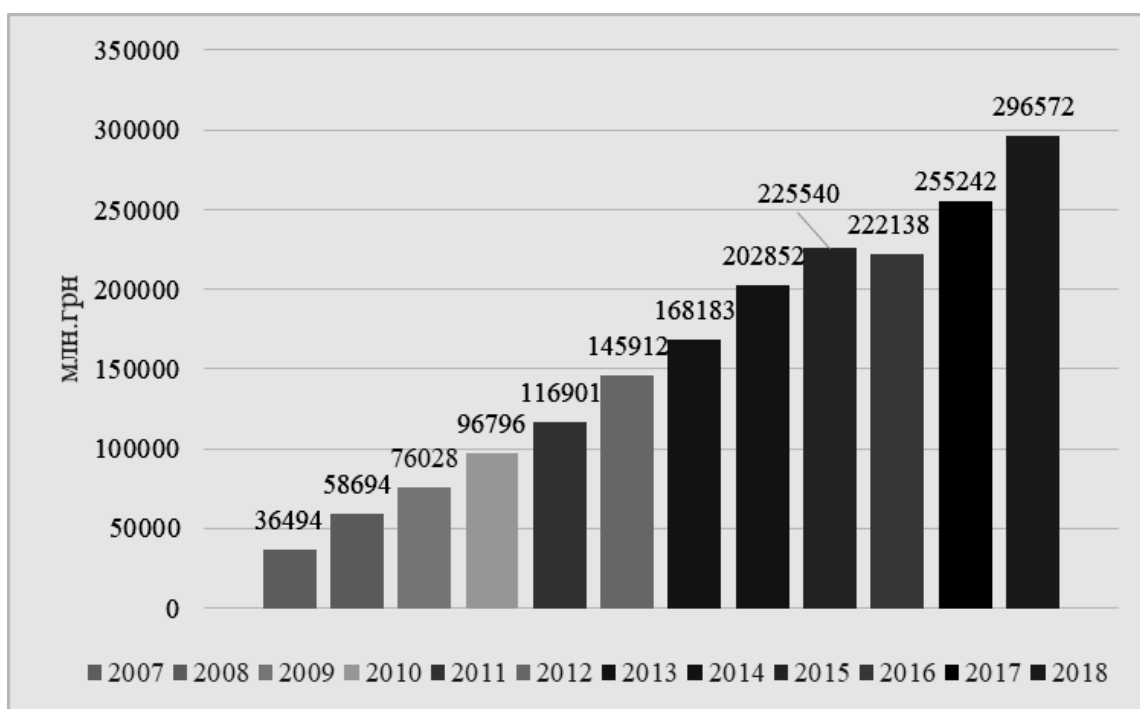

Рис. 2. Динаміка активів в управлінні венчурними інститутами спільного інвестування в Україні протягом 2007–2018 рр., млн. грн (складено за матеріалами з [1])

Як бачимо, динаміка активів в управлінні венчурними інститутами спільного інвестування в Україні протягом 2007–2018 рр. тільки зростала, тенденція очевидна та не потребує встановлення апроксимуючих трендів. Це підтверджує розвиток нових секторів економіки, насамперед інноваційних, креативних, цифрових, також і у

економіці України. А тому підтверджується припущення про зростаючу роль розробки нового інструментарію для подолання когнітивних ризиків у досягненні сталості господарчої діяльності за умов збільшення сектора креативної економіки.

Джерела

1. Активи в управлінні КУА (за типами фондів). Українська асоціація інвестиційного бізнесу. URL: <https://www.uaib.com.ua/analituaib>
2. Гончаров І. В. Ризик та прийняття управлінських рішень: Навч. посібник. Харків: НТУ “ХПІ”, 2002. 160с
3. Дорошко М. В., Кривуля П. В. Комунікаційні хиби при консолідації інформації у проєктних командах : монографія. Луганськ: Вид-во ЛДАКМ, 2014. 196 с.
4. Кривуля П. В., Дорошко М. В. Конвенции внутриорганизационных коммуникантов как условие информационного обеспечения принятия управленческих решений. *Проблемы экономического и правового обеспечения менеджмента хозяйствующих субъектов* : Материалы научной конференции памяти профессора В. Н. Ткаченко. Сб. научн. трудов Донецкого нац. техн. ун-та. – Донецк: ДонНТУ, 2008. С. 169-176.
5. Казельская А. В. О возможности применения когнитивных технологий при управлении производственной мощностью предприятия. *Известия Юго-Западного государственного университета. Серия: Экономика. Социология. Менеджмент*, 2015, no. 4 (17), с. 185-192
6. Кривуля П. В., Кобцева Д. А. Когнітивні ризики у оцінюванні відносної значущості складових комплекса цілей мегапроєктів: абераційний ризик інтуїтивних переваг та консолідаційно-наведений ризик довільних порядків згортки. *Наукові Вісті Давіського університету*. 2019. № 17. DOI: 10.33216/2222-3428-2019-17-12
7. Кривуля П. В., Дорошко М. В. Показатели качества информационного обеспечения принятия решений как коммуникации. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2008. № 4 (122). С. 107-115.
8. Сафонова К. Я., Кривуля П. В. Обґрунтування пропозиції та завдання верифікації гіпотези профілю належної конотації термінів та терміноелементів. *Південноукраїнські наукові студії* : матеріали всеукр. наук.-практ. конф. студентів та молодих вчених. Одеса: ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2020. С. 47-49.
9. Сафонова К. Я., Кривуля П. В. Пропозиція методу «ПУНКТ» і верифікація експертизи фонетичної якості термінів з використанням профілю належної конотації на прикладах з економічної термінології. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*, 2020. № 2 (258). С. 68-81. DOI: 10.33216/1998-7927-2020-258-2-68-81
10. Rowe William D. Understanding Uncertainty. *Risk Analysis*, Vol. 14, № 5, 1994, pp. 743-750.
11. Ukrainian Venture Capital and Private Equity Overview 2017. Ukrainian Venture Capital&Private Equity Association. 2017. URL : <https://inventure.com.ua/upload/library/UVCA%20%20Ukrainian%20Venture%20Capital%20and%20Private%20Equity%20Overview%202017.pdf>
12. Ukrainian Venture Capital and Private Equity Overview 2018. Ukrainian Venture Capital&Private Equity Association. 2018. URL: <http://uvca.eu/en/news/uvca-has-presented-overview-of-the-ukrainianinvestment-market>

КОВІД-ВИКЛИКИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ

Токарев М. В.,

здобувач 2 курсу бакалаврату,

Держак Н. О. к.е.н., доц.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Анотація. Робота містить результати оглядового аналізу впливу на розвиток інтернаціонального бізнесу сучасних ковід-викликів. Акцент зроблено на економічній стороні питання впливу, на самому розумінні такого поняття як «міжнародний бізнес», запропоновані варіанти вирішення проблемних ситуацій в напрямку більшої цифровізації та роботизації в умовах обмежувальних заходів.

Мета дослідження – більш глибоке вивчення загальних ковід-викликів та їх впливу на діяльність міжнародного бізнесу.

Глобальна хвороба – пандемія Covid-19 – спричинила масштабні трагедії загальнопланетарного характеру. Вплив вірусу на міжнародний бізнес може мати довгострокові непередбачувані наслідки. Шкоди вже зазнали українські та світові компанії, локальний бізнес та мегакорпорації були вимушені пристосуватися до нових умов, спричинених коронакризою. Сама коронакриза є результатом впливу не лише самої пандемії, а й епідеміологічними заходами, що були введені національними урядами майже всіх держав світу. За даними Світового банку [1], глобальна економіка впала торік на 4,3%, пандемія призвела до маси жертв і хворих, а мільйони людей закинула за межі бідності.

Взагалі, перед тим як проводити аналіз впливу на розвиток міжнародного бізнесу ковід-викликів, варто згадати саму сутність, «корінь» міжнародного бізнесу. Міжнародний бізнес історично і логічно виникає внаслідок розвитку й поглиблення міжнародного поділу праці та формування світового ринку [2]. Діяльність міжнародного бізнесу заснована на взаємодії двох або більше контрагентів з метою отримання міжнародного прибутку, тобто є інтернаціональною. Економічна співпраця з метою отримання прибутку і з перетином національних кордонів держав, процеси глобалізації як явища уніфікації та посилення взаємозалежності країн, інтенсифікація міжнародних економічних відносин між різними акторами інтернаціонального життя – все це характеризує міжнародний бізнес.

На практиці існують фактори впливу на діяльність міжнародного бізнесу, вони різні. Розглянемо економічні фактори. Такими є рівень заробітної плати, рівень розвитку національного, регіонального та світового ринків, рівень оподаткування бізнесу, валовий внутрішній продукт країни, ВВП, інвестиційна привабливість, транскордонні витрати. На діяльність міжнародної економічної сфери впливають такі чинники як спеціалізація праці, кількість природних ресурсів, загальна грамотність і кваліфікаційна підготовка спеціалістів, кількість населення, рівень технологічного оснащення, рівень виробничих відносин. На саму ж діяльність бізнесу різних видів та форм власності в країнах впливають велика кількість законів та підзаконних актів щодо діяльності бізнес-компаній, юридичні колізії, питання щодо покращення трудових відносин, соціально-економічного становища працівника компанії. Існують не тільки економічні або юридичні моменти, є ще й соціально-політичні, соціальні, геоекономічні та геополітичні питання, що мають інколи й вирішальний вплив на діяльність тієї чи іншої міжнародної компанії. Щодо геоекономіки та геополітики – великі актори сучасного міжнародного середовища в умовах глобального ринку

можуть також використовувати як конкурентні форми боротьби за попит або ж домінування, так і неконкурентні у вигляді односторонніх санкцій, ембарго або інших обмежувальних заходів, що не тільки не лібералізують міжнародні економічні відносини, а лише стримують і погіршують їх.

За даними НБУ [4], пандемія COVID-19 вплинула на обсяги зовнішньої торгівлі. При цьому за відсутності суттєвих коливань курсу імпорту зазнав більших втрат ніж експорт. Загалом, у січні-червні 2020 року експорт товарів та послуг продемонстрував негативну динаміку, зменшившись у вартісному вимірі, за попередніми даними НБУ, на 6,6%, чого не спостерігалось, починаючи з січня 2017 року (за виключенням січня-квітня та січня-травня 2020 року). Починаючи з початку року, продовжується скорочення експорту товарів до країн ЄС – на 17% (питома вага в загальному обсязі експорту товарів – 33,2%). Вартісні обсяги імпорту товарів та послуг зменшились на 19,7% порівняно з січнем-червнем 2019 року. При цьому, вартісні обсяги імпорту товарів з країн ЄС зменшились на 11,4% (питома вага в загальному обсязі імпорту товарів – 40,5%). Сальдо торгівлі товарами та послугами у січні-червні 2020 року становило «плюс» 163 млн дол. США.

Висновок. Треба знайти такий шлях, який дозволив би знизити ризики від введення національними урядами країн епідеміологічних обмежень на діяльність міжнародного бізнесу й від самої пандемії.

Перш за все, варто було б скоординувати подальші дії з національними урядами, наприклад, винести на обговорення питання щодо актуалізації законодавств у плані соціально-економічного захисту працівників у сфері міжнародного бізнесу в умовах пандемії.

По-друге, варто хоча б поступово зменшувати кількість епідеміологічних обмежень задля покращення роботи компаній, пов'язаних з міжнародним бізнесом, шляхом прийняття відповідних нормативно-правових актів чи іншого юридичного закріплення. Ці питання важливі, їх можна було б винести як переговорну основу. Окрім того, одним із аспектів стало б питання про необхідність більшої цифровізації процесу виробництва та роботизації в умовах, коли існують обмежувальні заходи. Потрібен розвиток виробничих відносин на основі покращеної технологічної бази.

Рекомендовані напрямки розвитку міжнародного бізнесу в умовах пандемії – більша юридична прозорість в нових умовах, дотримання відповідних законодавств та нормативно-правових актів, піклування про працівників у сфері міжнародного бізнесу (соціально-економічна складова, психологічна, юридична підтримка персоналу), цифровізація та роботизація виробничих потужностей.

Джерела

1. Бізнес під час пандемії: з чого почати та як вижити. URL: <https://suspilne.media/170108-z-pocatku-roku-ukraincam-povernuli-blizko-8-mln-grn-za-neakisni-tovari-ta-poslugi/>.

2. Сутність міжнародного бізнесу та його характеристика. URL: https://pidru4niki.com/14170120/menedzhment/sutnist_mizhnarodnogo_biznesu_yogo_harakteristika.

3. Особливості міжнародного менеджменту. URL: <https://library.if.ua/book/53/3853.html>.

4. УКРАЇНА: вплив COVID-19 на економіку і суспільство (бачення постпандемічного розвитку у 2020-2024 рр. очима експертів та молоді). URL: <https://www.unicef.org/ukraine/documents/consensus-report>

ФУНКЦІОНАЛЬНО-ВАРТІСНИЙ АНАЛІЗ ЯК ПОТЕНЦІЙНЕ МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІЗУ ЦІЛЕЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТА УСТАНОВ ЗА УМОВ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Шестопалов В. І.,

здобувач 1 курсу магістратури

Науковий керівник: к.е.н., доц. Кривуля П. В.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Анотація. Розкрито погляд на універсальність дослідження цілей та функціональності у різних сферах господарської діяльності та окрему увагу зосереджено на варіативності методичного забезпечення окремих стадій функціонально вартісного аналізу як одного з можливих засобів аналізу шляхів досягнення цілей сталого розвитку.

Наразі як міжнародний, так і український бізнес в цілому, прибігає до використання різноманітних маркетингових досліджень. Неважливо яким є підприємство: малим, середнім або великим, всі вони потребують інформацію щодо ринку, на якому реалізується товар, потреби споживачів, продукцію, яке воно виробляє тощо, щоб в результаті зробити своє положення на ринку кращим, стати більш конкурентоспроможним. Тому всі ці підприємства прибігають до використання якихось найбільш зручних для себе маркетингових досліджень.

В наш час як на міжнародному ринку, так і на українському існує велика та жорстока конкуренція, яка посилюється темпами, тому для міжнародного та українського бізнесу одне з ключових значень є ринок та спроможність діяти на цьому ринку активно, тим самим посилюючи свої позиції та можливості протистояти іншим підприємствам. На нашу думку маркетингові дослідження, як необхідна складова міжнародного та українського бізнесу (зادля спроможності бути конкурентоспроможним), безпосередньо стосуються 8-ї (Сприяння поступальному, всеохоплюючому та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх) та 9-ї (Створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям) цілі сталого розвитку. Ці цілі направлені на інноваційні впровадження та економічну допомогу бізнесу задля його процвітання та поліпшення економічного стану людини шляхом забезпечення її гідним робочим місцем. У роботах [10, 11] було наголошено про перспективність використання функціонально-вартісного аналізу у комплексі методів забезпечення досягнення цілей сталого розвитку, також і шляхом використання методу у маркетингових дослідженнях. Маркетингові дослідження завжди мають зв'язок з економікою підприємства та найчастіше використовуються для впровадження на ринок інновацій. Тобто маркетингові дослідження сприяють досягненню перелічених вище цілям сталого розвитку.

Проблема в тому, що на підприємстві маркетингові дослідження не можуть бути цілеспрямованими без уточнення того, який товар може потенційно бути за своїми властивостями та з якими саме витратами його можна виробляти. Це потребує вирішення завдань управлінського обліку та аналізу, спрямованих не на потреби податкового обліку, а на потреби того обліку, що забезпечує стратегічне маркетингове

планування. Тому доречним може бути метод функціонально-вартісного аналізу у використанні до маркетингового дослідження як об'єкту такого аналізу.

Метою роботи є визначення меж універсальності та варіативності методичного забезпечення проведення функціонально-вартісного аналізу (ФВА) по відношенню до різноманітних цілей.

Існує велика кількість різних визначень ФВА, тому що кожен автор намагається дати своє, найбільш ближче та повне визначення цього методу. Наприклад, Р. Влчек [1, с. 16] вважає, що ФВА є цілеспрямовано складеним комплексом методів, суттю якого є пошук і пропозиція кращого або навіть принципово нового рішення функцій аналізованого об'єкта з метою підвищення ефективності його використання. Н. К. Моїсєєва [7] ж дає інше, більш розгорнуте на нашу думку визначення: «Функціонально-вартісний аналіз – це метод системного дослідження функцій об'єкта (виробу, процесу, структури), який спрямовано на мінімізацію витрат у сферах проектування, виробництва та експлуатації об'єкта при збереженні (підвищенні) його якості і корисності». Відмінно від Р. Влчека Н. К. Моїсєєва звертає увагу не тільки на дослідження функцій об'єкту, але й на його вартість, бо назва методу свідчить про вартість об'єкту, тому цей компонент є важливим, щоб на нього не звертати увагу.

Цілі функціонально-вартісного аналізу можуть відрізнятися в залежності від об'єкта дослідження. Якщо об'єктом дослідження виступає якийсь підрозділ підприємства (це може бути маркетинговий відділ або відділ менеджменту), то цілями цього методу будуть досягнення поліпшення трудомісткості, продуктивності, а також поліпшень в роботі відділу за показниками вартості. Функціонально-вартісний аналіз складається з 7-ми етапів [3, с. 203]: підготовчого; інформаційного; аналітичного; творчого; дослідницького; розробки рекомендацій; реалізації прийнятих рішень. Всі перелічені етапи мають ще більшу деталізацію на стадії та роботи, які можуть мати різну базу методичного забезпечення у відповідності до мети використання ФВА. Прикладом варіативності методичного забезпечення, може бути розгляд використання доречних методів на стадій підготовчого етапу ФВА. У якості прикладів такого розгляду (який було виконано за матеріалами [2, 5-9]) можуть бути різні завдання ФВА на стадії «визначення мети проведення ФВА» підготовчого етапу функціонально-вартісного аналізу для чотирьох прикладів використання ФВА: для удосконалення або розробки нового продукту (розробка більш економічної конструкції продукту; формування нових конкурентних переваг), та удосконалення бізнес-процесу (зادля підвищення продуктивності праці, підвищення креативності творчих колективів). Виходячи з таблиці, можна відзначити, що функціонально-вартісний аналіз є універсальним методом, який можна пристосовувати для вирішення широкого кола завдань у досягненні різних цілей. Ухвалена ООН програма «Цілі сталого розвитку» теж є цілями, тому ФВА можна проводити і для аналізу досягнення різних цілей сталого розвитку, але це застосування для кожної із цілей буде різним.

Така варіативність методичного забезпечення кожного етапу функціонально-вартісного, як показано на прикладі однієї із стадій підготовчого етапу, допомагає підприємцю обрати певні, максимально зручні та відповідні методи, процедури, операції та методики, які застосовуються для досягнення цілі задля якої проводиться функціонально-вартісний аналіз, а також найбільш якісніше та повно провести та проаналізувати кожен етап ФВА.

Функціонально-вартісний аналіз з часів свого заснування й досі використовується у апаратах управління багатьох підприємств, а його властивість

використання у широкому колі завдань аналізу робить його потенційно потужним інструментом аналізу. Ті невеличкі результати, які вдалось отримати у дослідженні все ж таки надають можливості дійти певних висновків щодо варіативності змісту методичного забезпечення не тільки однієї із стадій підготовчого етапу, а й взагалі для всіх етапів ФВА. Етапи ФВА можна проводити з використанням багатьох методів, процедур та операцій, вибір яких має бути спрямовано на більш точну відповідність та якість реалізації кожного етапу та для більш глибокого аналізу предметного поля досягнення тієї чи іншої цілі ФВА.

Джерела

1. Влчек Р. Функционально-стоимостной анализ в управлении / сокр. пер. с чеш. - М. : Экономика, 1986. 176 с.
2. Журавлев В. В., Савруков Н. Т. Анализ хозяйственно-финансовой деятельности предприятий. Конспект лекций. СПб.: Политехника, 2001. 127 с.
3. Зборовська О. М., Галан О. Є. Функціонально-вартісний аналіз трудового потенціалу підприємства. *Проблеми економіки*. №1. 2014. С. 199-203.
4. Кобцева Д. А., Кривуля П. В. Визначення методом парних порівнянь відносної значущості цілей керованого впливу на соціум на прикладі декларованих ООН цілей сталого розвитку. *Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи* : матеріали всеукр. наук.-практ. конф. студ. і молодих вчених. У двох частинах. Харків: ХНУБА, 2019. Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері. С. 133-138.
5. Кривуля П. В., Шестопапов В. І. Групи економічних акторів-користувачів функціонально-вартісного аналізу за ознакою сполучення інтерпретацій окремих складових характеристик функціональності та вартості. Соціально-компетентне управління корпораціями в умовах поведінкової економіки : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (18 лютого 2020 р., м. Луцьк). Луцьк: СХУ ім. Л. Українки, 2020. С. 361-364.
6. Литвин З. Б. Функціонально-вартісний аналіз: навчальний посібник. Тернопіль: Економічна думка, 2007. 130 с.
7. Моисеева Н. К., Карпунин М. Г. Основы теории и практики функционально-стоимостного анализа. М.: Высшая школа, 1988. 192 с.
8. НОУ ІНТУІТ. Лекція. Методика функціонально-вартісного аналізу [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://intuit.ru/studies/courses/3636/878/lecture/32286?page=1>
9. Шестопапов В. І., Кривуля П. В. Проблематика інтерпретації показників на прикладі експертизи формули розрахунку остаточної ціни контракту. Пріоритетні напрямки розвитку науки і освіти : матеріали І Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з міжнародною участю. Бердянськ: БДПУ, 2019. С. 47-49.
10. Шестопапов В. І. Перспективи використання функціонально-вартісного аналізу у сфері забезпечення сталого розвитку. *Цілі сталого розвитку: проблеми і можливості досягнення в Україні та світі* : матеріали ІV всеукр. наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти та молодих вчених. Сєвєродонецьк: СХУ ім. В. Даля, 2020. С. 133-136.
11. Шестопапов В. І. Регіональні проблеми країн периферійного капіталізму у забезпеченні сталого розвитку на прикладі ініціатив проведення маркетингових досліджень. *Цілі сталого розвитку: проблеми і можливості досягнення в Україні та світі* : матеріали ІІІ всеукр. наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти та молодих вчених. Сєвєродонецьк: СХУ ім. В. Даля, 2019. С. 72-75.

**АНАЛІЗ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ, ЯКІ БУЛИ РЕАЛІЗОВАНІ
В ПРОЄКТАХ, ЗА ДОПОМОГОЮ ПРОГРАМ ПРООН**

Ганускова О.О.,

здобувачка 2 курсу бакалавріату

Науковий керівник: к.е.н., доц. Федорова О.В.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Анотація. У тезах розглянуто цілі сталого розвитку, які були реалізовані в проєктах за допомогою програм Організації Об'єднаних Націй, їх називають «глобальними цілями». Після оголошення незалежності України, Організація Об'єднаних Націй стала однією з перших міжнародних організацій, яка надавала підтримку у демократичних перетвореннях України.

Цілі сталого розвитку (далі – ЦСР), працюють у дусі партнерства і прагматизму, та спрямовані на правильний вибір з метою стабільного підвищення якості життя для майбутніх поколінь. Вони містять чіткі орієнтири та цільові показники, які всі країни мають запровадити відповідно до власних пріоритетів та екологічних проблем світу загалом [1].

Головна мета ЦСР – це підвищення рівня життя для майбутніх поколінь, шляхом партнерства, згуртованості та активних шляхів, які направлені на сталий розвиток в подоланні екологічних проблем, проблем бідності, рівності, справедливості, тощо. В світі, цілі сталого розвитку називають «глобальними цілями», тому що вони мають бути в пріоритетах виконання для усіх країн світу.

Головні пріоритети ЦСР – це позитивні зміни для людства й планети в подоланні деяких нагальних проблем, з якими стикається сьогодинішній світ: воєнні конфлікти, кліматичні зміни, забруднення навколишнього середовища, проблеми пов'язані з бідністю та голодом, тощо.

Саме ПРООН опікується та надає досвід й знання необхідний для подолання цих проблем, тим самим допомагає всім країнам вибудовувати свою особисту траєкторію на шляху до сталого розвитку. Вона розкриває сутність сімнадцяти цілей, які є головними для реалізації проєктів щодо успішного сталого розвитку. Всі цілі взаємопов'язані між собою та мають впроваджуватися комплексно та системно для того, щоб охопити всі сфери життя людства та планети.

На початку нового тисячоліття світові лідери зібралися в штаб-квартирі Організації Об'єднаних Націй, щоб сформулювати широку концепцію для боротьби з убогістю в її численних проявах [2]. Ця концепція, втілена у восьми Цілях розвитку тисячоліття (далі - ЦРТ), а саме вони є головними для реалізації проєктів щодо успішного сталого розвитку:

Ціль 1: Ліквідація крайньої бідності і голоду;

Ціль 2: Забезпечення загальної початкової освіти;

Ціль 3: Заохочення гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок;

Ціль 4: Скорочення дитячої смертності;

Ціль 5: Поліпшення охорони материнства;

Ціль 6: Боротьба з ВІЛ / СНІДом, малярією та іншими захворюваннями;

Ціль 7: Забезпечення екологічної стійкості;

Ціль 8: Формування глобального партнерства в цілях розвитку.

Після ретельного аналізу та проведення моніторингу ЦРТ, було зазначено що ефективне використання оброблених даних може сприяти активізації зусиль в області розвитку та реалізації успішних цілеспрямованих заходів, а в подальшому відстеженню результативності роботи та підвищенню рівня підзвітності.

Тому, для реалізації проєктів сталого розвитку, необхідно зробити кардинальні зміни в роботі з даними: підвищити їх доступність, якість надання, своєчасність та прозорість і цілісність, з метою використання щодо подальшої ефективної роботи щодо їх реалізації.

Основні завдання, які передбачено ЦРТ, повинні були бути виконані до 2015 року, але деякі завдання, які ставили за мету, були досягнуті світовою спільнотою протягом останніх 15 років, це дозволило врятувати життя мільйонів людей і поліпшити умови їх життя.

25 вересня 2015 року, Генеральна Асамблея ООН підвела підсумки виконання ЦРТ та прийняла нову резолюцію і затвердила новий план дій «Перетворення нашого світу: Порядок денний в області сталого розвитку на період до 2030 року» [2].

Якщо проаналізувати досягнення цілей глобального розвитку в Україні станом на 2021 рік та реалізацію кожної цілі в проєктах ООН, можна прийти до таких висновків по кожній цілі окремо (подано в табл.1):

Таблиця 1

Цілі	Кількість реалізованих проєктів
1. Подолання бідності	1
2. Подолання голоду.	0
3. Міцне здоров'я.	4
4. Якісна освіта.	2
5. Гендерна рівність.	4
6. Чиста вода та належні санітарні умови.	2
7. Відновлення енергії.	2
8. Гідна праця та економічне зростання	3
9. Інновації та інфраструктура	1
10. Скороченні нерівності	2
11. Сталий розвиток міст та спільнот	3
12. Відповідальне споживання	1
13. Боротьба зі зміною клімату	1
14. Збереження морських екосистем	1
15. Збереження екосистем суші	1
16. Мир та справедливість	2
17. Партнерство заради стійкого розвитку	3

В таблиці ми бачимо, що реалізація ЦСР продовжується для досягнення глобальних цілей в Україні, орієнтуючись на проєкти висвітлені на офіційному сайті ПРООН. Лідируючі позиції займають проєкти, які реалізують такі цілі як: міцне

здоров'я, гендерна рівність, гідна праця та економічне зростання та партнерство заради стійкого розвитку.

Отже, план цілей розвитку тисячоліття, який було розроблено до 2015 року зрушив вперед до ефективних результатів, і це ми бачимо вивчаючи досвід який було реалізовано в проєктах за допомогою програм Організації Об'єднаних Націй.

Нажаль у виконаних проєктах, не має цілі подолання голоду, але вона є пріоритетною не тільки в світі, а й для України в цілому для «забезпечення збалансованості економічного, соціального та екологічного вимірів сталого розвитку України» [3].

На нашу думку, реалізація цих цілей, з подолання голоду - є головною, яка безпосередньо залежить від інших цілей, таких як сталий розвиток міст та спільноти, гідна праця та економічне зростання, мир та справедливість, а так як вони вже мають фундаментальні досягнення, вважаємо що й досягнення Цілі 2, зрушиться з «мертвої точки» не тільки в Україні, а й в цілому у світі.

Джерела

1. Офіційний сайт ПРООН. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainable-development-goals.html>).

2. Генеральна Асамблея «Перетворення нашого світу: Порядок денний в області сталого розвитку на період до 2030 року». [Електронний ресурс], – Режим доступу: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/sustainable-development-port/the-2030-agenda-for-sustainable-development.html>.

3. Цілі розвитку тисячоліття. УКРАЇНА: 2000–2015. НАЦІОНАЛЬНА ДОПОВІДЬ. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://idss.org.ua/monografii/2015%20MDG%20Ukr%20Report%20DRAFT.pdf>.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Паничок М. Ю.,

здобувачка 2 курсу магістратури

Науковий керівник: к.е.н., доц. Швець Н. В.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Анотація. Розглянуто вплив цифровізації державного сектору на розвиток бізнесу в Україні на прикладі електронної платформи ProZorro. Показано переваги і недоліки даної платформи та вказано напрями її вдосконалення для подальшого стимулювання розвитку підприємницького сектору на конкурентних засадах.

Активізація позитивних зрушень у підприємницькому секторі є підґрунтям реалізації низки цілей сталого розвитку, тому питання стимулювання бізнесу та покращення умов його ведення є вкрай актуальними для України. На сучасному етапі технологічних змін широкі можливості для удосконалення державного регулювання економічних процесів надає цифровізація, яка якісно покращує взаємодію між державою та бізнесом, підвищуючи її ефективність, зручність та прозорість.

Однією з важливих для економіки країни сфер є державні закупівлі, які є структурною частиною сукупного попиту, і через залучення приватних підприємницьких структур до участі у державних контрактах можуть виступати

потужним стимулом їх розвитку. До недавнього часу даний вид державної діяльності відрізнявся високою корумпованістю, що заважало повноцінному використанню переваг цього макроекономічного інструменту, і саме впровадження цифрових технологій почало змінювати ситуацію.

Мета дослідження – аналіз впливу цифровізації сфери державних закупівель на розвиток українського бізнесу на прикладі електронної системи ProZorro. Основними інформаційними базами дослідження стали моніторинговий портал DoZorro [1] та платформа ProZorro-продажи [2].

ProZorro – це електронна платформа, яка об'єднує понад 35 тисяч державних, комунальних установ та підприємств (*замовники товарів, робіт та послуг*) і близько 250 тисяч комерційних компаній (*постачальники*). Вона є обов'язковою для використання в установах бюджетної сфери. Дана платформа інтегрована з моніторинговим порталом DoZorro, який забезпечує ефективний контроль публічних закупівель.

Платформа ProZorro стала досить популярним засобом взаємодії між замовниками товарів і послуг та виконавцями (постачальниками). Це зумовлено низкою переваг, зокрема, доступністю та високою швидкістю поширення інформації про відповідні пропозиції та оголошувані тендери, легкістю доступу в систему як для учасників, так і для замовників, можливістю економії часу і коштів за рахунок зниження ціни внаслідок проведення конкурентних процедур, можливістю зниження різних видів комерційного та фінансового ризику тощо.

Наведені переваги даної платформи залучають все більше замовників серед приватних бізнес структур, які, відповідно до чинного законодавства, не зобов'язані проводити закупівлі на платформі ProZorro, тобто дана електронна система стає привабливою й для здійснення комерційних закупівель. Динаміка їх основних показників наведена на рис. 1.

Як видно з рис. 1, протягом 2016-2020 рр. обсяг та вартість як розміщених, так і укладених комерційних закупівель значно збільшилися; рівень їх успішності, тобто частка укладених угод в загальній кількості розміщених запитів, зросла. Також збільшилася середня вартість контрактів, що свідчить про підвищення довіри замовників до даної платформи: підприємці вважають за потрібне і доцільне розміщувати великі замовлення на ресурсі, який дозволяє мінімізувати комерційні ризики.

Проте, платформа ProZorro має і певні недоліки, а саме: можливість доступу в систему і учасників з недійсними дозвільними документами або без таких взагалі; відсутність практики блокування учасників, що мають податковий борг; необхідність учасникам щомісяця отримувати довідки про несудимість в органах внутрішніх справ тощо. Виправлення цих недоліків, модернізація системи, а також розширення функціоналу та покращення функціонування платформи ProZorro є цілком технічно можливим і досягається це шляхом додавання пошукових застосунків для автоматичного запиту відповідних даних в існуючих базах даних. Вищеописана модернізація платформи дозволить підвищити безпеку комерційних операцій за рахунок блокування доступу для несумлінних учасників, що сприятиме її подальшому поширенню в підприємницьких колах як засобу розвитку вітчизняного бізнесу.

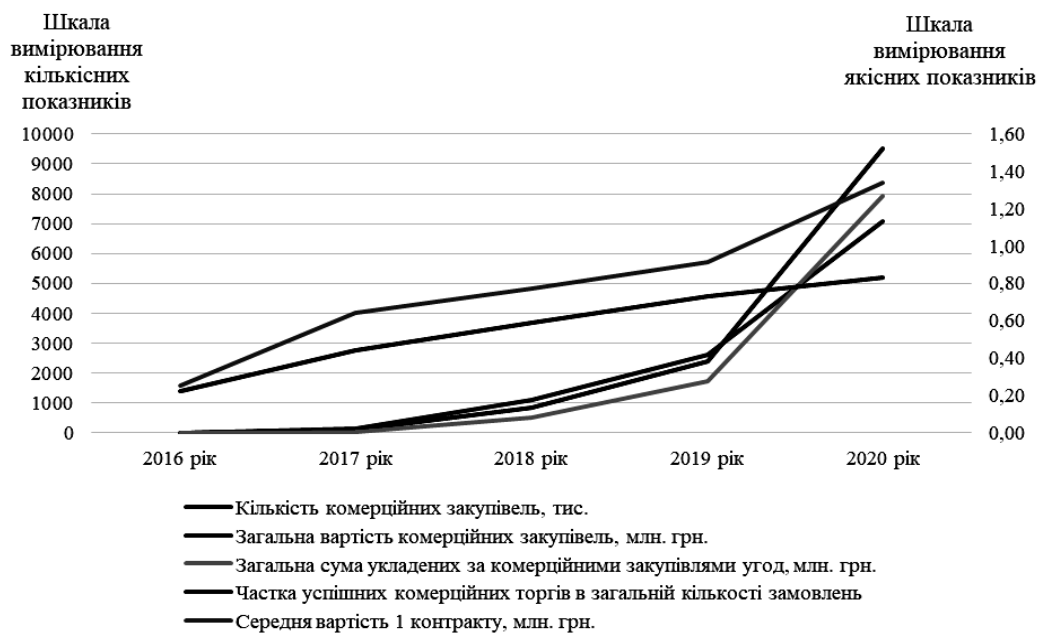

Рис. 1. Динаміка обсягів та успішності комерційних закупівель на платформі ProZorro за період 2016-2020 рр.

Джерело: побудовано автором за матеріалами [2]

Отже, дослідження результатів функціонування платформи ProZorro показало, що впровадження цифрових технологій в практику державного управління суттєво обмежує корупцію, спрощує отримання державних послуг та забезпечує їх доступність для представників бізнесу, а також розширює для них можливості просування своїх товарів і послуг.

Джерела

1. Моніторинговий портал DoZorro. URL: <https://dozorro.org/search?query=%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D0%B8&sort=date%20Modified&order=desc> (Дата звернення: 27.10.2021 р.).
2. ProZorro. Продажі. URL : <https://bi.prozorro.sale/#/competitorAnalysis> (Дата звернення: 27.10.2021 р.).

ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ДОСВІД УКРАЇНИ

Петрова І. П.,

кандидат економічних наук

Інститут економіки промисловості НАН України

Анотація. У роботі проаналізовано досвід застосування форм публічно-приватного партнерства для досягнення цілей сталого розвитку України. Визначено основні перешкоди для активного застосування форм публічно-приватного партнерства, які потрібно вирішити у найближчий час.

Розвиток публічно-приватного партнерства (ППП) визначено ключовим механізмом у досягненні цілей сталого розвитку (ЦСР). У Резолюції Генеральної Асамблеї ООН від 25.09.2015 А / RES / 70 / 1 «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» публічно-приватне партнерство

зазначено як один з пріоритетних напрямів досягнення сталого розвитку [1]. Взаємозв'язок цілей сталого розвитку та публічно-приватного партнерства випливає з Цілі 17 «Зміцнення засобів реалізації Глобального партнерства в інтересах сталого розвитку та активізація його діяльності» в якій безпосередньо вказується «Заохочувати і стимулювати ефективне партнерство у державному секторі, державно-приватне партнерство та партнерство серед організацій громадянського суспільства, спираючись на досвід і стратегії залучення ресурсів сторін партнерства» [1], а також з Цілі 9 «Створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям», у якій передбачається «розвиток якісної, надійної, стійкої та сталої інфраструктури, включаючи регіональну та транскордонну інфраструктуру, з метою підтримки економічного розвитку та добробуту людей» [1].

Особливість публічно-приватного партнерства у досягненні цілей сталого розвитку полягає у тому, що у партнерстві задіяні декілька суб'єктів, які взаємодіють для досягнення результату, чим самим збільшується синергетичний ефект.

Метою дослідження є вивчення українського досвіду застосування форм публічно-приватного партнерства для досягнення ЦСР та визначення основних перешкод для активної реалізації ППП.

У останні десятиліття в Україні відбуваються суттєві інституціональні зміни в тих сферах, які раніше перебували в публічній власності та управління [2]. Зокрема, це стосується житлово-комунального господарства, електроенергетики, автодорожнього та залізничного транспорту, портів, а також об'єктів соціальної інфраструктури. Публічний сектор надає в довгострокове користування бізнесу об'єкти цих галузей, залишаючи за собою право регулювання і контролю за їхньою діяльністю. Однак, згідно [3] з станом на 2021 р. на засадах публічно-приватного партнерства реалізуються тільки 66, а інші 126 договорів – ні, з яких 4 договори – закінчено термін дії, 9 договорів – розірвано, 113 договорів – не виконуються.

Слід зазначити, що статистичні дані наведені на офіційних джерелах не надають інформацію про загальну кількість проєктів ППП з конкретизацією на якій стадії реалізації вони знаходяться. Вартість у грошовому вимірі проєктів ППП не вказана, що не дозволяє простежити обсяг фінансування та дати відповідь, які джерела фінансування задіяні в цих проєктах.

Наведені статистичні дані тільки надають можливість прослідкувати територіальний аспект реалізації ППП. У територіальному розрізі більшість договорів реалізується у Київській та Миколаївських областях.

Основне число договорів здійснюються в наданні житлово-комунальних послуг, таких як збір, очищення та розподілення води (31 договір, що становить 47,0 % від загальної кількості); виробництво, транспортування і постачання тепла (8 договорів, що становить 12,1 % від загальної кількості); оброблення відходів (7 договорів, що становить 10,6 % від загальної кількості); управління нерухомістю (4 договори, що становить 6,1 % від загальної кількості); виробництво, розподілення та постачання електричної енергії (3 договори, що становить 4,5 % від загальної кількості).

Договори в житлово-комунальному секторі відрізняються невисокою вартістю капітальних витрат, а також зрозумілою схемою повернення інвестицій і з гарантованим попитом.

Розвиток транспортної інфраструктури планується здійснювати із використанням концесійної форми ППП. Свідченням цього є розробка пілотних проєктів публічно-приватного партнерства в українській портовій галузі – запуск двох пілотних проєктів ППП на засадах у ДП «Стивідорна компанія «Ольвія» та ДП

«Херсонський морський торговельний порт» [4]. Крім того, на сьогоднішній день в Україні реалізується 7 договорів, що становить 10,6 % від загальної кількості. Це в основному будівництво та/або експлуатація автострад, доріг, залізниць, злітно-посадкових смуг на аеродромах, мостів, шляхових естакад, тунелів і метрополітенів, морських і річкових портів та їх інфраструктури.

У секторі охорони здоров'я реалізується лише 1 договір, що становить 1,5 % від загальної кількості. Специфічними особливостями проєктів ППП у сфері охорони здоров'я є наступні: заборона скорочення мережі державних та комунальних закладів охорони здоров'я; особлива структура суб'єктів відносин; необхідність збалансування соціальної та комерційної складової проєкту; конституційні обмеження щодо платності послуг у державних і комунальних закладів охорони здоров'я [5]. У цілому проєкти публічно-приватного партнерства соціальної сфери менш маржинальні, ніж проєкти інших сфер суспільної інфраструктури: транспортної та комунальної. Фінансування проєктів ППП в соціальній сфері пов'язано зі значними труднощами в зв'язку з неоднорідністю попиту, складністю прогнозування споживчого потоку і оцінки соціального ефекту. Однак близько 80% проєктів ППП в соціальній сфері передбачають окупність за рахунок прямого збору плати зі споживачів і здійснення іншої комерційної діяльності приватного партнера.

На сьогоднішній день найбільш поширеною формою реалізації проєктів публічно-приватного партнерства є концесійна угода, проте 36 % від усіх угод припадає на договори спільної діяльності. Дана ситуація обумовлена тим, що договір спільної діяльності видається більш простий (з точки зору запуску і витрат на підготовку) для інвесторів. Такі договори активно застосовуються щодо реконструкції об'єктів охорони здоров'я, туризму і реставрації об'єктів культурної спадщини.

Слід відмітити, що саме за процедурою публічно-приватного партнерства за Законом України «Про державно-приватне партнерство» реалізується два договори про спільну діяльність. Перший договір укладено між територіальною громадою міста Малин і ТОВ «Енергія тепла». Другий між територіальною громадою міста Остер в особі Остерської міської ради та корпорацією «Укратомприлад». Об'єктами публічно-приватного партнерства є котельні, що перебувають у комунальній власності та забезпечують теплом об'єкти бюджетної сфери [3].

Проєкти ППП у науково-технічній та інноваційних сферах в Україні не реалізуються. Це передусім пов'язане з розгалуженістю інноваційної інфраструктури, а її окремі елементи (технопарки, наукові парки) існують у рамках нестабільного правового поля; неефективними механізмами державної фінансової підтримки через неузгодженість виділення коштів з бюджетним та податковим законодавством; інертною діяльністю приватного бізнесу до інноваційних процесів; суттєвим розривом у взаємодії елементів національної інноваційної екосистеми у трикутнику: приватний бізнес, наука і держава.

Активне просування проєктів ППП перебуває на досить низькому рівні. Розвитку та реалізації проєктів ППП перешкоджають такі факти: обмежені спеціальні навички щодо планування, затвердження і контролю ППП; небажання винаймати досвідчених радників; брак необхідної незалежності державних органів; неякісні тендери; обмежений доступ малозабезпеченого населення країни до об'єктів обслуговування при належному ціноутворенні та у зв'язку з цим неможливість відшкодування витрат на розвиток інфраструктури; недостатність спеціалізованих боргових інструментів для ефективного використання приватними інвесторами при фінансуванні інфраструктури; низький рейтинг інвестиційного рівня країни; суттєві загальні ризики і ризики неплатежів при реалізації проєктів ППП; здійснення фінансових зобов'язань з боку публічного партнера через обов'язкове включення в державний або місцевий бюджет щорічно, у той час як

проекти ППП укладаються на більш довгий строк і держава повинна поновлювати гарантії в кожному річному бюджеті.

За всіх очевидних переваг застосування публічно-приватного партнерства в Україні для досягнення ЦСР стикаються з низкою серйозних перешкод. За наявності відповідного механізму публічно-приватного партнерства кількість укладених та результативних договорів ППП залишається незначною і потребує суттєвого удосконалення.

Джерела

1. UN General Assembly. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development, 21 October 2015, A/RES/70/1. URL: <https://www.refworld.org/docid/57b6e3e44.html> (дата звернення: 04.10.2021).
2. Залознова Ю.С., Бутенко Н.В., Петрова І.П. Публічно-приватне партнерство в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку. *Економічний вісник Донбасу*. 2016. № 2. С. 21-28.
3. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. Інформація щодо укладених договорів публічно-приватного партнерства. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=24249595-c6bb-4098-86db-7a97c3465cf3&title=InformatsiiaSchodoUkladenikhDogovoriv> (дата звернення: 04.10.2021).
4. Міністерство інфраструктури України. У Міністерстві інфраструктури оголошено офіційний запуск проектів концесії у портах Ольвія та Херсон. URL: <https://mtu.gov.ua/news/29605.html> (дата звернення: 04.10.2021).
5. Міністерство охорони здоров'я України. Методичні рекомендації для державних та комунальних закладів охорони здоров'я, для працівників органів управління у сфері охорони здоров'я, для впровадження проектів державно-приватного партнерства у сфері охорони здоров'я. URL: <http://moz.gov.ua/uploads/1/7840-1234567890.pdf> (дата звернення: 04.10.2021).

ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПРАВЕДЛИВОСТІ ТА РІВНОСТІ ГРОМАДЯН У ПРАВІ НА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Петросян К. Є., аспірант,

Котова Л. В., к.ю.н., доц.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Анотація. У тезах здійснено аналіз прийнятих державою нормативно-правових актів, спрямованих на добробут та соціальний захист громадян в умовах пандемії. Відзначено про позитивні кроки, реалізовані у цьому напрямку з метою забезпечення справедливості та рівності громадян у праві на отримання соціальних виплат. Досліджено ефективність діяльності органів державної влади при наданні соціальних послуг та запропоновано шляхи вдосконалення електронного документообігу відповідних органів із громадянами з питань призначення або продовження соціальних виплат.

У вересні 2015 року в Нью-Йорку відбувся Саміт ООН зі сталого розвитку, на якому було затверджено нові орієнтири розвитку, у тому числі, у підсумковому документі «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» було затверджено 17 Цілей Сталого Розвитку та 169 завдань. Цілі сталого розвитку (ділі - ЦСР) також називають «глобальними», спрямованими на те, щоб покінчити з бідністю, захистити планету і забезпечити мир і процвітання для всіх людей у світі.

Україна, як і інші країни-члени ООН, приєдналася до глобального процесу забезпечення сталого розвитку. Тому в умовах пандемії коронавірусної хвороби (далі – COVID-19) та тимчасової окупації частини територій України, належне і справедливе соціальне забезпечення громадян свідчить про міру відповідальності правової держави, яка сповідує європейські цінності та принцип верховенства права.

В Україні проголошено і діє принцип верховенства права, який є основоположною засадою у визначенні конституційного ладу держави. Принцип верховенства права закріплено у ч.1 ст. 8 Конституції України, відповідно до якої закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй [1, ст.8]. Принцип верховенства права є «надпринципом» [2], який можна розглядати як верховенство правового закону, характеризуючи його за призначенням як верховенство прав людини в їхньому природному розумінні.

Проблематика верховенства права привертає чи не найбільшу увагу представників юридичної науки. Окремі її аспекти ставали предметом ґрунтовних досліджень таких вчених, як С. Головатий, А. Заєць, М. Козюбра, О. Петришин. Поняттю та суті соціального захисту присвячено увагу у наукових працях таких вчених, як: В. Андреев, Н. Болотіна, В. Жернаков, М. Захаров, Н. Стаховська, Б. Сташків та ін. Однак, питання забезпечення принципу верховенства права під час реалізації права громадян на соціальний захист в умовах пандемії є новим викликом для суспільства в цілому, та важливим в аспекті реалізації 16 Цілі сталого розвитку щодо побудови миру, справедливості та сильних інститутів та потребує подальшого ретельного вивчення. Тому метою цих тез є дослідження доступності соціальних виплат для громадян в умовах пандемії та вироблення пропозицій щодо створення ефективних механізмів користування державними послугами в цих умовах.

Почнемо виклад матеріалу з аналізу поняття «право», яке у юридичній літературі вживається у різних значеннях. «Право - це один із видів соціальних норм, що діють у державі і має форму вираження: основною цих форм є закон. Закон формується людьми свідомо й цілеспрямовано. Закон не має іншої сутності, крім сутності права» [3]. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком правової держави. Тому розглядаючи механізм реалізації в Україні принципу верховенства права, слід звернути увагу на його неподільність з такими поняттями як «демократія» та «права людини».

Принцип верховенства права, як слушно зауважив М. І. Козюбра, «передбачає інтерпретацію верховенства права через його складові, що охоплює стаття 3 Конституції України, у якій закріплено обов'язок держави щодо поваги до прав людини» [4]. «Саме людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю» [1].

В аспекті досліджуємого нами питання слід зазначити, що карантинні обмеження були спрямовані перш за все на попередження розповсюдження COVID-19, що унеможливило вільне переміщення громадянами територією України. Тобто, ці обмеження викликали труднощі у реалізації громадянами конституційного права на соціальний захист, зокрема і внутрішньо переміщеними особами (далі - ВПО), які проживають на тимчасово непідконтрольній території.

Разом з тим, Україна як демократична держава здійснила, на нашу думку, ряд позитивних кроків з метою дотримання права громадян на соціальний захист у цей складний період.

Серед нормативно-правових актів, спрямованих на соціальну підтримку незахищених категорій громадян в умовах карантину можна навести Закон України «Про

внесення змін до деяких законодавчих актів, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-2019)" від 30.03.2020 №540-IX (далі - Закон №540-IX), Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)" від 17.03.2020 №530-IX (далі – Закон №530-IX), Постанова КМУ "Деякі питання соціальної підтримки сімей з дітьми" від 22.04.2020 №329 (далі - Постанова №329), Постанова КМУ "Деякі питання надання державної соціальної допомоги" від 08.04.2020 №264 (далі -Постанова №264), Постанова КМУ "Деякі питання застосування обмежувальних протиепідемічних заходів, спрямованих на запобігання поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2" від 25.03.2020 №245 (далі – Постанова №245, Постанова КМУ "Про особливості надання житлових субсидій" від 25.03.2020 №247 (далі – Постанова №247) та інші.

Так, Законом №540-IX [5] було визначено Кабінету Міністрів України вжити заходи щодо недопущення зменшення розміру виплат пенсій, а також щодо проведення індексації пенсій, після завершення здійснення заходів щодо запобігання виникненню та поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), передбачених карантинном, встановленим КМУ.

Через запроваджений карантин управлінням соціального захисту населення дозволено продовжити деякі види державної соціальної допомоги сім'ям з дітьми без звернень громадян – тобто в автоматичному режимі. Подовжені наступні види допомоги: а) державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям; б) допомога на дітей одиноким матерям; в) державна соціальна допомога особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю; г) допомога на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування; д) допомога на дітей, хворих на тяжкі та рідкісні захворювання, яким не встановлено інвалідність; е) допомога особам, які проживають разом з особою з інвалідністю I чи II групи внаслідок психічного розладу, яка за висновком лікарської комісії медичного закладу потребує постійного стороннього догляду, на догляд за нею; ж) тимчасова державна допомога дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів, не мають можливості утримувати дитину або місце проживання (перебування) їх невідоме; з) державна соціальна допомога особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю.

Крім того, на час дії карантину в Україні подовжені автоматично також всі соціальні виплати ВПО, які були призначені до періоду встановлення карантину, що виключає проведення процедури верифікації зазначеними особами.

Законом №530-IX [6] передбачено, що на період дії карантину або обмежувальних заходів, пов'язаних із поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19), та протягом 30 днів з дня його скасування забороняється прийняття рішення про скасування дії довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи на підставі інформації про тривалу відсутність (понад 60 днів) особи за місцем проживання, яка дає обґрунтовані підстави вважати, що ВПО повернулася до покинутого місця постійного проживання.

З метою посилення соціального захисту населення на період вжиття заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, Постановою № 264 [7] встановлено, що заява та документи, необхідні для призначення державної соціальної допомоги, державної соціальної допомоги особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю, особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю можуть бути надіслані

поштою, що сприяє можливості дистанційного обслуговування громадян задля забезпечення необхідності особистого звернення.

Також Постановою №247 [8] було визначено особливості надання житлових субсидій у період здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби, якою встановлено можливість розгляду звернень питань щодо призначення житлової субсидії на наступний період без заяв громадян про призначення житлових субсидій.

Аналіз наведених норм законодавства, прийнятих Україною у час пандемії свідчить про надання державним органам (УСЗН, УПФУ) права на продовження виплат у сфері соціального захисту без особистого звернення громадян, в автоматичному режимі з метою дотримання принципу верховенства права. Крім того, автоматичне продовження всіх соціальних виплат на час дії карантину ВПО свідчить про усунення дискримінації для цієї категорії осіб за ознакою місця проживання та забезпечення справедливості у праві на отримання соціальних виплат ВПО нарівні з іншими громадянами України.

На теперішній час карантинні обмеження в Україні продовжено, внаслідок чого потрібно працювати на випередження та виробити пропозиції щодо впровадження ефективних механізмів користування громадянами державними послугами і після закінчення карантину. Серед індикаторів 16 Цілі сталого розвитку можна навести такі як: зміцнення системи запобігання та протидії корупції, довіра до суду, підвищення ефективності діяльності органів державної влади.

Тому, на нашу думку, й в подальшому доцільно вдосконалювати надання державними органами та відповідно, отримання громадянами послуг у сфері соціальних виплат в електронній формі, що сприяє підвищенню ефективності діяльності та мінімізує корупційні ризики. Також, слід створити інфраструктурні об'єкти для надання соціальних послуг у ключових сферах в Донецькій та Луганській областях поблизу контрольно-пропускних пунктів, що допоможе підвищити рівень наданих послуг з метою, як зміцнення довіри до державних інституцій, так і створення більш ефективних механізмів користування соціальними послугами в цих складних умовах.

Джерела

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР: за станом на 01.01.2020 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141.
2. Головатий С. Верховенство закону versus «верховенство права»: філологічна помилка, професійна недбалість чи науковий догматизм? // Вісник Академії правових наук України. – 2003. – № 2-3.
3. Офіційний веб-портал «Судова влада України» <http://court.gov.ua/14/>
4. Козюбра М. І. Верховенство права, права людини і місцеве самоврядування: проблеми взаємозв'язків [Електронний ресурс] / М. І. Козюбра // Наукові записки НаУКМА. – 2017. – Т. 200. – С. 67–71. – (Серія «Юридичні науки»). – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAun_2017_200_15.
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-2019): Закон України від 30.03.2020 № 540-ІХ//Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2020, № 18, ст.123.
6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19): Закон

України від 17.03.2020 №530-IX // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2020, № 16, ст.100.

7. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання надання державної соціальної допомоги» [Електронний ресурс] // № 264 від 08 квітня 2020 р. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/264-2020-%D0%BF#Text>.

8. Постанова Кабінету Міністрів України «Про особливості надання житлових субсидій» [Електронний ресурс] // № 247 від 25 березня 2020 р. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/247-2020-%D0%BF#Text>.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ: ВИКЛИКИ, НОВІ МОЖЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Решетов М. С.,

здобувач вищої освіти,

Науковий керівник: к.е.н., доц. Штаняук .Г. П.

Навчально-науковий інститут економіки та бізнесу

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Анотація. Розглянуто рівень досягнень у цифровізації національної економіки України, який відбиває рівень досягнень за двома цілями сталого розвитку: сприяння безперервному, всеохопному і сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості й гідній праці для всіх та створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям. А за умов пандемії від цифровізації також залежить і рівень досягнення інших цілей.

Практично два роки епідемія COVID-19 диктує свої правила всьому світу, залишаючи при цьому слід на ринковій економіці, змушуючи весь світ пристосовуватися до нових умов життя, роботи, ведення бізнесу. На тлі цих подій все більшого значення набуває цифровізація економіки та цифрова економіка як результат цієї цифровізації. Але слід визнати, що не тільки темпи розвитку цифрової економіки стимулює пандемія, а й рівень розвитку цифрової економіки відбиває ступінь готовності до викликів, що пов'язані з пандемією. Таким чином, хоча боротьба з пандемією повністю відповідає глобальній цілі забезпечення здорового способу життя та добробуту людей будь-якого віку, але досягнення цієї цілі залежить від рівня забезпечення досягнення інших цілей, з якими безпосередньо пов'язана цифровізація: сприяння безперервному, всеохопному і сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості й гідній праці для всіх та створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям. Але можна казати про взаємозв'язок досягнення різних цілей, що показано у роботі Д. А. Кобцевої [3]. Так, оскільки за умов пандемії від цифровізації також залежить і рівень досягнення цілі якісної освіти, тобто забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх. Також від впровадження електронної партисипації залежить рівень досягнення цілі забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст і населених пунктів, що показано у [4]. У цілому можна дійти висновку про пов'язаність всіх цілей сталого розвитку, а таким чином залежності їх досягнення в Україні від рівня цифровізації національної економіки.

Метою роботи є з'ясування, на якому етапі розвитку цифрової економіки перебуває Україна, а також виділити основні перспективи та проблеми цифровізації національної економіки.

Згідно до О. Є. Гудзю [2] за сучасних реалій розвиток цифрових технологій йде швидко вперед, а темпи впровадження цифрових технологій в економіку становляться все більш помітнішими, зменшуючи при цьому частку неінформаційної економіки. Україні в такій ситуації, щоб зберегти свою конкурентоспроможність на світових ринках, необхідно рішуче діяти для того, щоб не відставати від передових країн з розвинутою економікою. Це як ніщо інше актуалізує нові можливості та перспективи розвитку digital есоному в Україні. Але слід визначити, які саме є перспективи для української економіки від цифровізації.

Міністерство та Комітет цифрової трансформації України [5] вважають, що диджиталізація надасть потужний поштовх економічному розвитку України, адже використання цифрових технологій в економіці надає можливість розвитку завдяки цьому значно зменшиться безробіття.

Згідно до [1] деякі аналітики також вважають, що важливим кроком являється початок підтримки нових сфер і сегментів ІТ-сектора, що в свою чергу позитивно сприяє розвитку промисловості та бізнесу взагалі. Прикладом є дослідження ІТ-ринку в Україні, яке провела ІТ-Компанія Beetroot. Воно показало, що у 2020 році ІТ-ринок виріс на 20% у порівнянні з минулим роком. Але слід розуміти, що позитивне сприяння можливо за умов реформування промисловості, переоснащення, впровадження нових технологій, тобто потребує інвестицій.

Велику роль за умов цифровізації набуває електрона комерція. Вагомою перевагою електронної комерції для України є можливість зниження відсотка тіньової економіки, а також корупції, адже завдяки цифровим транзакціям простіше контролювати грошовий обіг між людьми.

Але поширення цифрової економіки це не тільки можливості, а й виклики для української економіки. Розглянемо, з якими саме проблемами може зіткнутися Україна на шляху до цифрової економіки.

Згідно до [6] однією з основних проблем є недостатнє і неякісне інтернет-покриття по всій території України. Не дивлячись на значні зрушення в розвитку цифрових технологій, така проблема залишається актуальною, тим самим значно ускладнюючі розвиток України як цифрової держави. Причому сен у словосполученні «цифрова держава» подвійний: і як держава з розвинутим сектором цифрової економіки, і як саме цифрова держава.

Довга відсутність будь-якої підтримки ІТ-сфери в Україні згубно вплинула на ринок цифрових технологій, викликав при цьому складну ситуацію через колосальну інтелектуальну міграцію висококласних фахівців, що в свою чергу значно уповільнює цифрову трансформацію України.

Раніше згадане збільшення робочих місць у сфері ІТ має зворотну сторону. Яскравим прикладом за [7] є штучний інтелект, який у міру впровадження його в повсякденне життя призведе до зникнення цілих професій в деяких секторах. Даний факт викликає небезпідставні побоювання у неمالій частині населення країни щодо можливої втрати робочого місця. Також з впровадженням цифрових технологій значно збільшується ризик кібератак та й інших видів ризику безперервного забезпечення життєдіяльності, які будуть залежати від надійної роботи програмних продуктів.

Виходячи з перерахованих вище фактів, можна дійти висновку, що завдяки старанням керівництва країни, а також Міністерства цифрової трансформації України диджиталізація економіки стала одним з найбільш пріоритетних проєктів на найближчі десять років. Але при цьому такі проблеми, як недостатній захист авторських прав і високий рівень загрози кібератак, відлякує приплив інвестицій, які

так потрібні українській економіці. Тільки розв'язання всіх проблем і розвиток цифрової інфраструктури можуть зменшити ризики та збільшити шанси на успіх України на шляху до становлення країни з розвинутою цифровою економікою.

Джерела

1. Великий огляд ІТ в Україні: експорт послуг на \$ 5 млрд на рік, зарплати до \$ 6000 в місяць, Рейт компаній - до \$ 40 за годину[електронний ресурс]- Режим доступу: <https://ain.ua/2021/04/06/obzor-it-rynka-beetroot/>
2. Гудзь О. Є. Цифрова економіка: зміна цінностей та орієнтирів управління підприємствами. Економіка. Менеджмент. Бізнес. 2018. № 2. С. 4-12
3. Кобцева Д. А. Проблеми аналізу досягнення цілей сталого розвитку – стан, об'єкти, актори, чинники, засоби, завдання та пріоритети змін у використанні ресурсів. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2021. № 3(267). С. 13-24. DOI: <https://doi.org/10.33216/1998-7927-2021-267-3-13-24>
4. Кривуля П. В. Опис цілей і методичних засобів розробки системи показників для створення дашборду моніторингу стану розвитку електронної демократії у територіальних громадах. *Обліково-аналітичне та організаційно-економічне забезпечення розвитку місцевих громад* : збірник тез доповідей IV Міжн. наук.-практ. конф. Сєверодонецьк: СЛУ ім. В. Даля, 2021. С. 98-101.
5. Міністерство та Комітет цифрової трансформації України [електронний ресурс]- Режим доступу: <https://thedigital.gov.ua/news>
6. ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ [електронний ресурс]- Режим доступу: [file:///C:/Users/User/Downloads/199972-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-490952-1-10-20201122%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/199972-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-490952-1-10-20201122%20(1).pdf)
7. УКРАЇНА 2030Е – КРАЇНА З РОЗВИНУТОЮ ЦИФРОВОЮ ЕКОНОМІКОЮ [електронний ресурс] – Режим доступу: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html>

НАДАННЯ ЯКІСНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ (ДОСВІД ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ)

Рязанцева Я. М.,

здобувачка 2 курсу магістратури

Науковий керівник: к.ю.н., доц. Котова Л. В.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Анотація. У тезах здійснено аналіз впровадження на постійній основі елементів дистанційного навчання в ЗВО, використання єдиних освітніх платформ тощо. Запропоновано деякі кроки щодо забезпечення надання якісної освіти в умовах дистанційного навчання в ЗВО, зокрема, проведення систематичного опитування на єдиній платформі, як студентів так і викладачів щодо якості викладання дисциплін, проведення загальних національних досліджень рівня знань студентів на постійній основі, систематичне проходження професорсько-викладацьким складом різних курсів та тренінгів для опанування новітніх технологій викладання матеріалу тощо.

Останнє десятиліття характеризується, з одного боку, стрімким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та їх запровадженням в усі сфери життя, у тому числі, освіти. З іншого, 2020 рік приніс й нові виклики: спалах інфекційної хвороби

COVID-19, пандемія, жорсткі карантинні заходи по всьому світі, що торкнулися усіх систем, у тому числі й систему освіти. Впровадження дистанційного навчання в ЗВО стало випробуванням для всіх її учасників—адміністрації закладів, освітян, студентів.

Якщо до 2020 року у більшості ЗВО й використовувалося дистанційне навчання, то воно було лише незначним елементом, так званого змішаного навчання, коли частину навчання проводили в аудиторії, а частину часу студенти навчалися онлайн-дистанційно, самостійно опановуючи деякі питання. Так, зокрема, СНУ ім. В.Даля з 2013 року почав освоювати систему MOODLE як платформу дистанційного навчання.

Однак, вимушений перехід на повне дистанційне навчання ЗВО у весняному семестрі 2019-2020н.р. виявив дуже серйозні виклики, як технічного так й організаційного плану, в розрізі саме забезпечення права на отримання якісної освіти.

Необхідно зазначити, що велика частина професорсько-викладацького складу ЗВО, зокрема й СНУ ім. В.Даля досить у короткі терміни успішно удосконалила навички використання цифровими ресурсами та різними дистанційними платформами, що в свою чергу надало студентам можливість отримувати якісне та безперервне опанування матеріалу в умовах карантину.

Як ми знаємо, «Освіта є одним із базових прав людини, воно закріплене у 26 статті Декларації прав людини, Конституції України та Законі України «Про освіту»» [1], [2], [3] . Якість та доступність освіти мають прямий вплив, як на доходи, зайнятість населення, розвиток економіки країни, здоров'я та соціалізацію людей.

Ціль 4 Цілей сталого розвитку вказує на «Забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх».

І хоча дистанційне навчання ні в якому разі не є заміною стаціонарного та ніколи не планувалось на довгострокову перспективу, воно вже стало ефективним освітнім інструментом не тільки під час карантинних обмежень.

Якість освіти – це «вагомий чинник впливу на доходи та зайнятість населення, а отже, і на економічний розвиток нашого суспільства, тож неперервне функціонування й адаптація освітнього процесу в умовах карантину є критично важливими» [4]. Вважаємо, що викладання в ЗВО – за змішаним типом навчанням, дуже легко можна трансформувати в різні режими: збільшити або зменшити офлайн- чи онлайн- компоненти, обирати різні організаційні моделі та стратегії відповідно до можливостей, викликів та потреб. Насправді викладачам нашої країни дуже потрібна як емоційна підтримка, так і забезпечення якісним інтернетом та технікою.

Для надання якісної освіти хороший інтернет – «маст-хев» всі учасники освітнього процесу. Тим самим технічне забезпечення студентів є не менш важливим.

Вважаємо, що для більш ефективного результату надання якісної освіти в умовах дистанційного навчання важливо викладати весь матеріал на одній платформі, яка активно використовується. Прикладом є платформа MOODLE, яку застосовують більшість ЗВО, у тому числі, СНУ ім. В. Даля. На сьогодні в Україні платформами, що найбільш використовуються є:Moodle, MoodleCloud, Edmodo, EDX, Office 365 тощо.

На нашу думку, дистанційний формат повинен передбачати наявність всіх притаманних очному навчанню елементів, таких як: колективне обговорення, групові дискусії пройденного матеріалу, живе спілкування тощо.

Також для забезпечення якісного, повноцінного, освітнього, навчального процесу дистанційно, окрім технічного обладнання, викладачам ЗВО «необхідно володіти низкою професійних та особистих компетентностей, які дозволяють не

тільки зацікавити, організувати студентів на початковому етапі та втримати їхню увагу аж до завершального»[5].

Організація якісного навчання з використанням інформаційних цифрових технологій, комунікація зі студентами на відстані, надихання та мотивування їх до навчання – це ті навички, якими тепер мають володіти всі викладачі ЗВО.

«Хоча вже другий навчальний рік завершився в умовах пандемії та почався третій, на жаль в українській освіті все ще дається взнаки неготовність до різкого переходу на дистанційне навчання: брак матеріально-технічної бази, практичний брак навичок роботи в такому форматі на момент переходу, а також брак відповідного навчання та методичних рекомендацій про організацію освітнього, навчального процесу. Поза тим, ще і бракує даних, аби критично оцінити стан (не)готовності освітньої системи до дистанційного формату та якості дистанційної освіти на другий рік пандемії. Міжнародні експертні організації розробили за цей час достатньо рекомендацій для організації дистанційного навчання, збереження якості освіти та здоров'я учнівства, студентства та освітянок, зокрема значне місце відведено підтримці психологічного та емоційного здоров'я» [6]. Яке в першу чергу головне як для викладачів, так і для студентів.

Попри те на другому році пандемії з періодичними локдаунами все ще не проведено такої оцінки готовності українських ЗВО, професорсько-викладацького складу та студентства до роботи в умовах дистанційного або змішаного типу навчання, зокрема рівня цифрової грамотності й забезпеченості учасників освітнього процесу гаджетами та якісним інтернетом.

Хотілося би зазначити, що вагомим важелем надання якісної освіти в ЗВО є надання підтримки освітянам в освоєнні нових для них цифрових інструментів через тренінги чи окремі зустрічі.

Також, ми розуміємо, що в забезпеченні технічними засобами для віддаленого навчання, важливим ще є й оволодіння навичками користування цими засобами — цифрова грамотність всіх учасників освітнього процесу. Наводимо приклад, Європейська комісія схвалила План дій щодо цифрової освіти на 2021-2027 роки. У ньому акцентують увагу на двох важливих напрямках роботи [7]: 1) сприяння розвитку ефективної системи цифрової освіти (інфраструктура, зв'язок, технічні засоби, розвиток компетенцій викладацтва, високоякісний навчальний контент); 2) покращення цифрових навичок (базові цифрові навички з раннього віку, боротьба з дезінформацією, забезпечення рівного доступу жінок та дівчат до цифрового навчання та інше).

Сьогодні дуже важливим є сприяння принципам і забезпеченню академічної доброчесності в ЗВО. МОН видало «Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової перед вищої і вищої освіти», де, серед іншого, розглянуті способи запобігання плагіату у студентських роботах. «Серед дієвих способів: урізноманітнення завдань (аудіо, відео, текстові, презентації тощо), обмеження часу на виконання завдання, фокус на змісті завдань без готової відповіді із доступних джерел, використання інструментів платформ для дистанційної освіти (наприклад, випадковий порядок тестових питань і варіантів відповідей на них) та інші» [8]. Задля надання якісної освіти в ЗВО в умовах дистанційного навчання, пропонуємо проводити моніторинг потреб ЗВО щодо забезпечення необхідним обладнанням та загальні національні дослідження рівня знань студентів на постійній основі. За допомогою використання єдиних дистанційних платформ (Moodle, MoodleCloud, Edmodo, EDX, Office 365 тощо) нам надається можливість використовувати системи управління навчанням (LMS) та системи управління контентом (CMS) і автоматизувати дистанційне навчання, не лише групуючи студентів, а й координуючи,

спостерігаючи та оцінюючи результати їх навчальної діяльності. Вже запроваджені та розроблені масові відкриті онлайн-курси (МООС: Прометеус, EdEra, Ilearn), що надає нам можливість використання середовищ і додатків для співпраці й оцінювання.

Також для забезпечення якісного дистанційного навчання студентів сам заклад вищої освіти може створювати власні електронні освітні ресурси, чи використовувати ті, що пройшли перевірку у цьому закладі (доступність, якість і відповідність змісту тощо). При виборі цифрових інструментів та засобів заклад освіти повинен враховувати рівень цифрової компетентності учасників освітнього процесу та рівень апаратного та програмного їх забезпечення.

В нашому сьогоденні сучасні освітні тенденції передбачають зміщення акцентів у правовому навчанні студентів із накопичення знань до формування здатності самостійно здобувати, аналізувати, тлумачити, переосмислювати, інтерпретувати, оцінювати й застосовувати на практиці різноманітну правову інформацію.

Джерела

1. Декларації прав людини ст. 26 [Текст] – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text

2. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України від 28 черв. 1996 р. // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

3. Про освіту: Закон України від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII (чинний, поточна редакція – Редакція від -02.10.2021р., підстава – 1709-IX)/ Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

4. Найважливіші критерії якості освіти в Україні – URL: <https://nus.org.ua/news/najvazhlyvishym-kryteriyem-yakosti-osvity-v-ukrayini-vvazhayut-ovolodinnya-kompetentnostyamy-doslidzhennya/>

5. Розвиток ІК-компетентності педагога для роботи в системі е-навчання - URL: <file:///C:/Users/win/Downloads/198%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-885-1-10-20190426.pdf>

6. Щодо організації дистанційного навчання: Лист Міністерства Освіти і Науки України від 02 листопада 2020 р.. № 1/9-609 URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-organizaciyi-distancijnogo-navchannya>

7. Програма Еразмус+ на 2021-2027 гг.: новые возможности, новые горизонты URL: <https://kpi.ua/ru/2021-03-25-dms>

8. Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/rekomendacij-shodo-vprovadzhennya-zmishanogo-navchannya-u-zakladah-fahovoyi-peredvishoyi-ta-vishoyi-osviti>

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНИХ ПРАВ І МОЖЛИВОСТЕЙ ЖІНОК: АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ГЕНДЕРНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УКРАЇНІ

Черенкова М. С.,

здобувачка 2 курсу бакалавріату

Науковий керівник: к.ю.н, ст. викладач Гніденко В. І.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Анотація. Робота містить результати оглядового аналізу і дослідження розвитку гендерного законодавства в Україні, шляхів реалізації розширення прав і можливостей

жінок у політичній і соціальній сферах як одного з ключових факторів сталого розвитку держави. Акцент зроблено на вивченні основних нормативно-правових актів та законопроектів з гендерної проблематики. Надано висновки щодо оцінки системи гендерного законодавства.

На сучасному етапі розвитку демократизації та громадського суспільства в Україні дуже актуальним є формування державної політики з урахуванням гендерної рівності. Відзначимо, що розширення прав і можливостей дівчат і жінок та сприяння розвитку гендерній рівності у всіх сферах життя є пріоритетною ціллю для багатьох міжнародних організацій та спільноти в цілому. Зокрема, це питання відіграє важливу роль у мандаті ПРООН щодо реалізації Порядку денного у сфері сталого розвитку до 2030 року та у Стратегії гендерної рівності Ради Європи на 2018-2023 рр.

«Припинення всіх форм дискримінації щодо жінок і дівчаток є не лише базовим правом людини, воно також має вирішальне значення для прискорення сталого розвитку. Неодноразово було доведено, що розширення прав і можливостей жінок і дівчаток справляє суттєвий позитивний вплив у всіх сферах і сприяє економічному зростанню та розвитку» [1], - проголошує п'ята ціль сталого розвитку Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй в Україні.

Курс України на євроінтеграцію передбачає зміну законодавства у сфері регулювання гендерних відносин з урахуванням практики високих європейських стандартів. Наразі державна політика в нашій країні повинна бути націлена на усунення всіх проявів і форм дискримінації за ознакою статі, на створення соціальних, політичних та культурних умов задля повної реалізації прав і можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя [2, с. 6]. Вважаємо, що наразі Україна досягла певного прогресу у сфері сприяння гендерній рівності та розширення прав і можливостей жінок і дівчат, однак для реального досягнення рівноправ'я ще необхідно здійснити ряд змін, в тому числі і законодавчих.

Серед основних нормативно-правових актів, спрямованих на реалізацію гендерної рівності, є Конституція України, яка закріпила рівність прав жінки і чоловіка. Так, відповідно до статті 24 Конституції України [3]: «Рівність прав жінки і чоловіка забезпечується: наданням жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичній і культурній діяльності, у здобутті освіти і професійній підготовці, у праці та винагороді за неї; спеціальними заходами щодо охорони праці і здоров'я жінок, встановленням пенсійних пільг; створенням умов, які дають жінкам можливість поєднувати працю з материнством; правовим захистом, матеріальною і моральною підтримкою материнства і дитинства, включаючи надання оплачуваних відпусток та інших пільг вагітним жінкам і матерям».

Важливим кроком у формуванні гендерного законодавства стало прийняття спеціального нормативно-правового акту з гендерної проблематики, а саме Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». Метою цього закону є «досягнення паритетного становища жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства шляхом правового забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, ліквідації дискримінації за ознакою статі...» [4], він визначає основні напрями державної політики щодо регулювання і розвитку гендерної рівності.

Відбулися законодавчі зміни і в політичній сфері: прийняття нового Виборчого кодексу у 2019 році, який містить вимогу 40-відсоткової гендерної квоти під час місцевих виборів [5]. Що відповідає основним положенням Рекомендації Рес (2003) 3

Комітету міністрів Ради Європи та дає змогу новообраним місцевим депутатам брати рівну, демократичну, вільну участь у політичному і суспільному житті.

За результатами звіту «Жінки та чоловіки на керівних посадах в Україні: 2017-2020 роки» уряду Швейцарії у партнерстві з ПРООН [6]: «Україна посідає друге місце в Європі за часткою жінок серед менеджерів і підприємців». Також «результати дослідження демонструють, що, в порівнянні з попередніми трьома роками, загальна частка жінок на керівних посадах в Україні зросла до 40,5 відсотків, що значно вище від середньосвітового показника у 29 відсотків».

За результатами виконання Україною міжнародних зобов'язань Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок державі вдалося зменшити розрив в оплаті праці жінок і чоловіків. Про це стверджується у [7]: «Серед основних здобутків у виконанні Конвенції – Україні вдалося зменшити розрив в оплаті праці жінок і чоловіків. Так, якщо у 2017 році він становив 21,2%, то у 2020 році – 20,4%; Зросло представництво жінок у Парламенті, місцевих радах обласного, міських та районних рівнів, чому сприяло введення гендерних квот».

Не залишається поза увагою і сфера безпеки та оборони. У Парламенті у липні 2021р. зареєстрували Проект закону, спрямований на забезпечення рівних прав жінок і чоловіків під час проходження військової служби, а також покликаний запобігати дискримінації за ознакою статі у сфері безпеки й оборони.

Проект закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо проходження військової служби у Збройних Силах України та інших військових формуваннях [8] пропонує встановити принципи рівності в армії шляхом зрівняння прав чоловіків та жінок військовослужбовців у сфері соціального захисту. Зокрема, пропонується забезпечити їм однакові можливості щодо отримання санаторно-курортного лікування, надати рівне право на використання відпустки для догляду за дитиною. Також зазначається, що за фактами дискримінації за переконаннями та ознаками, а також сексуальних домагань, службові розслідування мають проводитися в обов'язковому порядку задля належного реагування на такі випадки, що узгоджується з міжнародними зобов'язаннями України.

Не слід забувати, що дуже вагомий вплив на свідомість суспільства і розвиток культури мають засоби масової інформації, зокрема реклама. Тому важливим кроком у поширенні адекватного і поважного ставлення до жінок у ЗМІ є ухвалення Закону «Про внесення змін до Закону України «Про рекламу» щодо протидії дискримінації за ознакою статі». Закон забороняє «вміщувати у рекламі твердження та/або зображення щодо інтелектуальної, фізичної, соціальної чи іншої переваги однієї статі над іншою та/або щодо стереотипності ролі чоловіка та жінки, що пропагує принизливе та зневажливе ставлення; принижувати гідність людини за ознакою статі, демонструвати насильство за ознакою статі, використовувати зображення тіла людини (частини тіла) виключно як сексуального об'єкта з метою привернення уваги споживача та/або посилення (слова, звуки, зображення) на сексуальні стосунки, що не стосуються рекламованого продукту чи способу його споживання» [9]. Зазначимо, що внесених змін є недостатньо та даний закон потребує приведення у відповідність до вимог Рекомендації СМ/Rec (2019) 1 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо запобігання сексизму та боротьби з ним.

Україна за часи незалежності зробила впевнений крок до визначення необхідності здійснення гендерних перетворень, про що свідчить достатньо швидкий розвиток гендерного законодавства. Можемо констатувати, що у системі гендерного законодавства можна виділити такі позитивні риси: конституційне закріплення принципу рівності, наявність спеціального «гендерного» закону, розроблення й ухвалення нових

законопроектів з урахуванням сучасних тенденцій суспільства. Гендерне законодавство України загалом може бути визначене як гендерно збалансоване, але не досконале, оскільки проблеми у сфері розширення прав і можливостей жінок і дівчат залишаються, незважаючи на досягнення та приєднання до міжнародних угод.

Головним фактором зміни існуючої нерівності є усвідомлення ідеї гендерної рівності суспільством, яке можливе лише за умови постійної науково-дослідницької роботи з вироблення механізмів адаптації міжнародних норм і європейських стандартів до національних особливостей і традицій українського суспільства. Без цього всі кроки до досягнення гендерної рівності матимуть характер тимчасових кампаній та формальних реакцій на вимоги міжнародних інституцій.

Джерела

1. Ціль 5: Гендерна рівність. *ПРООН в Україні*. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainable-development-goals/goal-5-gender-equality.html>
2. Гендерна рівність і розвиток: погляд у контексті європейської стратегії України. Київ : Центр Разумкова, вид-во "Заповіт", 2016. 244 с.
3. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР//Відомості Верховної Ради України – 1996 - № 30 - Ст. 141
4. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 08.09.2005 р. № 2866-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>
5. Виборчий кодекс України від 19.12.2019 р. № 396-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>
6. ПРООН опублікує звіт про становище жінок в українській економіці. *ПРООН в Україні*. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/presscenter/pressreleases/2021/report-on-position-of-women-in-Ukrainian-economy.html>
7. Виконання Україною міжнародних зобов'язань за Конвенцією Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок обговорено на комітетських слуханнях. *Міністерство соціальної політики України*. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/19877.html>
8. Офіційний портал Верховної Ради України. *Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо проходження військової служби у Збройних Силах України та інших військових формуваннях*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72369
9. Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення змін до Закону України «Про рекламу» щодо протидії дискримінації за ознакою статі: Постанова Верховної Ради України від 04.03.2021 р. № 1321-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1321-20#Text>

МАТЕРІАЛИ

V Всеукраїнської науково-практичної конференції
здобувачів вищої освіти та молодих вчених

ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ:
проблеми і можливості досягнення в Україні та світі

Формат 60х90 1/8.
Умовн. друк. арк. 14.8